

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Załącznik do Uchwały nr 30/2023 Zarządu Stowarzyszenia z dnia 09.08.2023 r.

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

Na lata 2023 – 2027

Odolion, sierpień 2023

SKARBNIK

Ewa Mandau

WICEPREZES

Artur Nępczak

STOWARZYSZENIE PARTNERSTWO
DLA ZIEMI KUJAWSKIEJ
ul. Piaskowa 4, Odolion
87-700 Aleksandrów Kuj.
tel. 54 282-40-97
NIP: 891-156-32-84 Reg. 340170078

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	2
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	6
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	11
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	20
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	57
Rozdział VI Cele i wskaźniki.....	65
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanawiania kryteriów wyboru.....	86
Rozdział VIII Plan działania	88
Rozdział IX Plan finansowy LSR.....	89
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	96
Wykaz wykorzystanej literatury	101
Załączniki do LSR	102

Wprowadzenie

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest narzędziem wspierania strategii rozwoju lokalnego (LSR). Stanowi on instrument skupiony na oddolnym planowaniu i realizowaniu działań. Dzięki zaawansowanym formom współpracy wszystkich interesariuszy zarówno publicznych, prywatnych oraz społecznych może przynieść wartość dodaną w postaci realizacji projektów dokładnie dopasowanych do miejscowych potrzeb.

RLKS wywodzi się z podejścia LEADER i stosowania jego „siedmiu zasad”, tj. oddolność, terytorialność, zintegrowanie, partnerstwo, innowacyjność, decentralizacja zarządzania i finansowania, sieciowanie i współpraca, które przynoszą miejscowej ludności rzeczywiste wyniki. To sprawia, że RLKS jest aktywną metodą rozwoju, a nie zwykłą formą wsparcia finansowania.

RLKS wspiera tworzenie sieci kontaktów i współpracę z innymi miejscowymi partnerami oraz innowacyjne podejście (w skali lokalnej), a także dostępność. Wspieranie dostępności jest nowym zakresem działania RLKS, co wynika z ogólnego podejścia UE, w którym dostępność stanowią jedną z horyzontalnych zasad interwencji funduszy.

Inicjatywa Leader, opiera się na partnerstwie lokalnym, które realizuje się poprzez tworzenie Lokalnych Grup Działania (LGD). Lokalne Grupy Działania, w skład których wchodzi najczęściej przedstawiciele władz lokalnych, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, są grupami wprowadzającymi w życie projekty korzystne z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich.

Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” działa na podstawie przepisów:

1. Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach;
2. Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

W stowarzyszeniu obok osób fizycznych, członkami zwyczajnymi mogą być także osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem województw, nadzór nad nim sprawuje marszałek województwa i może ono prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji LSR. Organem decyzyjnym jest Rada, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach LSR (chyba, że w statucie LGD przewidziano, że zadania te należą do właściwości Zarządu LGD).

Jednostką odpowiedzialną za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju jest Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo Dla Ziemi Kujawskiej”.

Geneza

20 lutego 2006r. w Gminnym Ośrodku Kultury w Konecku odbyło się spotkanie założycielskie Stowarzyszenia „Partnerstwo Dla Ziemi Kujawskiej”. W zebraniu wzięło udział 32 członków założycieli, przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. W dniu 21 lutego 2006r. w Sądzie Gospodarczym w Toruniu przy ul. Młodzieżowej zostały złożone dokumenty rejestrowe Lokalnej Grupy Działania.

Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem KRS 0000254260 na mocy postanowienia Sądu

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Gospodarczego w Toruniu z dnia 19.04.2006r. Stowarzyszenie Na rzecz Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski wraz ze Związkiem Gmin Ziemi Kujawskiej przystąpiło do realizacji pilotażowego programu LEADER + w ramach realizacji projektu powstały następujące produkty: LGD (partnerstwo) oraz ZSRGW.

LGD Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” posiada duże doświadczenie we wdrażaniu inicjatywy LEADER:

1. 2007-2013 – umowa nr PRW.I-3040-UE-734/2002 6933-UM0200003/09 z dnia 03.07.2009 r.
2. 2014-2020 – umowa nr 00015-6933-UM0240015/15 z dnia 19.05.2016 r.

W związku z wytycznymi na lata 2021-2027, w roku 2023 dokonano wymaganych zmian formalnoprawnych w zakresie funkcjonowania stowarzyszenia, m. in. dokonano zmiany statutu, Regulaminu Rady. Organy decyzyjne i zarządce funkcjonują w niezmienionym składzie.

Inicjatywa stworzenia strategii zrodziła się w wyniku ścisłej współpracy następujących JST : Gmina Aleksandrów Kujawski (miejska oraz wiejska), Gmina Bądkowo, Gmina Koneck, Miasto Nieszawa, Gmina Raciążek, Gmina Waganiec, Gmina Zakrzewo, Miasto Ciechocinek a także osób fizycznych, organizacji społecznych oraz przedsiębiorców. Realizacja strategii ma na celu pobudzenie społeczeństwa do czynnego udziału w kreowaniu wizerunku obszaru „małej ojczyzny”.

Skład grupy członków LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców. W chwili obecnej w skład stowarzyszenia wchodzi 70 członków:

- sektor społeczny – 45
- sektor gospodarczy – 14
- sektor publiczny – 11.

Stowarzyszenie otwarte jest na nowych członków, a szczegółowe informacje zawarte są w Statucie Stowarzyszenia, w Rozdziale 3, którego to zapisy potwierdzają inkluzywny charakter LGD. Członkostwo w Stowarzyszeniu ma charakter deklaracyjny i inkluzywny poprzez poszanowanie i akceptację różnorodności, zrozumienia różnic i wyjątkowości wszystkich mieszkańców obszaru LGD.

W skład LGD z każdej gminy członkowskiej wchodzi przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych, którzy reprezentują interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego.

Z uwagi na wielkość i sprawność organizacyjną największe znaczenie mają samorzady. Dzięki nim LGD może sprawnie realizować zadania i w razie potrzeby szukać oparcia nie tylko finansowego. Obok samorządów wartością partnerstwa jest sektor społeczny czyli organizacje pozarządowe i grupy nieformalne oraz sektor gospodarczy, który również uczestniczy w działaniach LGD. Mimo niewielkich dysproporcji aktywności trzeba podkreślić, że dzięki wszystkim członkom LGD może sprawnie i skutecznie realizować Strategię. Ponadto należy dodać, iż zamieszkanie (powiat aleksandrowski), tożsamość kulturowa, wyznawanie podobnych wartości członków LGD są podstawą do tworzenia powiązanych ze sobą innowacyjnych rozwiązań.

Rada LGD

Organem decyzyjnym jest Rada Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”, która funkcjonuje na warunkach opisanych w Statucie (§20) oraz w Regulaminie Rady. Do kompetencji Rady należy:

- a) wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, oraz
- b) ustalenie kwoty wsparcia.

W skład 10-osobowej Rady wchodzi:

1. Marcin Brzdęk – Przewodniczący Rady, przedstawiciel sektora gospodarczego, grupa interesu gospodarcza, Gmina wiejska Aleksandrów Kujawski;
2. Agata Ceglewska – Wiceprzewodnicząca Rady, przedstawicielka sektora publicznego, grupa interesu publiczna, Gmina Raciążek;
3. Ewa Berebecka-Kosik – sektor gospodarczy, grupa interesu gospodarcza, Gmina Waganiec;
4. Halina Kołtuńska – sektor publiczny, grupa interesu publiczna, Gmina Raciążek;
5. Marta Litka – sektor społeczny, grupa interesu społeczna, Gmina Koneck;
6. Marta Mucha – sektor publiczny, grupa interesu publiczna, Gmina wiejska Aleksandrów Kujawski;
7. Monika Sicińska-Podobieńska, publiczny, grupa interesu publiczna, Gmina Zakrzewo;
8. Dariusz Skierkowski – sektor społeczny, grupa interesu społeczna, Gmina Bądkowo;
9. Agata Smykowska – sektor społeczny, grupa interesu społeczna, Miasto Nieszawa;
10. Klaudia Rutecka – sektor społeczny, grupa interesu społeczna, Gmina Waganiec;

Członek Rady nie może być jednocześnie członkiem organu kontroli wewnętrznej, ani Zarządu ani pracownikiem LGD.

Sektor	Ilość osób	%
Społeczny	4	40
Publiczny	4	40
Gospodarczy	2	20

Tabela nr 1. Reprezentatywność sektorów w Radzie LGD.

Grupa interesu	Ilość osób	%
Społeczna	4	40
Publiczna	4	40
Gospodarcza	2	20

Tabela nr 2. Reprezentatywność grup interesu w Radzie LGD.

Partnerzy gospodarczy i społeczni posiadają odpowiednią liczbę głosów w Radzie i Zarządzie. Na podstawie powyższego stwierdza się, że ani władza publiczna, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji

W skład Zarządu LGD wchodzi osoby reprezentujące głównie sektor publiczny, lecz nie jest to wymogiem – wynika to raczej z posiadanego doświadczenia w zarządzaniu instytucją. Członkowie Zarządu wybierani są podczas Walnego Posiedzenia Członków na okres 4 letniej kadencji. **W skład powyższego organu wchodzi jedna osoba powyżej 60 roku życia. LGD jest otwarte na udział osób zarówno młodych jak i seniorów w organach stowarzyszenia nieustannie angażując ich w działania związane z realizacją LSR.**

Na uwagę zasługuje fakt, że oprócz Rady i Zarządu w procesie powstawania strategii aktywnie uczestniczyli także pozostali członkowie LGD, którzy doskonale znają problemy

i oczekiwania mieszkańców LGD. Dzięki temu nie tylko Rada i Zarząd będzie odpowiadał za właściwe wdrożenie dokumentu. Dodatkowo pracę organów wspomagać będą pracownicy biura stowarzyszenia, przy rekrutacji których pożądane będą odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie, które zostały określone w regulaminach.

Pracownicy LGD są z reguły bezpośrednimi odbiorcami zgłaszanych przez mieszkańców pomysłów, inicjatyw. Biuro LGD stanowi „przekaznik” informacji pomiędzy stroną a Zarządem LGD. Biorąc powyższe pod uwagę proces planowania rozpoczyna się od sugestii, pomysłu interesariusza a dalej jest on poddawany opinii na posiedzeniach członków Zarządu, którzy analizują każdy pomysł czy propozycję wprowadzenia zmian.

Ponadto w celu pozyskania odpowiednich kwalifikacji ekonomicznych i administracyjnych przez pracowników LGD, członków Zarządu i Rady, przewiduje się nieustanne podnoszenie ich wiedzy i kompetencji, poprzez uczestnictwo w szkoleniach, wyjazdach studyjnych i innych formach aktywizacji.

Istotną także będzie współpraca i zaangażowanie członków Stowarzyszenia w proces wdrażania LSR, które pogłębione zostaną poprzez różnego rodzaju działania stymulujące i poznawcze, takie jak warsztaty, wizyty studyjne, szkolenia, itp. Powyższe działania przewidziano w Planie Komunikacji, stanowiącym załącznik do niniejszego dokumentu. Zawarto w nim cele komunikacji, formę przekazu, odbiorcę oraz wskaźnik rezultatu jaki zostanie osiągnięty.

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i aktualizacji
1	Statut LGD	<ul style="list-style-type: none"> - cele działalności Stowarzyszenia - zakres wykonywanych zadań - określa podstawy prawny na podstawie, których Stowarzyszenie funkcjonuje <ul style="list-style-type: none"> - członkostwo - organy Stowarzyszenia – kompetencje, podejmowanie uchwał - majątek Stowarzyszenia 	Uchwała Walnego Zebrania Członków
2	Regulamin organu decyzyjnego	<ul style="list-style-type: none"> - członkostwo w Radzie - tryb działania Rady - kompetencje Przewodniczącego Rady - dodatkowe kompetencje Rady 	Uchwała Walnego Zebrania Członków
3	Regulamin pracy biura LGD	<ul style="list-style-type: none"> - struktura biura Stowarzyszenia - zakresy obowiązków - wymagane kwalifikacje - odpowiedzialność służbową pracowników biura - procedurę naboru pracowników 	Uchwała Zarządu

Tabela nr 3: Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD.

Ostateczne brzmienie powyższych dokumentów jest wynikiem konsultacji Zarządu, Rady, pracowników biura LGD oraz pozostałych członków LGD. Uchwalane dokumenty są na bieżąco aktualizowane podczas licznych posiedzeń Zarządu oraz Walnych Zebrań Członków Stowarzyszenia. Reprezentatywne pod względem zdiagnozowanych grup interesariuszy, uczestnictwo członków LGD podczas zwoływanych zebrań i konsultacji daje możliwość trafności, adekwatności i efektywności podejmowanych decyzji, a co za tym idzie skutecznego wdrażania LSR.

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Opis obszaru LGD

Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zlokalizowany jest w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego. Obszar LSR pokrywa się z granicami administracyjnymi powiatu aleksandrowskiego, w skład którego wchodzi sześć gmin wiejskich: Aleksandrów Kujawski, Bądkowo, Koneck, Raciążek, Waganiec, Zakrzewo oraz trzy gminy miejskie: Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Nieszawa.

Teren ten graniczy z powiatem Lipnowskim, Radziejowskim, Toruńskim, Włocławskim oraz Inowrocławskim. Wielkim **atutem lokalizacyjnym** jest niewielka odległość, jaka dzieli go od dużych aglomeracji, takich jak Toruń, Bydgoszcz, a także Włocławek, będących ośrodkami kulturalnymi, akademickimi i gospodarczymi.

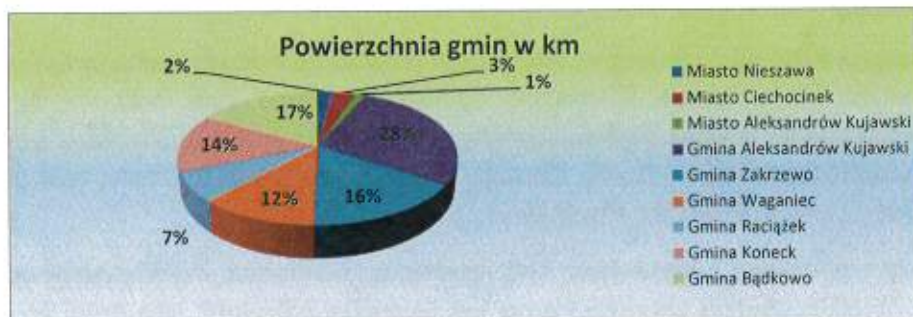
Obszar objęty LSR wg danych GUS - stan na dzień 31.12.2020 r. - zamieszkiwało 54 334 mieszkańców (co stanowi 2,7 % ludności województwa kujawsko-pomorskiego ogółem), z czego 23 990 mieszkańców stanowi ludność miejska, a 30 344 ludność wiejska.

Obszar charakteryzuje się wysokim bezrobociem. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Aleksandrowie Kujawskim wynosiła 2924 osoby (w tym 1544 kobiety). Stopa bezrobocia natomiast wynosiła 14,4 i była wyższa od stopy bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim o 5,5 pkt. proc. (8,9), a od krajowej o 8,2 pkt. proc. (6,2).

Nazwa gminy	Rodzaj	Powierzchnia w km ²	Ilość sołectw	Liczba mieszkańców
Nieszawa	Miejska	10	-	1 775
Ciechocinek	Miejska	15	-	10 445
Aleksandrów Kujawski (M)	Miejska	7	-	11 770
Aleksandrów Kujawski (W)	Wiejska	131,61	28	11 911
Zakrzewo	Wiejska	76	17	3 410
Waganiec	Wiejska	55	23	4 496
Raciążek	Wiejska	33	8	3 227
Koneck	Wiejska	68	19	3 144
Bądkowo	Wiejska	80	24	4 156
Razem	-	475,61	119	54 334

Tabela 4: Wykaz gmin tworzących obszar objęty LSR – opracowanie własne.

Obecnie obszar Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” wynosi 475,61 km², z czego tereny wiejskie stanowią 93,26% obszaru, a 6,74% to gminy miejskie.

Wykres 1: Powierzchnia gmin powiatu aleksandrowskiego tworzącego LGD Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” – opracowanie własne.

Pod względem powierzchni największą część powiatu zajmuje gmina wiejska Aleksandrów Kujawski i stanowi jego 28%. Następną w kolejności jest gmina Bądkowo – 17% obszaru. Nieznacznie mniejsza i trzecia, co do wielkości jest gmina Zakrzewo. Najmniejsza gmina powiatu aleksandrowskiego to miasto Aleksandrów Kujawski, zajmująca jedynie 1% powierzchni powiatu.

2. Mapa obszaru LSR

Mapa I: Obszar objęty LSR.

Mapa 2. Powiat aleksandrowski na tle podziału administracyjnego województwa kujawsko-pomorskiego - „Powiat aleksandrowski-obraz statystyczny 2012” opracowane przez: Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku.

Mapa 3. Położenie powiatu aleksandrowskiego na tle sąsiadujących powiatów - Program Ochrony Środowiska Dla Powiatu Aleksandrowskiego na lata 2022– 2025 z perspektywą do roku 2029.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania (LGD) „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” funkcjonuje, jako organizacja pozarządowa wspierająca rozwój obszarów wiejskich, położonych na południu województwa Kujawsko - Pomorskiego, w powiecie aleksandrowskim. Obszar ten obejmuje jednorodne, spójne społecznie i funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności oraz wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami.

Jak wynika z powyższych danych, cały obszar objęty LSR pozwala na wdrażanie wszystkich dostępnych funduszy (EFSI) przyjętych dla niniejszej wielofunduszowej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, tj. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) oraz EFS+ w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027.

Analizowany obszar charakteryzuje się wysokim stopniem spójności, która to przejawia się poprzez:

• **spójność terytorialną i geograficzną** – pod względem położenia geograficznego, południową granicę obszaru LGD nakreśla Równina Inowrocławska, która ma charakter równiny morenowej, prawie pozbawionej jezior. Uatrakcyjniona jest bezodpływowymi zagłębieniami i pagórkami. Kraina ma charakter rolniczy, niemalże pozbawiona jest lasów. Na południe od Równiny rozpościera się Pojezierze Kujawskie. Wschodni kraniec powiatu określa Wisła wraz z Niziną Ciechocińską. Na północy regionu mieści się fragment Kotliny Toruńskiej, która nazywana jest również Kotliną Toruńsko – Bydgoską. Rozciąga się na północ od Włocławka do Nakła nad Notecią. Na terenie powiatu rozmieszczone są oczka wodne, jeziora, a największym z nich jest Jezioro Ostrowąs (gmina Aleksandrów Kujawski) ¹.

• **spójność przyrodniczą** – obszar LGD położony jest w dorzeczu Wisły, w zlewni Wisły. Wisła jest rzeką stanowiącą ogromne znaczenie pod względem przyrodniczym, gospodarczym i hydrograficznym dla całego obszaru. Do Wisły uchodzi większość znaczących rzek regionu. W jej obrębie rozwinęły się zakłady przemysłowe, stanowiące zagrożenie z punktu widzenia zanieczyszczeń. Wisła na odcinku od Nieszawy do Chełmna nie odpowiada normom, przez wzgląd na zanieczyszczenia azotem azotynowym. Pozostałe odcinki rzeki na trasie Włocławek – Nieszawa oraz powyżej Chełmna do granic województwa (94,3 km) zakwalifikowano do klasy III ze względu na przewodnictwo elektrolityczne oraz azot azotynowy, pozostałe analizowane parametry mieściły się w I i II klasie czystości. Lewobrzeżny dopływ Wisły, stanowi rzeka **Tążyna** (łącząca się z Wisłą na terenie gminy Aleksandrów Kujawski). Wypływa z mokradeł zwanych Błotami Ostrowskimi. Do Tążyny wpadają drobne ciekiki o dość głęboko wciętych dolinach i o uregulowanych korytach. Głównym źródłem zanieczyszczeń rzeki są ścieki z Aleksandrowa Kujawskiego, na jakość wód wpływają także spływy z okolicznych pól i łąk. Fragment ciekiku powyżej Aleksandrowa Kujawskiego zakwalifikowano do III klasy czystości rzek, skażenie bakteriologiczne stwierdzono poniżej Aleksandrowa Kujawskiego.

W południowej części obszaru przebiega **kanal Bachorze**, który uchodzi do jeziora Gopło w Kruszewicy. Zlewnia kanału jest intensywnie wykorzystywana rolniczo. Na terenie powiatu aleksandrowskiego występują:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej ,
- Pomniki przyrody –26 szt,
- Użytki ekologiczne –13 ha,
- Obszary Natura 2000 w tym: Dolina Dolnej Wisły, Nieszawska Dolina Wisły i Włocławska Dolina Wisły.

• **spójność kulturowo-historyczną** – obszar I.SR jest nieodłączną częścią Kujaw, z którymi kojarzy się charakterystyczna dla danego regionu muzyka, działalność artystyczna, ubiór oraz wiele innych elementów, które łącznie tworzą bogactwo kulturowe regionu. Jednolitość kulturowa obszaru objawia się licznymi podobieństwami w formach przedmiotów obrzędowych, zabawek w zdobieniach sprzętu codziennego użytku, a także kowalstwie, rzeźbiarstwie oraz hafcie, tkactwie i formach strojów. Ważnym elementem spójności kulturowej są wspólne doświadczenia historyczne;

• **spójność gospodarczą** – przejawiająca się zarówno w podobnej we wszystkich gminach strukturze podmiotów gospodarczych, jak i strukturze osób zatrudnionych w poszczególnych sekcjach. Również w każdej z analizowanych gmin zauważyć można niewielkie, dodatnie saldo przyrostu nowych firm w ostatnich latach. Widoczna jest również spójność struktury bezrobocia,

¹ Program Ochrony Środowiska z planem gospodarki odpadami dla Powiatu Aleksandrowskiego na lata 2004-2011

która przejawia się w tym, iż wszędzie zauważyć można znaczny udział: osób długotrwale bezrobotnych, kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych, osób w wieku 25-34 oraz osób bezrobotnych zamieszkujących obszary wiejskie;

- **spójność turystyczną** – jednolitość walorów turystycznych, uwarunkowanych walorami geograficznymi i przyrodniczymi (obszary chronionego krajobrazu, uzdrowisko, rzeka Wisła) decyduje o spójności walorów turystycznych obszaru objętego LSR. Zabytki, wydarzenia kulturalne, a także aktywna turystyka, do której zaliczamy bazę noclegową, czy szlaki turystyczne, to właśnie te elementy są źródłem zainteresowań turystów danym obszarem oraz oddziałują na konkurencyjność regionu. Obszar LSR wyróżnia bogactwo obiektów zabytkowych (zespołów kościelnych, dworsko-pałacowych, cmentarzy, zabudowy mieszkalnej i użyteczności publicznej, zespołów zabytkowej zieleni, miejsc pamięci i kapliczek) oraz stanowisk archeologicznych. Na terenie samej Gminy Aleksandrów Kujawski istnieje dziesięć obiektów wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków oraz zewidencjonowano 559 stanowisk archeologicznych².

- **spójność administracyjną** – ponad wszystkie elementy kulturowe, społeczne, historyczne analizowany obszar łączy jedna wspólna granica administracyjna (powiat aleksandrowski), dla której de facto planuje się wspólne przedsięwzięcia, i w obrębie której już obecnie występuje wspólny system przepływu informacji i zależności instytucjonalnych.

3. Ludność

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	2 086 210	2 083 927	2 082 944	2 077 775	2 072 373	2 031 550
Nieszawa	1 953	1 950	1 914	1 886	1 843	1 775
Ciechocinek	10 683	10 526	10 586	10 596	10 618	10 445
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	12 370	12 335	12 270	12 220	12 102	11 770
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	11 684	11 683	11 799	11 849	11 943	11 911
Zakrzewo	3 545	3 543	3 541	3 529	3 509	3 410
Waganiec	4 581	4 587	4 604	4 580	4 566	4 496
Raciążek	3 133	3 151	3 135	3 176	3 138	3 227
Koneck	3 233	3 220	3 177	3 160	3 125	3 144
Bądkowo	4 391	4 352	4 311	4 278	4 222	4 156
Suma dla obszaru LGD	55 573	55 347	55 337	55 274	55 066	54 334

Tabela 5. Ludność - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Obszar gmin objętych LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej zamieszkuje 54,3 tysiąca mieszkańców, co stanowi 2,7% ludności całego województwa kujawsko-pomorskiego i udział ten pozostaje niezmienny. Ponad 40% ludności obszaru zamieszkuje trzy gminy miejskie:

² Gminny Program Opieki Nad Zabytkami na lata 2015-2018 Gmina Aleksandrów Kujawski

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Nieszawa, Ciechocinek i Aleksandrów Kujawski. Od 2015 roku populacja obszaru skurczyła się, o tyle samo, co populacja województwa. Średni spadek był wyższy w gminach miejskich (-3,3%) niż w wiejskich (-1,4%) Największy spadek liczby ludności nastąpił w ciągu pięciu lat w Nieszawie, ale także w dwóch gminach wiejskich: Konecku i Bądkowie. Jedyną gminą notującą wzrost liczby mieszkańców jest gmina wiejska Aleksandrów Kujawski.

Rozdział III. Partycypacyjny charakter LSR

Lokalna Grupa Działania stanowi oddolne partnerstwo działając jako stowarzyszenie zrzeszające przedstawicieli lokalnej społeczności. Podstawową zaletą partnerstwa międzysektorowego jest zróżnicowanie perspektyw i doświadczeń członków przy założeniu zdolności uczenia się organizacji. Temu ma służyć właśnie partycypacja społeczna – a więc uczestnictwo różnych grup społecznych, zarówno w określeniu celów i kierunków rozwoju, jak i realizacji podporządkowanych im działań.

Zaangażowanie społeczności lokalnej już w proces planowania strategicznego pozwala osiągnąć szereg korzyści, przede wszystkim jednak pozwala wypracować diagnozę i rozwiązania lepiej dopasowane do społecznych oczekiwań, co zwiększa akceptację wypracowanych rozwiązań i w konsekwencji zaangażowanie w ich wdrażanie.

W planie procesu przygotowania LSR posługiwaliśmy się metodami mieszanymi co umożliwiło obiektywną diagnozę obszaru i stworzenia ram dokumentu.

Etapy pracy nad Lokalną Strategią Rozwoju:

1. Utworzenie Zespołu partycypacyjnego.
2. Wyłonienie animatorów prac nad Strategią.
3. Konsultacje gminne z mieszkańcami.
4. Spotkania „branżowe” z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, grupami formalnymi.
5. Spotkania gminne z sołtysami/radami sołeckimi.
6. Ciągła promocja działań poprzez dostosowane do odbiorców kanały przekazu informacji.
7. Ciągły proces konsultacyjny dzięki formularzom aktywnych ankiet na stronie www.

Pierwszym etapem działania było powołanie grupy mieszkańców z obszaru LGD, liderów lokalnej społeczności w tym przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedstawicieli jst, a także innych interesariuszy, takich jak lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele grup nieformalnych, itp. – w celu zawiązania się **zespołu partycypacyjnego**. Uczestnikiem zespołu mógł zostać każdy mieszkaniec obszaru objętego LSR – ogłoszenie o zaproszeniu do zespołu było upublicznione przez LGD na stronie internetowej. Nie zakładano, że będą to wyłącznie osoby najbardziej dostępne, np. przedstawiciele jst, dlatego też prace zespołu partycypacyjnego miały charakter otwarty, a do prac zespołu można było przystąpić na każdym etapie.

Równocześnie zostali wyznaczeni **animatorzy**, czyli organizatorzy prac zespołu partycypacyjnego i zarazem redaktorzy LSR. Na animatorów wyznaczeni zostali pracownicy biura LGD, posiadający wieloletnie doświadczenie we wdrażaniu dokumentów planistycznych. Animator pomagał grupie w efektywnym wypracowaniu zamierzonych celów, miał za zadanie zainicjować dyskusję oraz uzyskać odpowiedzi na zdefiniowane pytania. Proces tworzenia LSR był ukierunkowany na zagadnienia dotyczące głównych cech podejścia LEADER, w szczególności na zagadnienia takie jak: innowacyjność, cyfryzacja, środowisko i klimat, zmiany demograficzne oraz partnerstwo w realizacji LSR.

Na pierwszym spotkaniu członkowie zespołu partycypacyjnego dokonali oceny obszaru LSR i biorąc pod uwagę aktualne trendy i prognozy zastanowili się nad jego ogólnymi potrzebami. Wykorzystano przy tym metody pracy w grupach, takie jak burza mózgów czy ogólna dyskusja oparta na indywidualnym postrzeganiu barier oraz potrzeb obszaru objętego LSR. Ważnym elementem spotkania było dzielenie się dobrymi praktykami pomiędzy uczestnikami spotkania.

Kolejne spotkania zespoły partycypacyjnego sprowadzały się do stworzenia analizy potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej (biorąc pod uwagę główne cechy podejścia LEADER). Pozwoliło to określić najważniejsze problemy obszaru oraz w jakim kierunku powinien się on rozwijać. Zastosowana została m.in. metoda pracy Word Cafe, która dała możliwość poruszania wielu zagadnień równocześnie.

Jednym z elementów, na którym opierała się praca zespołu partycypacyjnego były ankiety oraz fiszki projektowe pozyskane przez animatorów podczas **spotkań konsultacyjnych** dla mieszkańców na terenie każdej gminy wchodzącej w skład obszaru objętego LSR.

Lp.	Nazwa Gminy	Miejscowość / Miejsce spotkania (adres)	Termin spotkania wraz z godzinami spotkania
1.	Gmina Miejska Aleksandrów Kujawski	UM Aleksandrów Kujawski, ul. Słowackiego 8, 87-700 Aleksandrów Kujawski	20.09.2022 r., godz. 12:30-15:30
2.	Gmina Miejska Ciechocinek	UM Ciechocinek. Ul. Kopernika 19, 87-720 Ciechocinek	21.09.2022 r., godz. 9:00-12:00
3.	Gmina Miejska Nieszawa	UM Nieszawa, ul. 3 Maja 2, 87-730 Nieszawa	22.09.2022 r., godz.9:00-12:00
4.	Gmina Aleksandrów Kujawski	biuro LGD ul. Piaskowa 4, 87-700 Odolion	20.09.2022 r., godz. 9:00-12:00
5.	Gmina Bądkowo	GOK Bądkowo, ul. Włocławska 30, 87-704-Bądkowo	23.09.2022 r., godz.9:00-12:00
6.	Gmina Koneck	GOK Koneck, ul. W. Lubańskiego 11, 87-702 Koneck	23.09.2022 r., godz. 12:30-15:30
7.	Gmina Raciążek	GOK Raciążek, ul. Wysoka 4, 87-721 Raciążek	21.09.2022 r., godz. 12:30-15:30
8.	Gmina Waganiec	UG Waganiec, ul. Dworcowa 11, 87-731 Waganiec	22.09.2022 r., godz. 12:30-15:30

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

9.	Gmina Zakrzewo	DK w Zakrzewie, ul. Dworcowa 1, 87-707 Zakrzewo	26.09.2022 r., godz.9:00-12:00
----	----------------	---	-----------------------------------

Tabela nr 6. Harmonogram konsultacji z mieszkańcami.

Konsultowanie jednak nie zaczyna się i nie kończy na spotkaniu z mieszkańcami i wysłuchaniu ich opinii, ale wymaga precyzyjnego zaplanowania uwzględniającego cele i tematy konsultacji, miejsce i czas, grupy docelowe, sposoby ich poinformowania, przygotowanie koniecznych materiałów i raportowania.

Biorąc powyższe pod uwagę informacja o spotkaniach konsultacyjnych rozdystrybuowana była na obszarze LGD poprzez zamieszczenie, z odpowiednim wyprzedzeniem, informacji na stronie internetowej LGD, profilu na Facebook'u oraz na stronach Urzędów Gmin powiatu aleksandrowskiego. Jednocześnie zlecono także ogłoszenie w prasie lokalnej oraz druk ulotek i plakatów, które zostały dostarczone do Urzędów Gmin oraz innych miejsc użyteczności publicznej. Starano się ustalić właściwe i najbardziej trafne kanały dotarcia do potencjalnych uczestników warsztatów, a informacja skonstruowana była w sposób zrozumiały dla odbiorców. Adresatom powyższych działań starano się przekazać, iż uczestnictwo w konsultacjach leży w ich interesie, przyniesie im w najbliższym czasie wymierną korzyść. Na spotkaniach konsultacyjnych uczestnicy dynamicznie dyskutowali o realnych potrzebach gmin, sołectw oraz poszczególnych miejscowości. Pozyskano materiał, który poprzez identyfikację problemów pozwolił na ocenę potrzeb oraz wyznaczenie celów ogólnych LSR. Ciekawym aspektem spotkań był fakt, iż udział w nich brali przedstawiciele różnych sektorów. Dało to ogólny obraz potrzeb danej gminy, a oczywistą wartością dodaną spotkań była integracja i żywa wymiana poglądów pomiędzy uczestnikami. Konsultacje w każdej z gmin wchodzącej w skład LSR pozwoliły na zweryfikowanie priorytetów i ustalenie ich hierarchii. Następnie zostały określone zadania, jakie w ramach każdego z celów powinny być wykonane.

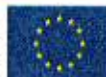
Równocześnie na stronie LGD (www.ziemiakujawska.pl) zamieszczone zostały dokumenty tożsame z tymi, które były wypełniane przez uczestników konsultacji gminnych, tj. ankieta dotycząca potrzeb obszaru, tabela do wykonania analizy mocnych i słabych stron, potencjału obszaru oraz Karta Projektu umożliwiająca określenie celów i kierunków działania. Zaproponowane podejście było zgodne z metodyką badań socjologicznych, ponieważ indywidualne i subiektywne opinie są najbardziej przydatne do obiektywnego oglądu zjawisk i procesów społecznych. Powyższe działanie miało na celu umożliwienie osobom nieobecnych na konsultacjach wyrażenia swojego zdania oraz pozyskania jak największej liczby opinii. Dało to również możliwość wypowiedzenia się osobom niedyspozycyjnych czasowo ze względu na obowiązki domowe (np. młodzi rodzice), zawodowe (osoby pracujące) bądź uczące się.

Każdy dokument strategiczny powinien być skonsultowany w miarę możliwości w jak najszerszym gronie społeczności lokalnej, w celu wprowadzenia ewentualnych zmian. W związku z powyższym, oraz na podstawie aktywności poszczególnych grup społecznych na spotkaniach konsultacyjnych w gminach powiatu aleksandrowskiego, zdecydowano się na przeprowadzenie dodatkowych spotkań „branżowych”:

- w dniu 26 stycznia 2023 r. - dla przedsiębiorców z terenu powiatu aleksandrowskiego, oraz

- w dniu 27 stycznia 2023 r. – dla KGW, OSP, Stowarzyszeń i innych grup formalnych i nieformalnych.

W celu zachęcenia do spotkań jak największej liczby osób informację o spotkaniach zamieszczono na stronie internetowej LGD oraz na portalu społecznościowym Facebook.

Zwrócono się również z prośbą do jednostek samorządów z obszaru działania LGD o udostępnienie informacji na stronach internetowych gmin/miast oraz rozpropagowanie poprzez inne zwyczajowe kanały dystrybucji ogłoszeń, co dzięki długoletniej i pomyślnej współpracy z lokalnymi samorządami, zostało wykonane. Ponadto pracownik LGD, opierając się na bazie posiadanych już kontaktów, poinformował telefonicznie/mailowo powyższych odbiorców o spotkaniu. Dodatkowe kanały informacji jakich użyto były bezpośrednio dostosowane do odbiorców – w przypadku przedsiębiorców – wiadomości e-mail/informacja telefoniczna, a w przypadku KGW, OSP, Stowarzyszeń i innych grup formalnych – wyłącznie informacja telefoniczna.

W związku z żywym zainteresowaniem przedstawicieli Ochotniczych Straży Pożarnych tematem konsultacji nad LSR postanowiono o zorganizowaniu dodatkowego zebrania dla strażaków z terenu powiatu aleksandrowskiego. Informacja o spotkaniu została przekazana telefonicznie do przedstawicieli OSP z obszaru poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD. Powyższe konsultacje odbyły się **18.04.2023 r.** w siedzibie LGD w Odolionie.

Zespół partycypacyjny, którego praca organizowana była przez animatorów w sposób uzupełniający do zebrań z pozostałymi uczestnikami, na bieżąco zbierał i analizował pozyskane informacje o potrzebach i oczekiwaniach społeczności lokalnej związanej z rozwojem lokalnym, co pozwoliło określić jakie są najważniejsze problemy obszaru, oraz w jakim kierunku powinien ewaluować. Przydatnymi metodami pracy była metoda word cafe oraz metoda projektów.

Nasze doświadczenie i spotkania z mieszkańcami gmin wiejskich pokazują, że sołectwa i rady sołeckie są niezmiernie ważnymi ośrodkami aktywności obywatelskiej i jednocześnie są bardzo ważnym kanałem komunikacyjnym. Biorąc pod uwagę powyższe postanowiono o umożliwieniu sołtysom zaopiniowania dotychczas zebranego materiału dotyczącego Lokalnej Strategii Rozwoju oraz wniesienia ewentualnych uwag. W związku z powyższym we współpracy z władzami lokalnych gmin z obszaru LSR w dniach **8-9 maja 2023 r.** zorganizowano spotkania dla sołtysów/rad sołeckich z całego powiatu aleksandrowskiego. Propozycja zorganizowania powyższych konsultacji spotkała się z dużą aprobatą, co skutkowało wysoką frekwencją osób zainteresowanych na spotkaniu.

Oprócz zwyczajowych kanałów dystrybucji informacji o planowanych konsultacjach (strona www LGD, profil Facebook) zdecydowano się na poinformowanie telefoniczne każdego sołtysa z obszaru LGD, tj. 119 osób, co gwarantowało dotarcie z informacją do konkretnego odbiorcy. Oprócz zebrania opinii sołtysi zostali poproszeni o rozpropagowanie wśród mieszkańców sołectw informacji o możliwości zgłoszenia swoich uwag i propozycji do procesu tworzenia LSR poprzez wypełnianie dokumentacji znajdującej się na stronie LGD (ankieta dotycząca potrzeb obszaru, tabela do wykonania analizy potrzeb, potencjału obszaru oraz Karta Projektu), bądź bezpośredni kontakt z pracownikami biura LGD. Pozwoli to na rozprzestrzenienie informacji o strategii wśród szerszej społeczności lokalnej i zmobilizowanie biernych dotychczas interesariuszy.

Potwierdziła się informacja, iż sołtys jako lokalny lider i przedstawiciel społeczności wiejskiej jest w posiadaniu ogromnej wiedzy dotyczącej potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności, oceniając możliwości rozwoju obszaru w zgodzie z potrzebami mieszkańców.

Niewątpliwie wartością dodaną wszystkich zrealizowanych konsultacji i spotkań jest zbudowanie bazy kontaktów, dzięki którym pracownicy biura LGD będą mogli być w ciągłym kontakcie z aktywnymi mieszkańcami LGD, co z kolei pozwoli utrzymać zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.

Biorąc pod uwagę potrzeby osób niepełnosprawnych bądź ograniczonych ruchowo, np. ze względu na wiek, miejsca spotkań były dostosowane do wymagań powyższych osób. Dodatkowo osoby niepełnosprawne, zainteresowane przybyciem na spotkania miały możliwość zgłoszenia

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

dotychczasowych potrzeb związanych z dostosowaniem lokalu bądź pomocą w dotarciu na konsultacje.

Poniżej przedstawiamy najliczniej przedstawione przez mieszkańców propozycje działań w podziale na miejsca spotkań:

1. Gmina Waganiec

- aktywizacja/wsparcie seniorów i młodzieży,
- centrum wsparcia społecznego,
- aktywizacja kulturalna mieszkańców.

2. Miasto Ciechocinek

- dostosowanie/budowa budynków mieszkalnych dla osób z niepełnosprawnościami,
- usługi społeczne dla seniora (dowóz osób, drobne naprawy),
- wsparcie/aktywizacja seniorów.

3. Gmina Koneck

- aktywizacja młodzieży,
- integracja społeczna mieszkańców,
- wsparcie przedsiębiorczości,
- wsparcie/aktywizacja seniorów,
- dofinansowanie instytucji kultury.

4. Gmina Bądkowo

- wsparcie/aktywizacja seniorów,
- pobudzenie działań Domu Kultury /utworzenie miejsca spotkań dla młodzieży,
- zajęcia pozaszkolne dla dzieci i młodzieży.

5. Gmina Zakrzewo

- rozwój przedsiębiorczości,
- aktywizacja społeczna seniorów i młodzieży,
- szkolenia dla lokalnych liderów,
- sala zabaw dla dzieci,
- wsparcie rodziców w powrocie na rynek pracy.

6. Gmina Raciążek

- usługi dla mieszkańców (dowóz osób),
- aktywizacja młodzieży,
- „zielona gmina” (modernizacja budynków użyteczności publicznej, oświetlenie energooszczędne).

7. Gmina Aleksandrów Kujawski

- wykorzystanie potencjału jeziora Ostrowąs (agroturystyka),
- sala zabaw dla dzieci,
- promocja lokalnych wyrobów,
- miejsca rekreacji młodzieży, np. skatepark.

8. Miasto Aleksandrów Kujawski

- rozwój przedsiębiorczości,
- aktywizacja, wsparcie seniorów i młodzieży,
- powstanie miejsca dla spotkań młodzieży,
- miejsca rekreacji zewnętrznej (nasadzenia, ławki, itp.),
- modernizacja infrastruktury sportowej (zaplecze boiska, budowa bieżni lekkoatletycznej).

9. Miasto Nieszawa

- budowa dróg, chodników,
- aktywizacja dzieci i młodzieży,
- rozwój przedsiębiorczości, miejsca pracy.

Dzięki konsultacjom możliwe było pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców poszczególnych gmin (o zróżnicowanej grupie wieku i płci). Udział w badaniu w formie stacjonarnej wzięło 105 osób.

Ze względu na ograniczenia programowe, część problemów zgłaszanych przez mieszkańców nie może być rozwiązanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju (np. *budowa sali zabaw, oświetlenie gminne, środki transportu, budowa dróg i chodników*). W związku z tym zdecydowano się na nieuwzględnienie części zgłoszonych propozycji.

Największe potrzeby w gminach obszaru objętego LSR	%
Wsparcie tworzenia i rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw	56,8
Rozwój pozarolniczych gospodarstw rolnych	11,8
Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	22,1
Zrównoważone pod względem płci uczestnictwo w rynku pracy, równowaga pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym	34,7
Ograniczanie czasu wolnego dzieci i młodzieży	40,6
Warsztaty w obszarze ginących zawodów	11,8
Wzbogacenie oferty kulturalnej i rozrywkowej	45,3
Integracja i aktywizacja seniorów	47,6

Tabela 7. Zestawienie odpowiedzi udzielonych przez respondentów – spotkania stacjonarne. Opracowanie własne na podstawie odpowiedzi ankietowanych mieszkańców obszaru LGD.

Dokonując analizy największa liczba mieszkańców wskazała na wspieranie przedsiębiorczości na obszarze LSR, działania na rzecz integracji seniorów i organizowania czasu wolnego młodzieży. Mieszkańcy oczekują również wzbogacenia oferty kulturalnej i rozrywkowej regionu oraz wspierania zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy oraz lepszej równowagi między życiem prywatnym a zawodowym.

Równocześnie z działaniami polegającymi na konsultacjach stacjonarnych, odbywało się zbieranie opinii na temat planowanych założeń LSR poprzez aktywne ankiety on-line, które zostały zamieszczone na stronie LGD oraz w mediach społecznościowych. Badanie ankietowe było prowadzone metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview) czyli kwestionariusz ankiety był wprowadzony do komputera. Dzięki temu możliwe było pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców poszczególnych gmin (o zróżnicowanej grupie wieku i płci). Udział w badaniu online wzięło ok 100 mieszkańców obszaru LGD. Najbardziej reprezentatywna grupa badanych zamieszkuje Gminę Wiejską Raciążek, Gminę Wiejską Aleksandrów Kujawski oraz Gminę Wiejską Zakrzewo.

Jako największy problem gmin ankietowani wskazali głównie sytuację na rynku pracy (np. brak miejsc pracy, niskie kwalifikacje mieszkańców), niski poziom wykorzystania nowoczesnych technologii, emigracje ludzi młodych do dużych miast oraz słabe zaangażowanie społeczności w

sprawy lokalne. Jako inną odpowiedź mieszkańcy najczęściej wskazywali problemy związane z bezpieczeństwem publicznym.

Priorytety w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027	%
Tworzenie i rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	36,8
Pozarolnicza funkcja gospodarstw rolnych	11,8
Współpraca w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych	10,3
Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	22,1
Zrównoważony pod względem płci rynek pracy, równowaga między życiem prywatnym a zawodowym	14,7
Kluby młodzieżowe	20,6
Warsztaty w obszarze ginących zawodów	11,8
Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży	35,3
Integracja i aktywizacja seniorów	17,6
Inne	35,1

Tabela 8. Zestawienie odpowiedzi udzielonych przez respondentów – ankiety on-line. Opracowanie własne na podstawie odpowiedzi ankietowanych mieszkańców obszaru LGD.

Mieszkańcy obszaru LGD uważają że priorytetem w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 powinna być przedsiębiorczość – tworzenie oraz rozwój mikro i małych przedsiębiorstw. Na drugim miejscu ankietowani stawiają wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży znajdujących się w niekorzystnej sytuacji z powodu m.in. wykluczenia komunikacyjnego czy sytuacji społeczno-ekonomicznej rodzin. Jako inną odpowiedź mieszkańcy najczęściej wskazywali poprawę bezpieczeństwa publicznego.

Zespół partycypacyjny, na kolejnym ze spotkań, określił według jakich wskaźników będzie oceniana realizacja strategii oraz według jakich wartości będzie oceniany stopień ich osiągnięcia. Wskaźniki wyznaczone zostały w oparciu o wyniki badań, które mówiły nam o stopniu zainteresowania grup docelowych realizacją określonego rodzaju projektu.

Ostatecznym etapem było opracowanie całości dokumentu i przedstawienie go do konsultacji na stronie www.ziemiakujawska.pl a następnie zatwierdzenia przez odpowiednie gremium – Zarząd oraz Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Informacje o działaniach związanych z procesem przygotowania LSR były na bieżąco zamieszczane na stronie www.ziemiakujawska.pl zgodnie z obowiązkami dotyczącymi informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW. Wszystkie działania były współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Innowacyjność

Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Innowacyjne procesy podczas tworzenia LSR:

- proces komunikacji LSR - tj. innowacyjnym działaniem były konsultacje z szeroko zakrojoną społecznością, np. spotkania z sołtysami w każdej gminie, spotkania branżowe dla najbardziej aktywnych i generujących pomysły grup społecznych, aktywny zespół partycypacyjny, aktywne formularze ankiet on-line,
- wdrażanie LSR – newsletter, informacja o procesie wdrażania poprzez media społecznościowe, prasę, media lokalne i pozalocalne, co umożliwi rozwój współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD (realizacja projektów partnerskich).

Aby utrzymać zaangażowanie członków stowarzyszenia oraz osób jeszcze nie zrzeszonych planuje się, m.in. organizację wyjazdów, wizyt studyjnych, które umożliwią poszerzenie horyzontów, nabywanie wiedzy na temat dobrych praktyk. Podczas takich wizyt planowane są spotkania z zarządami danych instytucji oraz innymi osobami decyzyjnymi w celu wymiany dobrych praktyk na temat procedury uzgadniania zmian, nowelizacji dokumentów wewnętrznych. Innowacyjnością będzie utworzenie bazy kontaktów nie tylko e-mail ale również kontaktów telefonicznych – głównie KGW oraz kluby seniora. Osoby starsze zamieszkujące obszar LGD są w większości osobami wykluczonymi pod względem dostępu do Internetu, stąd decyzyja o zastosowaniu alternatywnych kanałów komunikacji.

Wprowadzenie innowacyjności na przestrzeni lokalnej determinuje rozwój danego obszaru, gdyż podczas przeprowadzonych działań partycypacyjnych niejednokrotnie powstawały nowe koncepcje, strategie i idee, które mają w przyszłości zaspokoić istniejące potrzeby społeczne – polepszenie jakości życia mieszkańców.

Zastosowanie innowacyjnego procesu pozyskiwania danych oraz informowania o działaniach LSR pozwoli na skuteczne wdrażanie zaplanowanych działań.

Partnerstwo w LGD (wewnętrzne)

Partnerskie relacje w LGD są fundamentalną i niezaprzeczalną cechą podejścia RLKS. Jest to oczywiste, że różne podmioty wdrażające RLKS muszą efektywnie współpracować. Każdy podmiot w LGD ma do odegrania inną rolę, ale wszystkie one muszą ze sobą współpracować i podejmować trafne decyzje. Taka współpraca wymaga jednak zastosowania szeregu działań.

Na każdym etapie konsultacji społecznych istotnym głosem w sprawie były rozmowy z członkami LGD. Już podczas Walnego Zebrania członków Stowarzyszenia w dniu 21 marca 2023 r. udało się pozyskać trafne spostrzeżenia co do problemów obszaru działania LGD. Poddano pod dyskusję kierunki w jakich LGD ma zmierzać w okresie 2023-2029 a w konsekwencji uzyskano zarys propozycji niezbędnych działań do zrealizowania w ramach LSR. Członkami LGD są w większości podmioty i osoby fizyczne, które od pokoleń wywodzą się z obszaru działania LGD, dlatego ich opinia w powyższej kwestii wydaje nam się miarodajna.

Zarząd Stowarzyszenia, podczas cotygodniowych posiedzeniach, na bieżąco omawiał zebraną podczas konsultacji dokumentację i analizował ją pod kątem warunków dostępu. Ponadto Zarząd był w ciągłym kontakcie z członkami LGD a także z zespołem partycypacyjnym.

Relacje między członkami LGD na etapie wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji. Przejawia się to m.in. w kolegiałnym podejmowaniu decyzji. Będzie to możliwe poprzez udostępnienie na stronie www LGD formularza kontaktowego dedykowanego wyłącznie członkom stowarzyszenia. Poprzez taką formę komunikacji będą oni mogli zgłaszać uwagi do obowiązującej dokumentacji bądź potrzebę konsultacji w innym wskazanym zakresie. Taka propozycja będzie poddawana do dyskusji Zarządowi LGD, a następnie zgłaszający zostanie poinformowany o wyniku weryfikacji zgłoszonej inicjatywy z uzasadnieniem tego wyniku. Poprzez powyższe działanie członkowie LGD nabędą większą moc sprawczą, co zachęci ich do aktywnego członkostwa.

Należy pamiętać, iż aby zaangażować członków LGD w realizację zadań mających na celu efektywne wdrażanie LSR winno się zadbać również o stosowanie przyjaznych dla odbiorców form komunikacji wewnętrznej. Najbardziej efektywną formą przekazu informacji, która sprawdziła się również w podczas wdrażania poprzedniej strategii, jest bezpośredni kontakt z członkami oraz kontakt telefoniczny i drogą elektroniczną. Ponadto podczas wysyłania newsletterów lista adresów e-mail członków LGD zostanie automatycznie wpisana do bazy adresów.

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Powyższe działania wpłyną na wzmocnienie partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR.

Partnerstwo na obszarze LSR

Jak zobrazowane to zostało w opisie procesu partycypacji, na każdym etapie konsultacji LSR aktywnie zachęcano wszystkie podmioty i osoby fizyczne do prężnego uczestnictwa w ustalaniu zapisów LSR – kierunków rozwoju obszaru.

LGD reprezentując partnerskie podejście do podmiotów z obszaru objętego LSR przewidywało i przewiduje możliwość zgłaszania pomysłów/inicjatyw na realizację nowych projektów wykraczających poza LSR. Złożenie propozycji będzie umożliwione podmiotom poprzez nabór fiszek projektowych, których wzór będzie zamieszczony na stronie www LGD. Taka propozycja będzie poddawana dyskusji na posiedzeniach Zarządu LGD, a następnie zgłaszający zostanie poinformowany o wyniku weryfikacji zgłoszonej inicjatywy z uzasadnieniem wyniku.

Forma komunikacji została stworzona z myślą o odbiorcach - zewnętrznym podmiotach. Taki schemat działania zapewni przejrzystość przepływu informacji pomiędzy LGD, a podmiotami zewnętrznymi.

Współpraca z innymi podmiotami terytorialnymi

Podczas realizacji wypracowanych założeń Lokalnej Strategii Rozwoju kontynuowana będzie współpraca ze środowiskami zaproszonymi do jej współtworzenia, jak również podmiotami, które będą chciały włączyć się w proces wdrażania.

Zakłada się kilka głównych płaszczyzn współpracy:

- 1) płaszczyznę konsultacyjno-doradczą – czyli zasięganie opinii i wniosków partnerów przy podejmowaniu decyzji dotyczących istotnych działań służących rozwojowi obszaru,
- 2) płaszczyznę informacyjną – czyli poszerzanie wiedzy o stanie realizacji LSR, zapoznawanie z wynikami analiz i postępów wdrażania
- 3) płaszczyznę partycypacyjną – czyli propagowanie dobrych wzorców, służących rozwojowi obszaru i mobilizowanie partnerów do ich wdrażania w swoich środowiskach.

Zasadą horyzontalną jest włączanie mieszkańców oraz partnerów z obszaru LGD do współtworzenia, a potem monitorowania postępów realizacji założeń LSR.

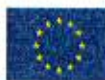
Przyjęcie takiej zasady jest gwarantem realizacji i osiągania celów Strategii bazującej na partycypacji obywatelskiej.

Aktywizacja ludzi młodych (do 25 r.ż.)

Na etapie tworzenia LSR, konsultacji społecznych wszystkie informacje o spotkaniach były przekazywane poprzez zamieszczenie na stronie internetowej oraz mediach społecznościowych szczegółowych informacji dotyczących spotkań. W przypadku ludzi młodych był to najbardziej trafny kanał komunikacji. Wg. przeprowadzonych badań młodzież spędza w Internecie w wolnym czasie blisko 5 godzin dziennie. Internetowe aktywności stały się w wielu przypadkach jedyną a zarazem efektywną formą realizacji obowiązków i zaspokajania potrzeb. Najczęstsze usługi, z których codziennie korzystają młodzi ludzie, to serwisy społecznościowe (78,1%)³.

W związku z powyższym na bieżąco aktualizowany był profil LGD na portalu społecznościowym Facebook. Zamieszczane były tam wszystkie informacje na temat etapów tworzenia LSR jak i również zaproszenia do brania w nich czynnego udziału. Na stronie www.ziemiakujawska.pl oraz na powyższym portalu informowano także o możliwości zgłaszania

³ źródło: <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/mlodziez-w-internecie---raport-nastolatki-30>

pomysłów, sugestii dotyczących LSR poprzez udostępniane formularze. Było to alternatywą stacjonarnych spotkań dla osób młodych, które z racji obowiązków szkolnych nie mogły brać w nich udziału. Powyższe działanie okazało się skuteczną formą pozyskiwania informacji, gdyż ze wszystkich przesłanych aktywnych ankiet 33% zostało wypełnionych przez ludzi młodych.

Aktywizacja seniorów

Na etapie tworzenia LSR, konsultacji społecznych kładziony był nacisk, aby był to proces jak najbardziej otwarty, w związku z tym przewidziano alternatywne kanały komunikacji skierowane do ludzi starszych. W związku z faktem, iż w poprzednim okresie programowania seniorzy stanowili gros beneficjentów działań LGD, chcieliśmy jak najszerszej poinformować ich o prowadzonych działaniach związanych z tworzeniem LSR.

W związku z powyższym informacje o przygotowaniach do spotkań konsultacyjnych były już przekazywane bezpośrednio na prowadzonych warsztatach, szkoleniach i innych działaniach aktywizujących seniorów prowadzonych w ramach realizacji strategii 2014-2020. Seniorzy są aktywną i liczną grupą społeczną, która jest w większości dyspozycyjna czasowo, co przedkłada się na efektywność i prężność podczas realizacji powierzonych zadań. Podczas spotkań w gminach wykazali się dynamiką pracy i prezentacją nieszablonowych pomysłów, które wynikały z wielu potrzeb omawianej grupy społecznej.

Wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji

Bazując na doświadczeniu nabytym podczas wdrażania strategii oraz na podstawie wyników konsultacji społecznych diagnozujemy następujące grupy wymagające największego wsparcia:

1. Seniorzy (60+)
2. Ludzie młodzi
3. Osoby niepełnosprawne wraz z ich opiekunami
4. Kobiety
5. Osoby poszukujące pracy w tym migranci

Na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględnione są zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:

- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 17 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

Rozdział IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR

Analizy potrzeb i potencjału LSR dokonano w oparciu o informacje oraz wnioski powstałe w wyniku przeprowadzonych spotkań, konsultacji oraz badań ankietowych realizowanych w trakcie procesu opracowywania Strategii. Ponadto, wszelkie dane statystyczne opracowano na podstawie danych uzyskanych z GUS oraz przedstawiono w analizie porównawczej w podziale na lata 2015-2020.

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

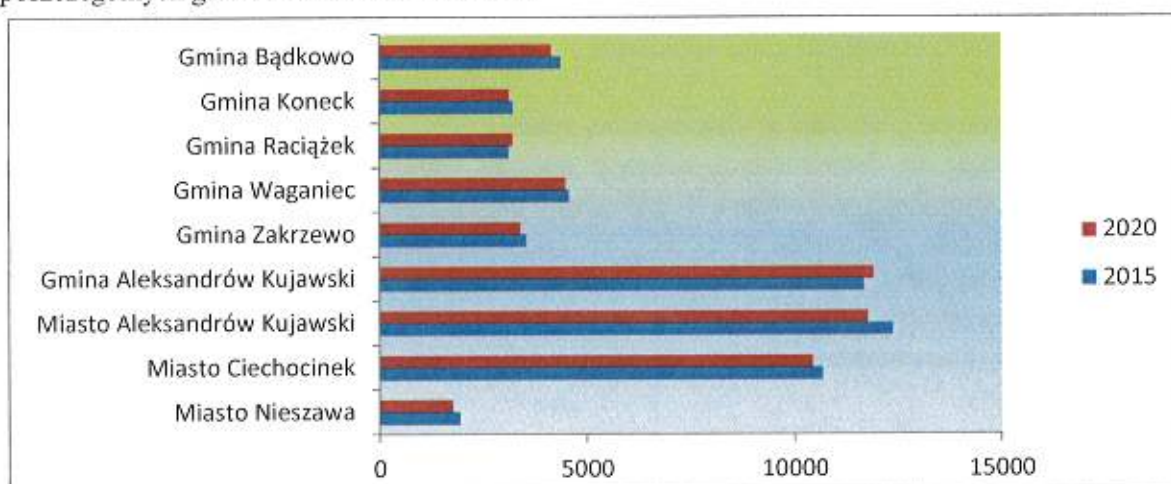

Analiza została opracowana przy współudziale reprezentacji mieszkańców z zachowaniem sektorowości partnerstwa. Wnioski i rekomendacje zawarte zostały poniżej:

1. Dane demograficzne

Patrząc na strukturę wieku mieszkańców powiatu aleksandrowskiego zaobserwować można stopniowy wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, kosztem spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym. Obserwowany do 2010 roku wzrost liczby oraz odsetka osób w wieku produkcyjnym uwarunkowany był zasileniem tej grupy wieku na początku analizowanego okresu przez wyż demograficzny z połowy lat 80. i początku 90. XX wieku oraz pozostawaniem w niej osób urodzonych w trakcie dwóch wcześniejszych wyżów demograficznych – powojennego oraz jego echa (lata 70. XX wieku). Od 2010 roku zarówno liczba, jak i udział osób w tej grupie wieku spada. Według prognoz GUS, opisane powyżej trendy utrzymają się co najmniej do 2035 roku – przy wzroście odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, spadać będzie udział ludności w wieku przed- i produkcyjnym. Oznacza to proces starzenia się społeczeństwa w powiecie aleksandrowskim.

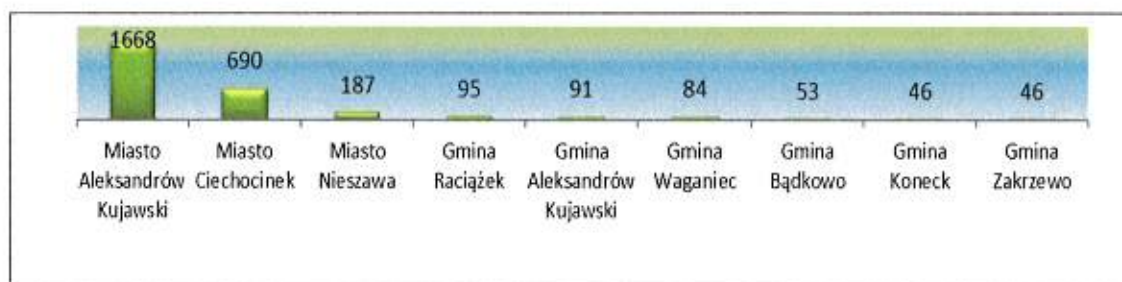
Na poniżej zamieszczonym wykresie przedstawiono zmiany liczby mieszkańców w poszczególnych gminach w latach 2015-2020.

Wykres 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach tworzących obszar LGD „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

W korelacji ze zmianami liczebności populacji zmienia się również gęstość zaludnienia obszaru LDG Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej, jej spadek dotyczy przede wszystkim gmin miejskich. Obszar LSR cechuje bardzo zróżnicowana gęstość zaludnienia. Wskaźnik ludności na 1 km² kształtuje się bowiem w szerokim przedziale od 46 do 1668 osób/km², przy gęstości zaludnienia dla województwa kujawsko-pomorskiego wynoszącego 116 osób/km². Najgęściej zaludnione jest miasto Aleksandrów Kujawski oraz Ciechocinek, a najmniej gmina Koneck i Zakrzewo.

Szczegółowe dane dotyczące gęstości zaludnienia w poszczególnych gminach zamieszczono na wykresie nr 4.

Wykres 3. Ludność na 1 km² w poszczególnych gminach według danych na dzień 31.12.2020 r., opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl.

Obok liczby ludności i gęstości zaludnienia duże znaczenie dla danego obszaru ma struktura wiekowa według ekonomicznych grup wiekowych. Według metodologii Głównego Urzędu Statystycznego wyróżnia się trzy takie grupy:

1. Ludność w wieku przedprodukcyjnym – obejmuje osoby od 0 do 17 lat bez względu na płeć;
2. Ludność w wieku produkcyjnym – obejmuje mężczyzn w wieku od 18 do 64 lat oraz kobiety w przedziale wiekowym 18 – 59 lat;
3. Ludność w wieku poprodukcyjnym – należą tu mężczyźni powyżej 65 roku życia oraz kobiety w wieku 60 i więcej lat.

Wiek jest jednym z elementów wpływającym na przebieg procesów demograficznych. Z tego względu podział ludności na określone grupy wiekowe odgrywa pierwszoplanową rolę przy prowadzeniu wszelkich analiz demograficznych.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	378825	376479	376227	374979	373397	371591
Nieszawa	322	319	303	289	280	276
Ciechocinek	1536	1508	1525	1525	1545	1529
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	2205	2156	2131	2088	2041	2077
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	2365	2345	2354	2335	2353	2366
Zakrzewo	617	621	612	601	604	594
Waganiec	871	860	854	851	823	844
Raciążek	510	526	512	541	528	527
Koneck	574	558	548	555	530	528
Bądkowo	843	826	789	768	734	737
Suma obszaru LGD	9843	9719	9628	9553	9438	9478

Tabela 9. Ludność w wieku przedprodukcyjnym - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym kurczy się szybciej – od 2015 jej liczba spadła na całym obszarze gmin LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej o 3,7%, przy czym na wielkość tego spadku wpływ miały przede wszystkim niekorzystne zmiany w trzech gminach: miejskiej gminie Nieszawa (-14,3%), i wiejskich Bądkowo (-12,3%) i Koneck (-8%). Liczebność młodej populacji wzrosła jedynie w gminie Raciążek oraz nieznacznie w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski.

Zgłaszaniem podczas konsultacji gminnych problemem okazało się wykluczenie komunikacyjne ludzi młodych, które objawia się brakiem dostępu do transportu, brakiem możliwości dojazdu do miejscowości powiatowej czy wojewódzkiej. Powyższe ma kluczowy wpływ na ograniczenie dostępu do usług społecznych, edukacji czy też do wysokiej jakości miejsc pracy.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	1309091	1295789	1281904	1266256	1251212	1234602
Nieszawa	1252	1241	1210	1186	1145	1129
Ciechocinek	6081	5902	5871	5794	5720	5594
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	7728	7638	7504	7408	7251	7117
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	7594	7556	7584	7597	7601	7595
Zakrzewo	2261	2238	2237	2227	2188	2142
Waganiec	2978	2974	2972	2917	2902	2870
Raciążek	2010	2001	1992	1981	1960	1936
Koneck	2032	2029	1995	1965	1938	1898
Bądkowo	2729	2681	2659	2630	2584	2555
Suma końcowa	34665	34260	34024	33705	33289	32836

Tabela 10. Ludność w wieku produkcyjnym - pracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Głębszy spadek liczby ludności obszaru LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej dotyczy ludności w wieku produkcyjnym. Wyniósł on w sumie dla całego obszaru 5,3%, jednak na jego wysokość wpłynęły głównie spadki w gminach miejskich (średnio -8,6%, z maksimum dla Nieszawy, -9,8%). W gminach wiejskich analogiczny spadek wyniósł 4,3%, przy czym jedyną gminą, gdzie wielkość populacji pozostała na poziomie sprzed pięciu lat, była gmina wiejska Aleksandrów Kujawski.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	398294	411659	424813	436540	447764	455749

Nieszawa	379	390	401	411	418	429
Ciechocinek	3066	3116	3190	3277	3353	3411
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	2437	2541	2635	2724	2810	2864
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	1725	1782	1861	1917	1989	2054
Zakrzewo	667	684	692	701	717	744
Waganiec	732	753	778	812	841	850
Raciążek	613	624	631	654	650	653
Koneck	627	633	634	640	657	677
Bądkowo	819	845	863	880	904	895
Suma końcowa	11065	11368	11685	12016	12339	12577

Tabela. 11. Ludność w wieku poprodukcyjnym – opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych

Wzrasta natomiast liczebność populacji w wieku poprodukcyjnym na obszarze gmin LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej, zgodnie z trendem obserwowanym w całym województwie kujawsko-pomorskim. Dotyczy on w równej niemal mierze gmin miejskich i wiejskich. Ogółem na całym obszarze wzrost wyniósł 13,7%, będąc nieznacznie tylko wyższym w gminach Nieszawa, Ciechocinek i Aleksandrów Kujawski (gm. miejska) niż dla gmin wiejskich. Rekordowy wzrost zanotowany został w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski (+19,1%).

Na podstawie badania PolSenior2 2020 dostrzec można zmiany jakie zachodzą w społeczeństwie, a przede wszystkim w rodzinie – jej funkcja jako dawcy pomocy dla osoby starszej ulega coraz większemu ograniczeniu. Ze względu na następstwo wydłużania się czasu trwania życia, starzenia się społeczeństwa pojawia się coraz większa potrzeba stworzenia systemu kompleksowego i wszechstronnego wsparcia dla osób starszych (60+). Dodać należy, iż zapotrzebowanie na wsparcie osób niesamodzielnych przez osoby trzecie, bądź instytucje wzrasta wraz z wiekiem. W związku z powyższym rekomenduje się stworzenie na terenie LSR zwiększenia usług senioralnych oraz rozbudowę infrastruktury pod działania zmierzające do stworzenia warunków do udzielania wieloaspektowej pomocy seniorom.

Z roku na rok zwiększa się gotowość osób starszych (60+) do pozostania aktywnym zawodowo w chwili przejścia na emeryturę. Najważniejszym czynnikiem wzmacniającym taką gotowość są głównie względy ekonomiczne. Osoby starsze choć w większości chętne do podjęcia dodatkowego zatrudnienia trafiają często na barierę w postaci niechęci pracodawców do zatrudniania takich osób – dyskryminacja ze względu na wiek.⁴

Niezbędna jest zatem realizacja działań mających na celu wspieranie osób starszych, poprzez aktywizację społeczną.

⁴ Źródło: „Aktywność zawodowa” – Piotr Szukalski, Instytut Socjologii, Uniwersytet Łódzki

Działania te powinny uwzględniać również przedsięwzięcia innowacyjne, które pozwolą na włączenie tej grupy w życie całej społeczności.

Innowacyjne przedsięwzięcia społeczne obejmować powinny działania przyczyniające się do rozwiązywania największych wyzwań społecznych, takich jak starzenie się społeczeństwa, wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne, ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego, potrzeba lepszego i bardziej aktywnego życia.

Migranci

Niezwykle istotną grupą osób w niekorzystnej sytuacji na terenie LSR są migranci.

Nazwa gminy	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	-0,78	-0,63	-1,18	-1,29	-0,98
Nieszawa	1,54	-10,33	-0,53	-15,11	-5,45
Ciechocinek	-2,45	3,15	4,64	7,93	1,89
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	0,08	-3,01	-0,08	-6,75	1,49
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	4,53	4,52	7,11	7,4	3,34
Zakrzewo	2,27	0	2,54	-3,7	-3,14
Waganiec	-2,18	-0,44	-5,03	0,22	0,66
Raciążek	5,75	-0,64	15,85	-4,74	2,55
Koneck	-5,9	-7,82	-4,12	-8,27	-1,28
Bądkowo	-3,2	-7,17	-3,27	-6,78	-4,54
Średnia dla obszaru LGD	0,0	(2,4)	1,9	(3,3)	(0,5)

Tabela 12. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym na 1000 mieszkańców - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Pozytywne średnie saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców z ostatnich pięciu lat dotyczy Ciechocinka, wiejskiej i miejskiej gminy Aleksandrów Kujawski, gminy Waganiec oraz gminy Raciążek. W pozostałych gminach saldo migracji pozostaje ujemne.

W roku 2020 saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały było dodatnie wynosiło (52) zaś migracji zagranicznych na pobyt stały było ujemne i wynosiło (-7). Nie są to jednak dane ukazujące skalę problemu. Większość migracji ma miejsce na pobyt czasowy, osoby migrujące nie meldują się, nie rejestrują się w PUP oraz nie generują numerów PESEL – trudno więc pozyskać miarodajne dane.

Na obszarze działania Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” nie ma obecnie dobrze funkcjonujących narzędzi wspierających integrację migrantów z zagranicy z polskim społeczeństwem czy ich zatrudnienie na naszym terenie. Problem został wskazany, między innymi podczas konsultacji gminnych przez osoby zamieszkujące obszar LSR. Na poziomie

edukacji formalnej nie przykładają się wagi do prezentacji pozytywnego wizerunku migranta, jego kultury i obyczajów. Nie są również organizowane w dostatecznym wymiarze kursy języka polskiego czy szkolenia wspierające takie osoby w ich adaptacji. Wsparcie w tym zakresie pojawia się wyłącznie doraźnie – organizowane głównie przez instytucje kultury oraz organizacje, które pozyskują fundusze zewnętrzne, np. z UE. Należy jednak mieć na uwadze, iż w większości przypadków są to formy związane z zapewnieniem opieki, które skupiają się głównie na najmłodszych mieszkańcach powiatu aleksandrowskiego. Powyższy fakt stwierdza się również na podstawie wieloletniego doświadczenia jakie nabyła LGD we wdrażaniu projektów z zakresu aktywizacji społecznej i społeczno-zawodowej, których zakres był odpowiedzią na zgłaszane braki mieszkańców LSR dotyczące wspierania powrotu na rynek pracy takich osób.

Struktura rynku pracy

Jednym z głównych problemów obszaru w aspekcie zarówno społecznym jak i gospodarczym jest zjawisko bezrobocia.

Analizując dane dotyczące liczby osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych należy pamiętać, iż do ludności w wieku produkcyjnym zalicza się nie tylko osoby wykonujące pracę przynoszącą dochód, **ale również bezrobotnych**. Zmiany liczby ludności w tej grupie ekonomicznej mają zatem odzwierciedlenie w sytuacji na rynku pracy. Na obszarze powiatu aleksandrowskiego, czyli na terenie objętym LSR, występuje bardzo niekorzystne zjawisko demograficzne polegające na spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób bezrobotnych. W tabeli zamieszczonej poniżej przedstawiono dane dotyczące zarejestrowanych bezrobotnych z podziałem na płeć w poszczególnych gminach tworzących LGD „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Aleksandrowie Kujawskim wynosiła 2924 osoby (w tym 1544 kobiety).

W porównaniu z końcem 2015 r. obserwuje się stały spadek liczby osób bezrobotnych. Należy jednak zauważyć, iż nie bez znaczenia dla sytuacji na rynku pracy miały skutki pandemii.

Porównując liczbę osób bezrobotnych na dzień 31.12.2020 r. z końcem grudnia 2019r. obserwuje się wzrost liczby bezrobotnych o 505 osób (w tym o 254 kobiety).

Stopa bezrobocia na terenie powiatu aleksandrowskiego na koniec grudnia 2020 roku wynosiła 14,4 i była wyższa od stopy bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim o 5,5 pkt. proc. (8,9), a od krajowej o 8,2 pkt. proc. (6,2). Była również o 2,2 pkt. proc. wyższa niż w końcu grudnia 2019 roku (12,2).

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	107 255	98 522	81 543	72 655	64 060	73 482
Nieszawa	192	166	136	128	104	124
Ciechocinek	573	530	474	420	382	491
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	904	777	652	602	586	711

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
PolskaDofinansowane przez
Unię Europejską

Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	849	750	646	594	565	701
Zakrzewo	248	218	168	148	147	169
Waganiec	358	339	270	245	235	275
Raciążek	190	181	153	140	132	170
Koneck	226	199	150	155	145	153
Bądkowo	225	203	164	132	123	130
Suma dla gmin obszaru LGD	3 765	3 363	2 813	2 564	2 419	2 924

Tabela 13. Bezrobotni zarejestrowani ogółem - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba zarejestrowanych na obszarze gmin LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej bezrobotnych systematycznie spadała aż do roku 2019 we wszystkich gminach powiatu aleksandrowskiego. W roku 2020 liczby te zaczęły znowu rosnać ze względu na skutki sytuacji pandemicznej w kraju. Bezrobotni z obszaru LGD stanowią aż 4% ogólnej liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w województwie, gdzie spadek ich liczby następuje szybciej (-31% w ciągu pięciu lat). Prawie połowa ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych pochodzi z obu gmin, miejskiej i wiejskiej, Aleksandrów Kujawski.

Nazwa gminy	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
KUJAWSKO-POMORSKIE	73482	42%	58%
Nieszawa	124	54%	46%
Ciechocinek	491	49%	51%
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	711	47%	53%
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	701	48%	52%
Zakrzewo	169	47%	53%
Waganiec	275	40%	60%
Raciążek	170	47%	53%
Koneck	153	51%	49%
Bądkowo	130	39%	61%
Suma dla obszaru LGD	2924	47%	53%

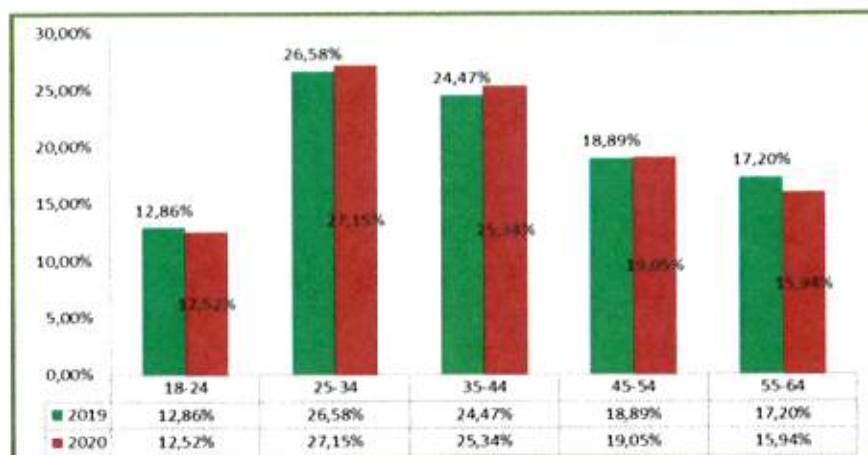
Tabela 14. Bezrobotni zarejestrowani w podziale na płeć (dane za 2020 rok) - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Ogółem wśród zarejestrowanych bezrobotnych więcej jest kobiet – na szczególną uwagę zasługują gminy Bądkowo i Waganiec, gdzie odsetek kobiet wśród bezrobotnych w 2020 roku przekracza 60%.

Jak już wspomniano we wcześniejszej części niniejszego opracowania do ekonomicznej grupy wiekowej określanej jako „produkcyjna” zalicza się nie tylko osoby czynne zawodowo, ale również pozostające bez pracy. W celu poprawnej oceny zjawisk demograficznych zachodzących na danym obszarze należy zatem wziąć pod uwagę udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym, czyli wśród kobiet w wieku 18 – 59 lat oraz wśród mężczyzn w przedziale wiekowym 18 – 64 lata. Dane takie dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” zamieszczono w tabeli nr 13.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	8,2	7,6	6,4	5,7	5,1	6
Nieszawa	15,3	13,4	11,2	10,8	9,1	11
Ciechocinek	9,4	9	8,1	7,2	6,7	8,8
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	11,7	10,2	8,7	8,1	8,1	10
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	11,2	9,9	8,5	7,8	7,4	9,2
Zakrzewo	11	9,7	7,5	6,6	6,7	7,9
Waganiec	12	11,4	9,1	8,4	8,1	9,6
Raciążek	9,5	9	7,7	7,1	6,7	8,8
Koneck	11,1	9,8	7,5	7,9	7,5	8,1
Bądkowo	8,2	7,6	6,2	5	4,8	5,1
Średnia dla gmin LGD	11,0	10,0	8,3	7,7	7,2	8,7

Tabela 15. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w procentach) - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Wykres 4. Bezrobotni według wieku (% ogółu bezrobotnych) - Program Promocji Zatrudnienia Oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy na lata 2021-2023

Najliczniejszą grupę wśród zarejestrowanych bezrobotnych na koniec 2020 roku stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25 - 34 lata – 794 (27,15% ogółu bezrobotnych). Drugą, co do wielkości grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 35 - 44 lata – 741 (25,34%). Liczną grupę stanowiły również osoby w wieku 45 - 54 lata – 557 osób (19,05%) oraz 18 – 24 lata – 366 (12,52%). Osób w wieku 55 - 64 lata było 466 (15,94%).

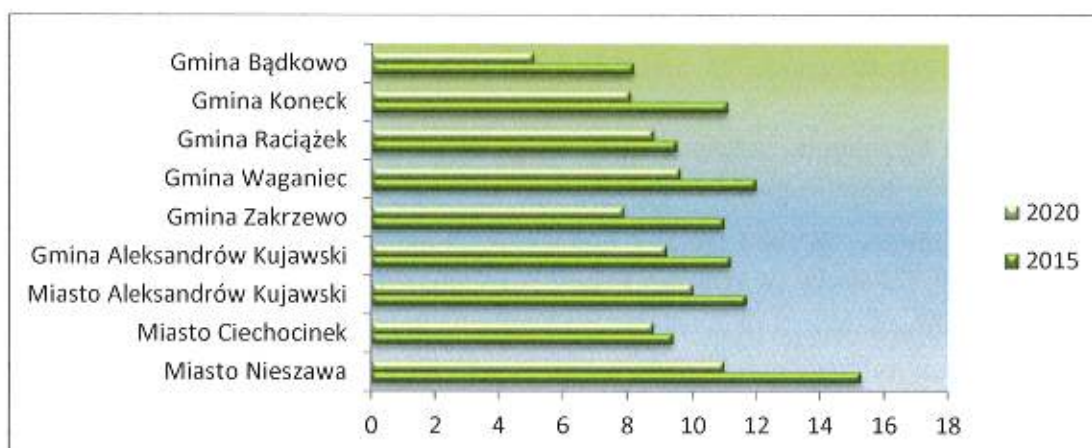
Najliczniejszą grupę wśród zarejestrowanych bezrobotnych również stanowiły osoby w przedziale wiekowym od 25 do 34 lat – 643 osoby (26,58 % ogółu bezrobotnych). Następną, co do wielkości grupą, były osoby w przedziale wiekowym od 35 do 44 lat – 592 (24,47%). Liczną grupę stanowiły także osoby w wieku 18 - 24 lata – 311 (12,86%) oraz 45 – 54 lata – 457 osób (18,89%). Osób w wieku 55-64 lata było zarejestrowanych 416 (17,20%).

Najbardziej dotknięte bezrobociem są dwie z gmin miejskich (Nieszawa i Aleksandrów Kujawski) oraz dwie gminy wiejskie (Aleksandrów Kujawski i Waganiec).

Wykluczenie zawodowe wiąże się z nierównymi szansami na rynku pracy określonych grup ludności, które potencjalnie napotykają na większe bariery przy znajdowaniu zatrudnienia i utrzymaniu go. Wykluczenie zawodowe dotyka przede wszystkim osób w określonych grupach wieku (młodych, bez doświadczenia zawodowego lub po 50 roku życia, mniej skłonnych do zmiany kwalifikacji), osób, które przez dłuższy czas pozostają bez pracy (np. kobiety po urloпах macierzyńskich i wychowawczych), niepełnosprawnych, czy też o niskim poziomie wykształcenia.

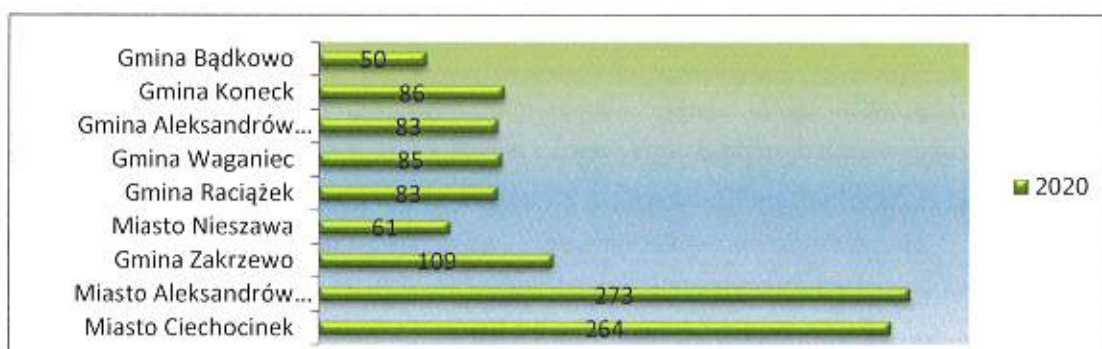
Zmianę udziału bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym a latach 2015-2020 we wszystkich gminach tworzących obszar LGD przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 5: Porównanie udziału bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2015-2020 - opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl

Bardzo dobrym wskaźnikiem określającym poziom zatrudnienia, jest wskaźnik zatrudnienia. Wskaźnik ten określa, jaki odsetek ludności w wieku od 15. do 64. roku życia pracuje zawodowo. W Polsce wynosił on w 2020 roku 68,7%, podczas gdy średnia w całej Unii Europejskiej wyniosła 71,7%.

Na badanym obszarze najwyższą wartość wskaźnika zatrudnienia, osiągnięto w gminie miejskiej Ciechocinek oraz Aleksandrów Kujawski, a najniższy w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski, Koneck oraz Bądkowo. Wskaźnik zatrudnienia mierzony za pomocą liczby pracujących na 1000 ludności przedstawiono poniżej.

Wykres 6: Wskaźnik zatrudnienia w poszczególnych gminach tworzących obszar objęty LSR - opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl

Z danych dotyczących czasu pozostawania bez pracy wynika, iż spośród 2924 zarejestrowanych bezrobotnych na koniec grudnia 2020 r. powyżej 24 miesięcy w rejestrach Urzędu pozostawały 752 osoby (25,72% ogółu), tj. o 155 osób więcej niż w roku 2019. Natomiast do 1 miesiąca pozostawały bez pracy 203 osoby, tj. o 64 osoby mniej niż w roku ubiegłym. W końcu 2020 roku od 3 do 6 miesięcy w ewidencji PUP figurowało 395 osób, tj. 13,51% wszystkich zarejestrowanych, czyli o 30 osób więcej niż w roku ubiegłym.

Według stanu w dniu 31.12.2020 r. w powiecie aleksandrowskim zarejestrowanych było 2423 (1324 kobiety) bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Stanowili oni 82,87% wszystkich bezrobotnych w powiecie. 346 osób z tej grupy posiadało prawo do

zasilku – 62% wszystkich uprawnionych (558 osób). Wśród osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy wg danych z 31.12.2020 r. wyróżnić można następujące kategorie bezrobotnych:

- **bezrobotni do 30 roku życia:** w końcu grudnia 2020r. w rejestrach pozostawało 739 takich osób (448 kobiet). W tym do 25 roku życia 366 osób. Grupa ta stanowiła 25,27% ogółu bezrobotnych,
- **długotrwale bezrobotni:** na koniec 2020r. status długotrwale bezrobotnego posiadały 1642 osoby (w tym 956 kobiet). Grupa ta stanowiła 56,16% zarejestrowanych.
- **bezrobotni powyżej 50 roku życia:** w końcu grudnia status bezrobotnego powyżej 50 roku życia posiadały 721 osoby (w tym 276 kobiety). Ta grupa osób stanowi 24,66% wszystkich zarejestrowanych,
- **bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej:** taki status w końcu grudnia 2020 r. posiadały 4 osoby (4 kobiety), tj. 0,14% ogółu bezrobotnych,
- **bezrobotni posiadający co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia:** w grudniu 2020 roku było 566 takich osób, w tym 497 kobiet. Stanowili oni 19,36% wszystkich zarejestrowanych w tym okresie,
- **bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia:** na koniec 2020r. taki status posiadała 1 kobieta, co stanowi 0,03% ogółu zarejestrowanych,
- **bezrobotni niepełnosprawni:** taki status posiadało 86 osób (36 kobiet). Niepełnosprawni stanowią 2,94% wszystkich zarejestrowanych⁵,
- bezrobotni cudzoziemcy – na koniec grudnia 2020 taki status posiadało 17 osób w tym dwie kobiety⁶.

Analiza danych pozwala na wysnucie wniosku o potrzebie szczególnych działań dla:

- *ludzi młodych, aby zostali na terenie powiatu i aktywnie poszukiwali dla siebie zajęcia (najpierw poprzez działania rówieśnicze, a potem inne, aż do poszukiwania zatrudnienia),*
- *migrantów, szczególnie tych zewnętrznych (cudzoziemców), którzy mają trudności z adaptacją do nowych warunków życia (kursy adaptacyjne, wsparcie w uznawaniu/podnoszeniu kwalifikacji, zapewnienie dostępu do informacji i poradnictwa prawnego),*
- *osób poszukujących pracy, aby dostosować wsparcie do ich indywidualnych potrzeb i możliwości, z uwzględnieniem wykształcenia, wieku, doświadczenia zawodowego oraz możliwości podjęcia pracy lub założenia działalności gospodarczej.*

2. Pomoc społeczna

Obszar Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” przeczłanizowano również pod kątem ubóstwa, czyli niemożności osiągnięcia minimalnego standardu życiowego.

Ubóstwem określa się niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życiowego. Pojęcie ubóstwa wiąże się z negatywnymi zjawiskami, takimi jak bezrobocie, bezdomność, niski poziom wykształcenia, nadmierne zadłużenie rodzin, alkoholizm, etc. Przyjęcie ustawowej granicy ubóstwa pozwala na wskazanie grupy osób uprawnionych do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej. Wsparcie udzielane jest gospodarstwom domowym, które samodzielnie nie potrafią poradzić sobie z ww. problemami. Środowiskowa pomoc społeczna przyznawana jest w formie pieniężnej i niepieniężnej osobom mającym problemy z

⁵ Program Promocji Zatrudnienia Oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy na lata 2021-2023

⁶ Źródło: PUP Aleksandrów Kujawski

samodzielnym funkcjonowaniem. Jest ona udzielana w środowisku zamieszkania świadczeniobiorcy.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej do świadczeń środowiskowej pomocy społecznej zalicza się zasiłki stałe, okresowe, celowe, zasiłki celowe na ekonomiczne usamodzielnienie się osoby lub rodziny, usługi opiekuńcze oraz zasiłki pogrzebowe. Nie potrafią poradzić sobie z ww. problemami.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	966	883	802	723	659	596
Nieszawa	1997	1877	1844	1589	1344	1183
Ciechocinek	756	915	830	835	747	746
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	1180	1067	945	881	839	795
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	1692	1542	1369	1164	1014	950
Zakrzewo	1044	964	886	721	755	714
Waganiec	957	895	764	680	645	599
Raciążek	1595	1436	1234	1037	963	855
Koneck	1775	1541	1305	1125	944	742
Bądkowo	865	761	574	616	524	482
Średnia dla obszaru LGD	1 318	1 222	1 083	961	864	785

Tabela 16. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Analizie poddano dane dotyczące pomocy społecznej na przestrzeni lat 2015- 2020. Nie stwierdzono istotnych różnic pomiędzy obszarami typowo wiejskimi, a terenami miejskimi. Wskaźnik liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej średni dla gmin obszaru LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej pozostaje od lat powyżej średniej wojewódzkiej. Zgodnie z trendem wojewódzkim spada – od 2015 do 2020 zmniejszył się średnio dla całego obszaru o 40% (w województwie -38%), przy czym najwyższy spadek dotyczył gminy Koneck (-58%). Wciąż bardzo wysoka jest skala udzielanej pomocy przede wszystkim w gminie Nieszawa.

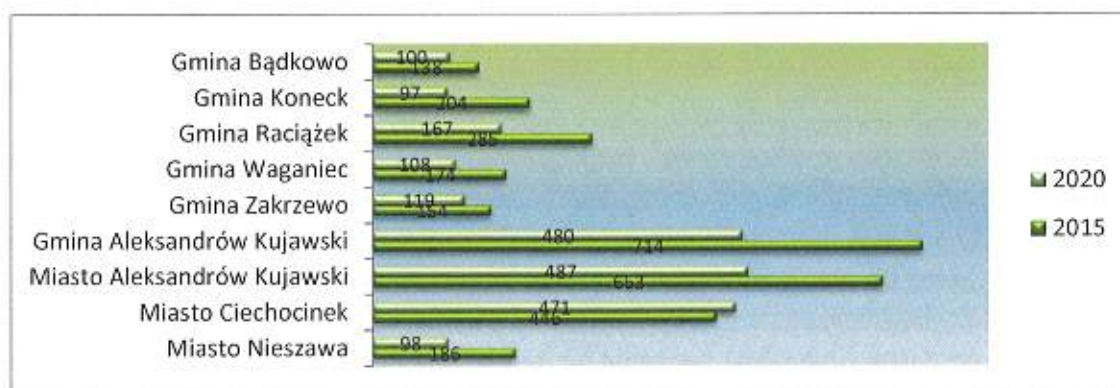
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	79978	75492	70864	64998	61088	55996

Nieszawa	186	176	161	138	115	98
Ciechocinek	446	530	494	502	458	471
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	663	620	575	536	519	487
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	714	675	598	535	497	480
Zakrzewo	154	145	137	119	121	119
Waganiec	174	170	145	130	115	108
Raciążek	285	243	218	177	171	167
Koneck	204	179	154	134	118	97
Bądkowo	138	129	111	110	100	100
Suma dla obszaru LGD	2964	2867	2593	2381	2214	2127

Tabela 17. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

W sumie w 2020 roku ze środków pomocy społecznej na obszarze gmin LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej korzystało 2127 rodzin. To 837 rodzin mniej niż przed pięcioma laty (-28%), wciąż jednak to 3,7% wszystkich gospodarstw domowych korzystających z takiej pomocy w całym województwie.

Na wykresie nr 10 przedstawiono w formie graficznej zmianę liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w poszczególnych gminach tworzących obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju.

Wykres 7: Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w latach 2015/2020 - opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl.

W celu poprawnej oceny sytuacji demograficznej badanego obszaru dokonano również analizy zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Pozwala to bowiem na obiektywną ocenę jakości życia mieszkańców danego obszaru. Im bowiem mniejszy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej tym wymiar finansowy jakości życia jest bardziej satysfakcjonujący.

Na obszarze LGD odnotowuje się wyższy niż w całym województwie odsetek rodzin korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Na obszarze gmin LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej z tej formy pomocy korzystało w roku 2020 wciąż blisko 8% gospodarstw domowych. Bardzo optymistyczny jest jednak konsekwentny trend spadkowy na przestrzeni lat.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	64 931	69 133	68 749	67 946	61 930	51 521
Nieszawa	82	79	80	78	68	51
Ciechocinek	245	275	302	317	305	263
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	495	540	526	503	434	358
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	555	588	594	566	515	433
Zakrzewo	169	197	196	176	145	142
Waganiec	173	207	223	229	199	160
Raciążek	105	115	115	117	108	86
Koneck	165	191	184	174	150	126
Bądkowo	172	186	177	169	146	127
Suma dla obszaru LGD	2 161	2 378	2 397	2 329	2 070	1 746

Tabela 18. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki na dzieci - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Rodziny otrzymujące zasiłki na dzieci z obszaru gmin LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej stanowią 3,3% wszystkich takich rodzin w województwie kujawsko-pomorskim. W ciągu pięciu lat na całym obszarze ubyło ich o 415, do czego najbardziej przyczyniły się spadki w gminach miejskiej oraz wiejskiej Aleksandrów Kujawski. W gminie Ciechocinek, jako jedynej, nastąpił wzrost liczby rodzin korzystających z zasiłku.

Średni procent dzieci do lat 17 korzystających z zasiłku jest na obszarze gmin LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej jest znacznie wyższy niż dla ogółu województwa kujawsko-pomorskiego. Najwyższy odsetek dzieci objętych tą formą pomocy występuje w gminach Zakrzewo i Koneck – w obu z nich w 2020 przekraczał 40%, przy czym zaznaczyć należy, że w gminie Koneck przed pięcioma laty wynosił prawie 50%. W gminie Waganiec wskaźnik ten wzrósł w porównaniu z rokiem 2015. Ogółem dla wszystkich gmin spadek wyniósł 7% w ciągu pięciu lat.

Jak wynika z dokonanej analizy zmniejszeniu uległa zarówno liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci jak i udział dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek w ogólnej liczbie dzieci.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż spadkowi wartości tych dwóch parametrów nie zawsze towarzyszy spadek kwoty wypłaconych świadczeń rodzinnych. Kwoty wypłaconych świadczeń rodzinnych w 2015 oraz 2020 roku w poszczególnych gminach przedstawiono w tabeli nr 19.

Nazwa gminy	2015 r. (tyś. zł)	2020 r. (tyś. zł)	Zmiana (tyś. zł)
Nieszawa	409	503	+94
Ciechocinek	1 662	2 831	+1 169
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	2 983	4 309	+1 326
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	3 538	4 735	+1 197
Zakrzewo	1 095	1 400	+305
Waganiec	1 022	1 674	+652
Raciążek	635	942	+307
Koneck	914	1 313	+399
Bądkowo	1 021	1 481	+460

Tabela 19: Kwota świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku 2015 oraz 2020 - opracowanie własne, na podstawie danych dostępnych na www.stat.gov.pl

Analiza całego obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju wykazała, iż w latach 2015 – 2020 nastąpił spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci oraz jednocześnie spadła liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

Zwalczanie ubóstwa powinno opierać się m.in. na inwestycjach w sferze edukacji, stwarzających możliwości wejścia na nowoczesny rynek pracy ale także na wspieraniu godzenia życia rodzinnego i zawodowego. Dlatego też istotne jest wsparcie działań mających na celu zwiększenie szans mieszkańców gmin, będących zagrożonymi ubóstwem.

Większość dotychczasowych działań, jakie podejmowano skupiało się głównie na współdziałaniu instytucji pomocy i integracji społecznej z instytucjami rynku pracy i nakierowane były głównie na aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Takie działanie było jednostronnym kierunkiem oddziaływania na sytuację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, często z pominięciem konieczności likwidacji innych istotnych barier, np. w zakresie edukacji, kultury, stanu zdrowia, itp.). Głównym działaniem interwencji była aktywność zawodowa.

Według danych z GUS, Bank Danych Lokalnych liczba osób niepełnosprawnych w powiecie aleksandrowskim na dzień 31.12.2020 r. wynosiła aż 8 221 osób.

Według danych z GUS w roku 2020 na podstawie decyzji przyznano pomoc w postaci zasiłku pielęgnacyjnego 524 rodzinom.

Na podstawie ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 111) osoby, które nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, aby opiekować się niepełnosprawnym członkiem rodziny, w szczególności dzieckiem, mogą ubiegać się o pieniężne wsparcie.

Pomoc finansowa nie jest jednak wystarczającą formą wsparcia dla tej grupy docelowej.

Osoby z niepełnosprawnościami zmagają się z barierami w zakresie dostępu do miejsc pracy oraz barierami mentalnymi polegającymi na generalizacji i tworzeniu stereotypów. Wsparcie dla tej grupy osób powinno nie tylko skupiać się na dostosowaniu wsparcia do indywidualnych potrzeb poprzez rehabilitacje, pomoc w dojazdach czy usprawnieniach architektonicznych i

technicznych ale również na wsparciu psychologicznym, organizowaniu opieki czy poprawie komunikacji.

Podczas konsultacji gminnych z mieszkańcami obszaru LSR wskazano również na problem niewystarczającego dostosowania infrastruktury publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wciąż brakuje innowacyjnych rozwiązań ułatwiających korzystanie z obiektów małej infrastruktury publicznej osobom ze specjalnymi potrzebami. Szansą na poprawę sytuacji mogą być innowacyjne projekty z zakresu rozwoju infrastruktury publicznej i rekreacyjnej dofinansowywane ze środków UE.

Z doświadczenia LGD wynika, że osoby niepełnosprawne coraz chętniej biorą udział w różnych formach wsparcia, nie izolują się co można zaobserwować po efektach osiągniętych podczas projektów realizowanych bezpośrednio na terenie LSR np. w formie klubów młodzieżowych.

Doświadczenia w realizacji projektów grantowych w okresie 2014-2020 pokazują, że przygotowanie osób pozostających w trudnej sytuacji życiowej (będących wykluczonymi lub zagrożonych wykluczeniem społecznym) do wypełniania ról na rynku pracy, a także przygotowanie ich do aktywnego włączenia w życie lokalnych społeczności, wymaga dłuższego procesu interwencji oraz jej wielowymiarowości.

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

3. Kultura, rekreacja i turystyka

Powiat aleksandrowski należy do tych mikroregionów, których potencjał generowany jest w dużej mierze przez istnienie jednego typu silnych atrakcji turystyczno-kulturowych. Jest to w szczególności zespół urbanistyczny uzdrowiska w Ciechocinku. Obiektem o zdecydowanie pierwszoplanowym znaczeniu są tężnie, wzniesione w latach 1822-1859 jako obiekt przemysłowy służący zatężaniu solanki, który bardzo szybko zaczęto traktować jako ogromne inhalatorium. Nieprzypadkowo tężnie stanowią nie tylko symbol Ciechocinka, ale również jeden z najbardziej rozpoznawalnych obiektów zabytkowych na terenie woj. kujawsko-pomorskiego, niewątpliwie należący do kanonu turystycznego przynajmniej w skali regionu. Zespół tężni, w skład którego wchodzi również obudowa źródła, warzelnia soli i rezerwar solanki, od roku 1981 znajdują się w rejestrze zabytków prowadzonym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Ochronie instytucjonalnej na poziomie krajowym podlegają również: Park Tężniowy z budynkami (pozostałości zespołu basenowo-solankowego, hydrofornia, budynek główny z przebieralniami, dawny szpital), Park Zdrojowy z budynkami (pjalnia wód mineralnych, muszla koncertowa, kępielnia, budynek maszyny parowej, szalet) oraz Park Sosnowy, zespół łaźni (5 obiektów), drewniany Teatr Letni, budynek dyrekcji uzdrowiska, wille (np. tzw. Dworek Prezydenta RP) oraz inne budynki mieszkalne dla kuracjuszy. Listę wymienionych obiektów uzupełniają neogotycka Kolegiata Świętych Apostołów Piotra i Pawła z końca XIX w. oraz zespół budynków dworca kolejowego. W 2017 roku zespół tężni i warzelnicy soli wraz z parkami Tężniowym i Zdrojowym został umieszczony na Liście Pomników Historii. Współcześnie Ciechocinek stanowi największe pod względem liczby odwiedzających uzdrowisko nizinne w Polsce, specjalizując się w leczeniu dorosłych i dzieci w zakresie schorzeń: narządów ruchu, układu krążenia, układu oddechowego, układu nerwowego i metabolicznych.

Pozostałe walory materialne powiatu w większości przypadków należy traktować jedynie jako uzupełnienie jego wiodących atrakcji związanych z Ciechocinkiem. Cechuje je mały zasięg oddziaływania, a dodatkowo znaczne rozproszenie. I tak nieliczne ślady średniowiecznej historii regionu zachowały się w Nieszawie i Raciążku. Nieszawa to miasto o ciekawych okolicznościach powstania. Wskutek porozumień polsko-krzyżackich miasto podlegało relokacji wzdłuż Wisły, w górę jej biegu - obecna lokalizacja z 1460 roku jest trzecią w jego historii. Historyczne założenie urbanistyczne miasta figuruje w rejestrze zabytków NID, chociaż tak naprawdę można mówić obecnie o zachowaniu jedynie zrębu obecnego układu urbanistycznego z prostokątnym, wydłużonym rynkiem, który w XIX w. podlegał regulacji.

Zabytki, wydarzenia kulturalne, a także aktywna turystyka, do której zaliczamy bazę noclegową, czy szlaki turystyczne, to właśnie te elementy są źródłem zainteresowań turystów danym obszarem oraz oddziałują na konkurencyjność regionu. W przypadku powiatu aleksandrowskiego nie można narzekać na brak różnorodności w tej kwestii. Miłośnicy sztuki mogą znaleźć tu obrazy, budynki, rzeźby wykonane w zupełnie odmiennych stylach. Pasjonaci wędrówek mają szansę spełnienia się, podczas spacerów wyznaczonymi szlakami turystycznymi. Z kolei ci, którzy mają potrzebę regeneracji i odnowy zdrowotnej, uzyskują ją w gminie miejskiej Ciechocinek, która nie bez powodu uzyskała miano „Perły Uzdrowisk Polskich”.

Obszar LSR wyróżnia bogactwo obiektów zabytkowych (zespołów kościelnych, dworsko-pałacowych, cmentarzy, zabudowy mieszkalnej i użyteczności publicznej, zespołów zabytkowej zieleni, miejsc pamięci i kapliczek) oraz stanowisk archeologicznych. Na terenie samej Gminy

Aleksandrów Kujawski istnieje dziesięć obiektów wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków oraz zewidencjonowano 559 stanowisk archeologicznych³².

1) Ścieżki rowerowe i piesze

Stanowią część rowerowych szlaków turystycznych, zachęcając lokalnych turystów do aktywnego spędzania czasu, a łączna długość ścieżek rowerowych na terenie powiatu aleksandrowskiego wynosi 18,78 km. Celem tworzenia ścieżek rowerowych jest przede wszystkim poprawa bezpieczeństwa poruszania się rowerzystów na drogach, a także usprawnienie komunikacji pomiędzy gminami.

Przez teren powiatu przebiegają również następujące szlaki rowerowe i piesze:

- Wiślana Trasa Rowerowa w Kujawsko-Pomorskim o dł. 450 km,
- Szlak pieszy niebieski: Ciechocinek – Słońsk Dolny – Otłoczyn o dł. 8 km,
- Szlak pieszy zielony: Ciechocinek – Kuczek – Raciążek o dł. 7,6 km,
- Szlak pieszy: Kuczek – Odolion – Otłoczyn o dł. 11 km,
- Szlak pieszy żółty: Podole – Ciechocinek – Wołuszewo – Aleksandrów Kujawski – Służewo o dł. 25 km,
- Szlak pieszy czerwony im. Noakowskiego: Toruń – Ciechocinek – Nieszawa o dł. 36 km.

Długość ścieżek rowerowych na terenie LGD jest wciąż niewystarczająca. Dlatego też budowę dalszych ich odcinków należy uznać jako istotny element infrastruktury komunikacyjnej. Wszystkie ścieżki rowerowe mają za zadanie przede wszystkim usprawnienie komunikacji pomiędzy gminami, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza i ruchu samochodowego, a także poprawę bezpieczeństwa ruchu pieszych i rowerzystów na drogach. Jest to także impuls do rozwoju i promowania aktywnych form mobilności.

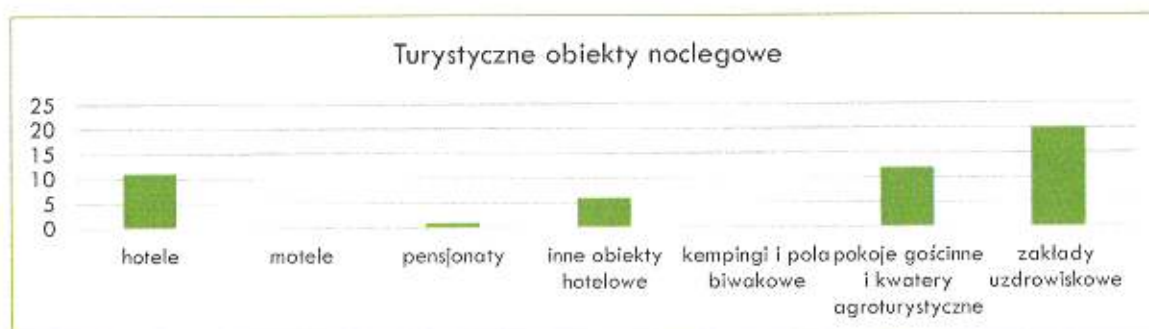
2) Baza noclegowa

Jedną z podstaw turystyki, bez wątpienia jest baza noclegowa oraz prestiż, jaki oferuje. Poniższe wykresy obejmują obiekty noclegowe, takie jak: hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe, domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, pola biwakowe, kempingi, obiekty do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, zakłady uzdrowiskowe i inne. Mowa tu o wszystkich turystycznych obiektach noclegowych posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych. Również na podstawie danych za 2020 r. do turystycznych obiektów noclegowych ogółem doliczono kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne (kwatery prywatne). Dane o wynajętych pokojach dotyczą tylko hoteli, moteli, pensjonatów i innych obiektów hotelowych.

³² Gminny Program Opieki Nad Zabytkami na lata 2015-2018 Gmina Aleksandrów Kujawski

Nazwa gminy	Obiekty noclegowe		Miejsca noclegowe	
	Rok 2015	Rok 2020	Rok 2015	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	367	374	b.d.	b.d.
Nieszawa	0	0	0	0
Ciechocinek	48	52	5372	5732
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	1	1	22	22
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	2	4	52	186
Zakrzewo	0	0	0	0
Waganiec	0	0	0	0
Raciążek	0	0	0	0
Koneck	0	0	0	0
Bądkowo	0	0	0	0
Suma końcowa	51	57	5446	5940

Tabela 20. Turystyczne obiekty noclegowe i miejsca noclegowe - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Wykres 8: Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Na terenie powiatu istnieje łącznie 57 obiektów noclegowych w tym 11 hotelowych – obiekty te posiadają łącznie 5940 miejsc noclegowych. Nie zanotowano natomiast występowania moteli, zespołów domków turystycznych, kempingów, czy też pól biwakowych. Dynamika liczby miejsc noclegowych dla całego powiatu, wynosi 97,6 co oznacza, że mamy do czynienia z tendencją spadkową obserwowanego zjawiska. Prawie wszystkie powyższe punkty noclegowe zlokalizowane są w gminie miejskiej Ciechocinek (52) zgodnie z adnotacją wystawioną przez GUS.

Wśród wszystkich wyżej wspomnianych punktów noclegowych, wyróżnić można 3 hotele zakwalifikowane do kategorii czterogwiazdkowej, oznaczającej obiekt o wysokim standardzie

usług i zakwaterowania. Siedmiu hotelom oraz jednemu pensjonatowi, przyporządkowano kategorię trzygwiazdkową, co świadczy o właściwym serwisie oraz zadbanych pokojach. Ta kategoria jest najczęściej spotykaną wśród hoteli na polskim rynku turystycznym. Kategorię dwugwiazdkową otrzymał jeden hotel, będący prostym obiektem średniej klasy o funkcjonalnych pokojach.

Powiat aleksandrowski posiada również spore zaplecze konferencyjne, dzięki czemu cieszy się on zainteresowaniem przedsiębiorców. Łącznie stworzono 31 sal konferencyjnych z 2 275 miejscami. Pomieszczenia wyposażone zostały w odpowiednie nagłośnienie, rzutniki, zestawy wideo, komputer oraz dostęp do Internetu. Posiadanie zaplecza konferencyjnego bezwzględnie wpływa na prestiż miejsca, w którym się znajduje.

Dominującą grupę gości zagranicznych, korzystających z punktów noclegowych na terenie powiatu stanowią Niemcy – 618 osób. Z usług hotelowych chętnie korzystają również Norwedzy, Szwedzi, goście z Rosji czy USA.

Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych, mierzony relacją ogólnej liczby udzielonych noclegów do ilości wszystkich oferowanych miejsc noclegowych w poszczególnych dniach miesiąca, w ciągu których były one faktycznie udostępnione, wynosi 43,8%, co oznacza średnie zainteresowanie punktami noclegowymi na terenie powiatu aleksandrowskiego.

3) Infrastruktura kulturalna, sportowa i rekreacyjna

1. **Infrastruktura kulturalna** - na obszarze objętym LSR istnieje wiele obiektów pełniących funkcje kulturalne i społeczne. Najczęściej są to domy kultury, biblioteki oraz świetlice wiejskie. Należy również zaznaczyć iż na obszarze występują trzy muzea: Muzeum Warzelnicy Soli i Lecznictwa Uzdrawiskowego w Ciecchocinku, Muzeum Stanisława Noakowskiego w Nieszawie oraz Muzeum parafialne w Raciążku. Łącznie na obszarze LGD funkcjonuje 30 świetlic wiejskich. Występują na terenie gmin wiejskich. Największą liczbę – 14 świetlic posiada Gmina Aleksandrów Kujawski. Ponadto na terenie powiatu aleksandrowskiego funkcjonuje 7 ośrodków kultury. Na obszarach wiejskich domy kultury, ośrodki kultury ale również świetlice wiejskie pełnią funkcję centrów kultury lokalnej. Są miejscem organizacji czasu wolnego i integracji społeczności lokalnej. Służą nie tylko dzieciom, ale także seniorom, ludziom młodym oraz osobom w innej niekorzystnej sytuacji. Spotykają się tu rady sołeckie, działalność prowadzą koła gospodyń wiejskich, wolny czas spędzają najmłodsi.
2. **Infrastruktura sportowa i rekreacyjna** - na obszarze objętym LSR istnieją obiekty infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej. Na podstawie informacji pozyskanej z Urzędów Gmina i Miast ustalono, iż na obszarze istnieje: place zabaw – 51 szt., parki rekreacyjne – 6 szt., siłownice zewnętrzne – 19 szt., altany, miejsca spotkań – 3 szt., skatepark – 2 szt., hala sportowa – 1 szt. oraz kilka wiat i stojaków rowerowych. Żadne natomiast z powyższych elementów infrastruktury nie jest dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami. Ponadto istniejąca infrastruktura wymaga doposażenia i modernizacji.

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna jest niezwykle istotna w kształtowaniu kultury fizycznej i rozwoju psychoruchowego, a tym samym zdrowia. Patrząc na dostępność i jakość tego rodzaju infrastruktury, zauważa się jej braki lub brak dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Należy również wspomnieć, iż tam gdzie ona występuje, często nie jest w stanie w pełni zaspokoić oczekiwań lokalnych społeczności (zarówno pod względem wyposażenia, jak i liczby miejsc).

Prawidłowe funkcjonowanie obiektów o charakterze społeczno-kulturalnym jest bardzo ważne z punktu widzenia budowania zarówno społeczeństwa obywatelskiego, aktywnego i zintegrowanego ale również z uwagi na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich. W ośrodkach tych mieszkańcy mają możliwość spotykania się, organizacji wydarzeń integracyjnych ale również edukacyjnych zarówno dla dzieci, jak i dorosłych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż powiat aleksandrowski administracyjnie składa się z 157 miejscowości oraz 119 sołectw. Aktywnie działa również 175 organizacji pozarządowych, które potrzebują odpowiednich warunków do spotykania się i podejmowania inicjatyw społecznych.

Informacje pozyskane podczas konsultacji i spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami gmin, sołtysami oraz ngo wskazują, iż ilość tych obiektów jest niewystarczająca oraz funkcjonujące obiekty wymagają modernizacji oraz odpowiedniego wyposażenia. W wielu z nich brakuje mebli, zaplecza kuchennego, sprzętów np. drukarki, komputera, Internetu. Z uwagi zatem na fakt, iż obiekty te służą różnym grupom społecznym muszą posiadać uniwersalne wyposażenie oraz służyć zaspokojeniu różnorodnych potrzeb.

Na jakość życia ludności wpływa wiele czynników. Są to zarówno czynniki obiektywne, mierzalne, jak również w znacznej mierze odczucia subiektywne, które określić można jako satysfakcję, którą ludzie czerpią z różnych aspektów oraz z życia jako całości, a także elementy dotyczące odczuwanych stanów emocjonalnych oraz systemu wartości.

Zgodnie z publikacją GUS „Jakość życia w Polsce” najważniejszymi czynnikami wpływającymi na jakość życia społeczeństwa są m.in.: materialne warunki życia, praca, zdrowie, edukacja ale również czas wolny i relacje społeczne, w tym dostęp do podstawowej infrastruktury publicznej.

Dostępność i możliwość korzystania z ogólnodostępnej i bezpłatnej infrastruktury, takiej jak: boiska, place zabaw, miejsca spotkań, parki rekreacji, etc. wpływają na poprawę jakości życia wszystkich grup wiekowych mieszkańców obszaru.

W związku z rosnącym dystansem w zakresie dostępności do podstawowej infrastruktury publicznej, między dużymi ośrodkami miejskimi i peryferyjnymi obszarami wiejskimi, celowe jest wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć zmniejszających dysproporcje w dostępie do różnego rodzaju infrastruktury.

4. Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość jest jednym z ważniejszych czynników rozwoju gospodarczego i charakteryzuje się szczególnym typem aktywności lokalnego społeczeństwa, która generuje miejsca pracy dla mieszkańców, wpływając tym samym na poziom i jakości ich życia.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	927	931	940	951	982	1017
Nieszawa	865	897	888	960	1004	992
Ciechocinek	1366	1410	1501	1585	1779	1619
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	892	908	926	914	932	972

Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	754	770	760	774	832	874
Zakrzewo	533	542	528	550	579	603
Waganiec	552	543	521	535	545	570
Raciążek	645	670	660	686	752	793
Koneck	730	711	755	775	810	828
Bądkowo	692	689	747	753	789	817
Średnia dla obszaru LGD	781	793	810	837	891	896

Tabela 21. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Systematycznie rośnie liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w obszarze LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej. W przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców wskaźnik ten podąża za trendem wojewódzkim, pozostając jednak wciąż nieco poniżej. Najwięcej podmiotów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców zarejestrowanych jest w gminach miejskich regionu, ale ich liczba w gminach wiejskich również stale rośnie. Wyjątek stanowi gmina Waganiec, gdzie wskaźnik jest wciąż najniższy.

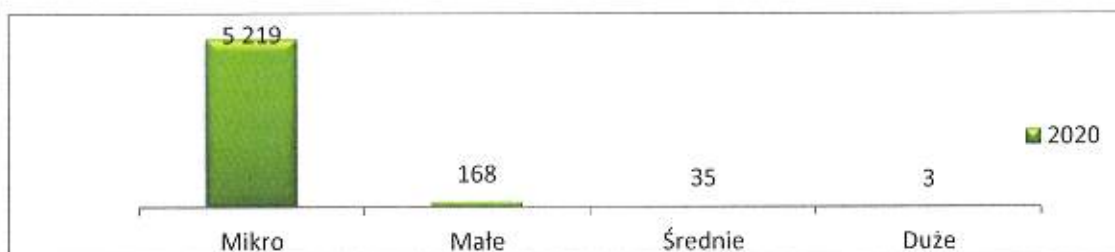
W przeliczeniu na liczbę mieszkańców w wieku produkcyjnym liczba podmiotów gospodarczych w obszarze LGD Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej wzrosła w ciągu pięciu lat o 20%, szybciej niż w całym województwie. Ponownie na tym tle nie najlepiej sytuacja przedstawia się w gminie Waganiec. Natomiast imponujący wskaźnik notuje Ciechocinek, gdzie wskaźnik jest dwukrotnie wyższy niż wynosi średnia dla obszaru, i 80% wyższy niż średnia wojewódzka w 2020 roku.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
KUJAWSKO-POMORSKIE	681	676	679	704	725	750
Nieszawa	558	590	569	610	651	654
Ciechocinek	1043	1072	1157	1268	1467	1296
Aleksandrów Kujawski (gmina miejska)	643	646	657	659	662	691
Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska)	642	650	639	654	705	744
Zakrzewo	406	409	393	417	439	457
Waganiec	421	412	395	426	440	465
Raciążek	508	530	526	557	615	645
Koneck	541	509	557	589	614	628

Bądkowo	522	517	580	598	625	650
Suma końcowa	587	593	608	642	691	692

Tabela 22. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców – opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

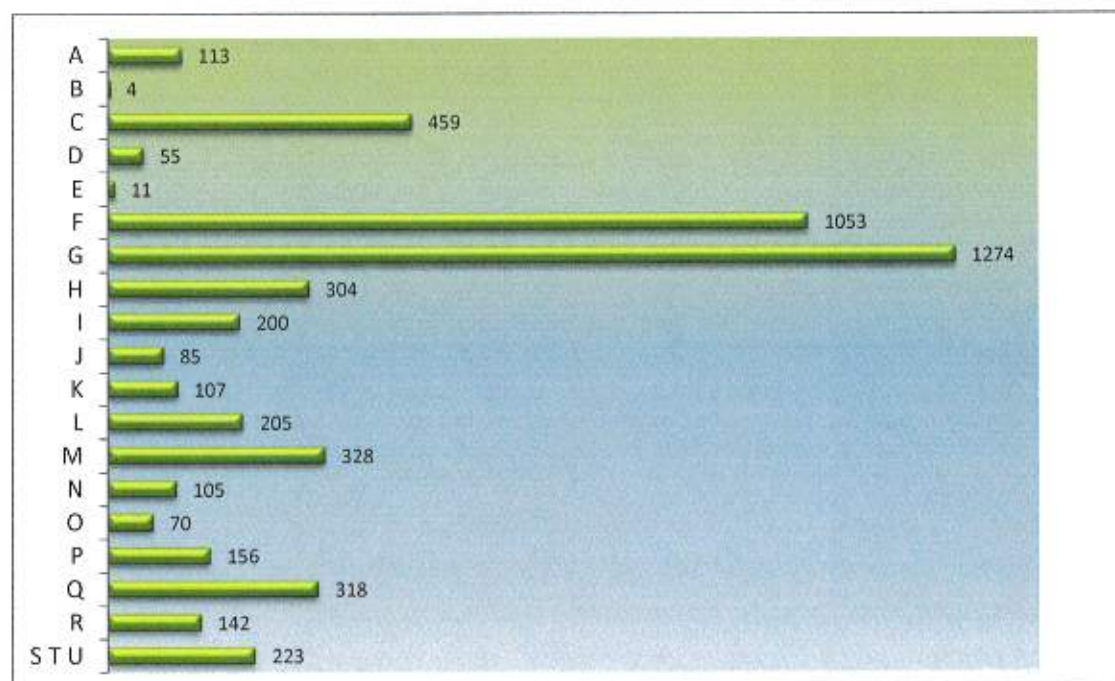
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na przestrzeni lat systematycznie rośnie. Jest to pozytywna tendencja, na którą duży wpływ mają również dofinansowania otrzymane ze środków Unii Europejskiej na otwarcie oraz rozwój działalności gospodarczej.

Wykres 9. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON na terenie objętym LSR wg klas wielkości (stan na 31.12.2020 r.) - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Na terenie powiatu aleksandrowskiego dominują mikroprzedsiębiorstwa czyli przedsiębiorstwa, które w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniały średniorocznie mniej niż 10 pracowników (mowa wyłącznie o umowach o pracę, a nie cywilnoprawnych; nie wlicza się osób na urlopie macierzyńskim itd.) oraz osiągnęło roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości 2 mln euro w polskich złotych lub też suma aktywów jego bilansu finansowego sporządzonego na koniec jednego z tych 2 lat nie przekroczyła równowartości 2 mln euro liczonej w polskiej walucie.

Poniżej przedstawiono strukturę przedsiębiorstw działających na terenie LGD „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” zgodnie z podziałem PKD według stanu na dzień 31.12.2020 r.

Wykres 10. Struktura przedsiębiorstw według PKD 2007 według stanu na dzień 31.12.2020 r. - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Analizując strukturę przedsiębiorstw według prowadzonej działalności zgodnie z klasyfikacją przyjętą przez Polską Klasyfikację Działalności PKD 2007 wyraźnie widać przewagę handlu hurtowego i detalicznego nad pozostałą działalnością. Na drugim miejscu uplasowało się budownictwo, a następnie przetwórstwo przemysłowe. Najmniej podmiotów gospodarczych, bo tylko 4 podjęło działalność sklasyfikowaną jako „Górnictwo i wydobywanie”. Działalnością taką zajmują się tylko przedsiębiorstwa z sektora prywatnego. Niewiele więcej, bo 11 podmiotów zajmuje się dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz rekultywacją (litera E). Rozkład tejże działalności na sektor prywatny i publiczny jest równomierny. Bowiem 6 spośród 11 podmiotów zajmujących się tą dziedziną, to przedstawiciele sektora publicznego.

Na tej podstawie stwierdza się, iż na obszarze powiatu aleksandrowskiego brak innowacyjnych, nowoczesnych branż przy wykorzystaniu technologii hi-tech czy opierającej się na nowych licencjach.

W powiecie aleksandrowskim predyspozycje do rozwoju działalności gospodarczej o charakterze wieloprzestrzennym (tereny inwestycyjne o powierzchni co najmniej kilkudziesięciu hektarów) posiada gmina wiejska Aleksandrów Kujawski. Natomiast gminy Waganiec oraz Zakrzewo posiadają predyspozycje do rozwoju przestrzeni inwestycyjnych o znaczeniu lokalnym. Stwarza to potencjał w zakresie rynków pracy i kooperacji na tereny sąsiednie. Tereny takie służą z założenia lokalnym przedsiębiorcom a poprzez możliwość znalezienia zatrudnienia również i mieszkańcom. Występowanie terenów inwestycyjnych zwiększa prawdopodobieństwo powstania na nich przedsiębiorstw opierających swą działalność na innowacyjnych procesach produkcji – przynajmniej na skalę lokalną.

Na obszarze objętym LGD rolnictwo stanowi istotny sektor gospodarki. Ponad 80 % ogólnej powierzchni gruntów rolnych na całym obszarze stanowią użytki rolne. Badany obszar charakteryzuje się atrakcyjnymi walorami przyrodniczymi i predyspozycjami do rozwoju funkcji rolniczej.

Produkcja rolnicza przy innowacyjnym wsparciu doradczym oraz zapleczu naukowo-badawczym stanowi także istotny potencjał obszaru.

Istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego powiatu aleksandrowskiego jest miasto Ciechocinek jako rozpoznawalny ośrodek turystyki uzdrowiskowej, medycznej oraz wellness. Wzmocnienie sfery usług medyczno-uzdrowiskowych o innowacyjne usługi medyczne bezsprzecznie wpłynie na spotęgowanie konkurencyjności obszaru LSR.

Gminami na obszarze których występuje problem niskiego poziomu przedsiębiorczości są Gmina Zakrzewo oraz Waganiec.

Jak wynika z danych zawartych w Ogólnopolskim systemie monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów (<https://ela.nauka.gov.pl/>) średnie miesięczne wynagrodzenia brutto ze wszystkich źródeł (umowy o pracę, zlecenia i inne) w roku 2022 (liczone w pierwszym roku po ukończeniu studiów) wynosiło 3 906.51 zł, przy czym w latach kolejnych po uzyskaniu dyplomu wynagrodzenie na ogół ulega podwyższeniu. Wpływ na wynagrodzenie osób młodych ma także fakt, czy posiadali oni doświadczenie na rynku pracy przed ukończeniem studiów. Otoczenie wysokiej inflacji i zacieśniania polityki monetarnej powodują, że dla osób młodych koszty wejścia w dorosłość wzrosły jeszcze bardziej niż to można było zaobserwować dotychczas.

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Młodzi ludzie otrzymując wskazane wynagrodzenie nie są w stanie samodzielnie się utrzymać, nie mówiąc już o dalszym rozwoju osobistym.

Staż pracy, bądź jego brak, decyduje często także o pierwszeństwie zwolnień ludzi młodych w firmie, gdyż nie są oni w stanie konkurować z pracownikami posiadającymi wieloletnie doświadczenie w danym zawodzie. Pracodawcy, ze względu na obecny na wielu wymiarach wzrost kosztów prowadzenia działalności, zmuszeni są do redukcji etatów co skutkuje powyższym.

Kształtowanie i promowanie cech przedsiębiorczych wśród mieszkańców wymaga zastosowania innowacyjnych i atrakcyjnych programów edukacyjnych ukierunkowanych na przedsiębiorczość, języki obce, technologie informacyjne i komunikacyjne. W obszarze kształcenia ustawicznego istotnym jest włączenie do jego programu elementów dotyczących przedsiębiorczości. Działania te są szczególnie ważne ze względu na konieczność zapewnienia odpowiednio wykształconych i zmotywowanych kadr dla lokalnej gospodarki, w tym kadr dla małych i średnich oraz mikroprzedsiębiorstw

Dla rozwoju obszaru znacząca jest sytuacja osób młodych, na którą wpływa niski poziom wynagrodzeń oraz ogólnie niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców powiatu. W związku z powyższym niezbędne są działania dedykowane dla osób młodych mające na celu wsparcie przedsiębiorczości oraz możliwość rozwoju zawodowego.

5. Aktywność społeczna

Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje jedną z niższych w kraju wartości wskaźnika dotyczącego liczby zarejestrowanych stowarzyszeń, fundacji i organizacji na 10 tys. mieszkańców.

Na obszarze objętym LSR w grudniu 2020 roku funkcjonowało 175 organizacji pozarządowych (NGO), w tym: 123 zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym (w tym fundacje); 13 stowarzyszeń zwykłych; 40 Uczniowskie Kluby Sportowe; 31 Ochotniczych Straży Pożarnych oraz 10 zarejestrowanych Kół Gospodyń Wiejskich.

Analizując pola działalności organizacji pozarządowych, głównym, jak i dodatkowym obszarem są: sport, turystyka, rekreacja i hobby, następnie edukacja i wychowanie oraz kultura i sztuka. Warto zaznaczyć, iż zaledwie dla ok. 8,5% organizacji, głównym obszarem działania są usługi socjalne i pomoc społeczna, zaś ogólnie rzecz ujmując ok. 30% organizacji prowadzi tego typu działania.

Aktywność kobiet, szczególnie wiejskich, skupia się na obszarze LSR w kręgach kół gospodyń wiejskich, które pielęgnują lokalną tożsamość, z pokolenia na pokolenie przekazują polskie tradycje. Są ostoją lokalnej gwary, kultury, rodzinnych wartości, szerzej – polskości.

Na obszarze objętym LSR, niestety niewielką grupę stanowią organizacje skupiające młodzież, stąd też brakuje inicjatyw ukierunkowanych na rozwój pasji czy zainteresowań tej grupy mieszkańców.

Ilość pracy oraz problemów, jakie napotykają organizacje jest oczywiście ogromna. Możliwość otrzymania przez organizacje pozarządowe dotacji z budżetu JST na realizację oddolnych inicjatyw przyczynia się do ich aktywizacji oraz do budowy społeczeństwa obywatelskiego w regionie.

Aktywność mieszkańców w wymiarze społecznym w pośredni sposób wyraża się poprzez zaangażowanie w organizacjach pozarządowych (NGO), wolontariacie, kołach gospodyń wiejskich (KGW) czy Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP). Patrząc na obszar LGD, podobnie jak w województwie kujawsko-pomorskim należy stwierdzić, iż mieszkańcy nie wykazują się znaczącą aktywnością społeczną. Niezbędne jest zatem podjęcie inicjatyw na rzecz pobudzenia aktywności społeczności lokalnych i ich rozwoju.

6. Rynek edukacyjny

Kolejnym istotnym problemem występującym na obszarze działania LGD jest niski poziom edukacji oraz kwalifikacji zawodowych lokalnej społeczności. Wynika to po części z wiejskiego charakteru terenu oraz dominacji rolnictwa.

Na obszarze LGD w roku 2020 nadal ponad 50 % ludności nie legitymuje się nawet wykształceniem średnim. Dane te sprawiają, że nie można myśleć o znacznym trwałym rozwoju tego regionu bez wcześniejszego podniesienia kwalifikacji mieszkańców. Bez rozwoju kwalifikacji oraz wiedzy pozarolniczej, bardzo trudno jest tworzyć miejsca pracy i polepszyć jakość życia mieszkańców obszaru LGD.

Na terenie Lokalnej Grupy Działania, funkcjonuje łącznie 19 przedszkoli, które dysponują łącznie 1 719 miejscami. Powiat aleksandrowski jest w dobrej sytuacji pod względem liczby placówek przedszkolnych, ponieważ w każdej gminie funkcjonuje co najmniej jedna placówka wychowania przedszkolnego.

Na terenie powiatu aleksandrowskiego funkcjonuje sieć szkół podstawowych. Wg danych na dzień 31.12.2020 r., pozyskanych ze Starostwa Powiatowego w Aleksandrowie Kujawskim na badanym obszarze funkcjonuje 25 placówek, z czego 2 stanowią szkoły specjalne czyli placówki edukacyjne, w której naukę pobierają uczniowie z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Na terenie powiatu aleksandrowskiego funkcjonuje również sieć szkół ponadpodstawowych. Wg danych na dzień 31.12.2020 r., pozyskanych ze Starostwa Powiatowego w Aleksandrowie Kujawskim na badanym obszarze funkcjonuje 13 placówek, z czego 3 to zasadnicze szkoły zawodowe/branżowe/przysposabiające do pracy zawodowej. Łączna liczba uczniów wynosi 1 709 osób.

Analiza wyników egzaminów ósmoklasistów pokazuje znaczne dysproporcje pomiędzy wynikami osiąganymi przez uczniów z terenów wiejskich z wynikami uczniów szkół miejskich (woj. kujawsko-pomorskie). Dysproporcje te mają podłoże przede wszystkim w zróżnicowanym dostępie do jakości infrastruktury edukacyjnej, oferty zajęć wyrównawczych, dodatkowych oraz pozalekcyjnych.

Na obszarze działania Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” stwierdza się poważny deficyt zajęć z zakresu edukacji pozaformalnej. Problem został wskazany, między innymi podczas konsultacji gminnych przez osoby zamieszkujące obszar LSR. Wsparcie w tym zakresie pojawia się wyłącznie doraźnie – organizowane głównie przez instytucje kultury oraz organizacje, które pozyskują fundusze zewnętrzne, np. z UE. Jednak należy mieć na uwadze, iż w większości przypadków nie są to formy związane z kontynuacją nauki, nabycia nowych kwalifikacji, a raczej formą rozrywki, zapewnienia zajęć opiekuńczo-wychowawczych, które skupiają się głównie na najmłodszych mieszkańcach powiatu aleksandrowskiego. Powyższy fakt stwierdza się również na podstawie wieloletniego doświadczenia jakie nabyła LGD we wdrażaniu projektów z zakresu aktywizacji społecznej i społeczno-zawodowej, których zakres był odpowiedzią na zgłaszane braki mieszkańców LSR dotyczące edukacji pozaformalnej. W celu uzyskania jak najwyższej jakości kształcenia należy inwestować w szczególności w warsztaty nauki praktycznej, pracownie specjalistyczne oraz rozbudowywać ofertę zajęć dodatkowych, pozalekcyjnych. System edukacji powinien bowiem przygotowywać młodzież do podjęcia pracy, jak i kontynuowania nauki poprzez edukację pozaformalną.

Niezbędna jest zatem realizacja działań mających na celu wspieranie osób młodych, poprzez aktywizację i integrację społeczną.

Działania te powinny uwzględniać również przedsięwzięcia innowacyjne poza edukacją formalną, które pozwolą na wyrównywanie szans młodzieży zamieszkującej obszary wiejskie.

Innowacyjne przedsięwzięcia społeczne obejmować powinny działania przyczyniające się do rozwiązywania największych wyzwań społecznych, takich jak ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego, potrzeba lepszego i bardziej aktywnego życia.

7. Produkty lokalne

Z produktem lokalnym nierozdzielnie związany jest jego wytwórca, który dzięki niemu realizuje swą pasję, kultywuje rodzinną czy lokalną tradycję, ale przede wszystkim zyskuje miejsce pracy lub źródło dodatkowego dochodu. Tworzenie miejsca pracy w oparciu o produkt lokalny wymaga od wytwórcy znalezienia klienta, który wybierze jego wyrób. W dzisiejszych czasach konkurencja na rynku jest tak duża, że o zakupie produktu nie decyduje już tylko cena i jakość, ale dodatkowe informacje, wartości.

Zatem produkt lokalny to coś co identyfikuje dany obszar, coś co może stać się inspiracją, pomysłem na rozwój danego terenu ze względu na swoją unikalność i wyjątkowość. Niestety producenci produktów lokalnych ze względu na małą skalę produkcji mają ograniczone środki finansowe na promocję, a bez zbytu produktów lokalnych ich wytwarzanie staje się nieopłacalne co w konsekwencji może doprowadzić do zaniku tego przecież naszego wspólnego dobra - dziedzictwa historyczno-kulturowo-przyrodniczego.

Na Liście Produktów Tradycyjnych prowadzonych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w województwie kujawsko – pomorskim, można wyodrębnić 96 takich produktów. Do najbardziej charakterystycznych należą :

Podpiwek kujawski Delecta

Trunek o niskiej zawartości alkoholu i lekko gorzkawym smaku. Zapachem oraz kolorem przypomina piwo, jednak jest napojem znacznie lżejszym, nadającym się do codziennego spożycia. Produkt ten daje przede wszystkim możliwość wytworzenia go własnoręcznie, w warunkach domowych.

Kujawska księżycówka

Napój alkoholowy, wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wytwarzany jest na bazie gruszek oraz bergamotek, sposobem domowym, który przekazywano sobie z pokolenia na pokolenie. Cechuje go wyrazisty smak, mocny aromat bergamotek oraz bezbarwny kolor. Przechowywany w butelkach o pojemności od 500 do 700 ml, z charakterystyczną etykietą.

Nazwa napoju powiązana jest z porą jego wytwarzania, a robiono to jedynie porą nocną. Najbardziej znany jest na terenach gminy Nieszawa, chociażby przez wzgląd na jego pojawienie się w filmie „Wiosna, penie sierżancie”, kręconego na terenie Nieszawy. Alkohol ten z pewnością jest wizytówką województwa kujawsko – pomorskiego.

Żur kujawski

Najpopularniejszą z zup regionu jest żurek kujawski, rozslawiony na całą Polskę. Jego smak oraz sposób przygotowania znane są od pokoleń. Podstawę przepisu stanowi zakwas z mąki żytniej (niegdyś przechowywany w przeznaczonych do tego garnkach), zalany ciepłą wodą. Żurek posiada jasnożółty odcień i odrobinę kwaskowaty smak.

Gomółki

Kolejną charakterystyczną potrawą Kujaw są produkty serowe, uformowane na kształt stożka, serwowane zazwyczaj z mieszanką przypraw, takich jak kminek, papryka, mięta, zioła lub czosnek. W skład gomółki wchodzi mleko, twaróg ze śmietaną, zioła, jajka, szczypior oraz koper. Po połączeniu ze sobą składników, masa ta poddawana jest suszeniu w piecu lub na słońcu. Gomółki traktowane są, jako rodzaj przekąski i mają dość długi termin ważności.

Kujawskie pączki ziemniaczano – dyniowe

Produkt ten również figuruje na Liście Produktów Tradycyjnych. Nieodłączny element świąt oraz ważniejszych uroczystości. Pączki cechuje puszysta struktura i piękny aromat. Nadzieniem jest dżem z dzikiej róży, przygotowywany przez gospodynie. Wypieków tych można skosztować na terenie Kujaw, a w szczególności podczas targów folklorystycznych, dożynek i na innych tego typu imprezach.

Kujawska babka drożdżowa Kujawiok

Uznana za produkt tradycyjny dla województwa kujawsko – pomorskiego, należy do jednych z najbardziej znanych wyrobów cukierniczych regionu. W skład ciasta wchodzi mleko, masło, mąka oraz jajka. Proporcje, w których są dodawane składniki, ustalane są indywidualnie. Smak babki drożdżowej dopełniają drożdże, rodzynki, szafran, czy aromat waniliowy. Ciasto to po dziś dzień gości na stołach wielu gospodyń.

8. Inne obszary tematyczne istotne z punktu widzenia realizacji przyszłej strategii.

Analizując powyższe obszary problemowe należy zauważyć również sytuację kobiet zamieszkujących obszar Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”. Na uwagę zasługuje fakt, iż w wielu aspektach życia społeczno-gospodarczego sytuacja kobiet wypada gorzej niż mężczyźn.

- 1) Wiejski rynek pracy stwarza kobietom znacznie mniejsze możliwości od oferowanych przez miasto. Dyskryminacja na rynku pracy nadal jest widoczna na wielu płaszczyznach. Kobiety osiągają niższe płace, mają nierówne możliwości awansu, mniejsze szanse na znalezienie pracy, większe ryzyko jej utraty.
- 2) Na obszarze występuje stosunkowo wysoki stopień samozatrudnienia kobiet, w szczególności w takich zawodach, jak: kosmetyka, fryzjerstwo, księgowość.
- 3) Od kilku lat zauważyć można wzrost aktywności kobiet w życiu społecznym obszaru, poprzez uczestnictwo w organizacjach kobiecych, głównie KGW. Uwagę jednak zwraca fakt, iż większość kobiet należących do takiej organizacji społecznej to kobiety w wieku powyżej 45 lat.

Równouprawnienie powinno mieć kluczowe znaczenie w działalności oraz projektowaniu działań objętych Strategią. Równość płci ma fundamentalne znaczenie, gdy mężczyźni i kobiety mają te same prawa, obowiązki i możliwości we wszystkich warstwach społeczeństwa, a odmienne interesy, potrzeby i priorytety mężczyzn i kobiet są traktowane w ten sam sposób.

4) Rekomendacje uwagi i opinie lokalnej społeczności zebrane na etapie prac projektowych – dane z konsultacji społecznych.

W trakcie prac związanych z przygotowaniem obszaru planowanego do objęcia LSR w celu zbadania potrzeb i problemów lokalnych mieszkańców, odbyto szereg spotkań tematycznych, m.in.: z przedstawicielami organizacji pozarządowych, lokalnych samorządów, przedsiębiorców, sołtysów, instytucji kultury, etc.,

Szczegółowy opis spotkań oraz warsztatów z udziałem społeczności lokalnej zawarto w Rozdziale III Partycypacyjny charakter LSR. W rozdziale tym przedstawiono również główne wnioski zebrane podczas spotkań oraz dokonano ich weryfikacji pod kątem możliwości ich realizacji.

Równocześnie z działaniami polegającymi na konsultacjach stacjonarnych, odbywało się zbieranie opinii na temat planowanych założeń LSR poprzez aktywne ankiety on-line, które zostały zamieszczone na stronie LGD oraz w mediach społecznościowych. Badanie ankietowe było prowadzone metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview) czyli kwestionariusz ankiety był wprowadzony do komputera. Dzięki temu możliwe było pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców poszczególnych gmin (o zróżnicowanej grupie wieku i płci). Udział w badaniu online wzięło ok 100 mieszkańców obszaru LGD. Najbardziej reprezentatywna grupa badanych zamieszkuje Gminę Wiejską Raciążek, Gminę Wiejską Aleksandrów Kujawski oraz Gminę Wiejską Zakrzewo.

Poniżej zestawiono wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych działań:

OBSZAR	ZGŁASZANE PROBLEMY	PROPONOWANE ROZWIĄZANIA
Sytuacja na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> ○ Niski poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (mało miejsc pracy, ○ Wysoki poziom bezrobocia, ○ Niedostateczna liczba rozwijających się mikro i małych przedsiębiorstw, ○ Niskie zasoby finansowe mieszkańców na rozwój przedsiębiorczości, 	Wspieranie przedsiębiorczości i powstawania nowych miejsc pracy
Kultura, rekreacja i turystyka	<ul style="list-style-type: none"> ○ Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowa, rekreacyjna, turystyczna (ścieżki rowerowe, spacerowe, trasy biegowe, ścieżki dydaktyczne, obiekty sportowe, miejsca spędzania wolnego czasu, etc.). ○ Utrudniony dostęp do lokalnej infrastruktury kulturalnej, która sprzyja lokalnym inicjatywom. 	Wspieranie inwestycji w zakresie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej
Demografia Aktywność społeczna Równouprawnienie	<ul style="list-style-type: none"> ○ Brak dostępu do wyposażonych i funkcjonalnych miejsc dedykowanych osobom w niekorzystnej sytuacji, seniorom, dzieci, młodzieży, ○ Trwały wzrost liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, ○ Brak dostępu do różnorodnych i aktywnych form spędzania czasu wolnego, ○ Brak dostępu do oferty zajęć poza edukacją formalną, ○ Wiele rodzin korzystających z pomocy społecznej, ○ Niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych, ○ Niski status materialny rodzin, ○ Brak wiedzy oraz dostępu do działań wspierających równouprawnienie 	<p>Wspieranie inwestycji w zakresie infrastruktury wspierającej włączenie społeczne</p> <p>Działania wspierające przełamywanie stereotypów związanych z płcią,</p> <p>Wspieranie aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców</p>

Tabela 23. Wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych działań konsultacyjnych – opracowanie własne.

5) Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.

Mając na uwadze informacje pozyskane w trakcie przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju w szczególności spotkań, warsztatów, badań ankietowych, jak również dotychczasowego wieloletniego doświadczenia we wdrażaniu działań rozwojowych, stwierdzić należy, iż Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność dla obszaru powiatu aleksandrowskiego powinna w szczególności skupiać interwencje na następujących grupach:

1. Seniorzy (60+)

Na dzień 31.12.2020 r. , na obszarze objętym LSR, powyższa grupa liczyła 14 621 osób, tj. 27% wszystkich mieszkańców obszaru działania LGD. Osoby starsze, w wieku 60+ to osoby będące przed emeryturą, bądź takie, które już przeszły na świadczenie emerytalne. Prognozy demograficzne zarówno dla Polski, jak i powiatu aleksandrowskiego są niekorzystne, wielkość parametrów demograficznego starzenia oraz kierunek ich zmian świadczą, że proces starzenia będzie się

pogłębiał i wydaje się być nieodwracalny. Z tego względu należy znaleźć rozwiązania osłabiające ten proces i jego ekonomiczno-społeczne skutki. Szczególnie ważną kwestią stanowi zatem zapewnienie właściwych warunków życia osób starszych.

Osoby te częstą nie potrafią odnaleźć się w nowej rzeczywistości, nie widzą sensu swojego życia. Pozostają same bez pomocy bliskich, którzy zajmują się własnym życiem. Przejście na emeryturę jest diametralną zmianą, z którą wiele osób starszych nie może się pogodzić, gdyż wewnętrznie nierzadko drzemią w nich niespożytkowane jeszcze pokłady energii i chęci do aktywności. Fakt nagłej zmiany kształtowanego przez dziesiątki lat trybu życia może skutkować pogorszeniem samopoczucia, zwiększoną zachorowalnością osób starszych. Także w obszarze mobilności obiektywną przeszkodą dla seniorów jest bardzo ograniczona możliwość przemieszczania się z miejsca zamieszkania do miejsc użyteczności publicznej. Z powodów starzenia się polskiego społeczeństwa powyższe problemy będą się nasilać.

Główne problemy grupy:

- wykluczenie społeczne i cyfrowe,
- obojętność osób młodych na problemy osób starszych,
- niewystarczająca oferta w zakresie różnorodności form wsparcia,
- problemy zdrowotne,
- brak ofert pracy dla osób 60+,
- patologie społeczne,
- przyzwyczajenia i brak otwartości na zmiany,
- brak motywacji,
- niska mobilność.

Silne strony grupy:

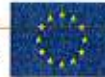
- duże doświadczenie i potencjał,
- chęć działania, cierpliwość, dyspozycyjność.

W związku z powyższym planuje się działania skierowane na kompleksowe wsparcie zorientowane na działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym, np.:

- tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora,
- funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku,
- zajęcia aktywizacyjne o różnej tematyce, uwzględniające również integrację seniorów z ich otoczeniem.

2. Osoby młode (do 25 roku życia)

Młodzi ludzie poprzez znalezienie się w niekorzystnej sytuacji spowodowanej głównie czynnikami społeczno-ekonomicznymi czy kulturowymi nie są w pełni zdolni do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, gospodarczym czy politycznym. Jest to grupa zaliczana do grupy defaworyzowanej także ze względu na rynek pracy. Mimo chęci i zapału ludzi młodych do dopasowania się do rynku pracy, często spotykają się z wygórowanymi oczekiwaniami pracodawców, np. posiadanie doświadczenia, władanie językiem obcym, których to nie spełniają. Młodzi nie posiadają doświadczenia również w poszukiwaniu pracy i sprawnym poruszaniu się w przestrzeni instytucji społecznych. Wielokrotnie podczas konsultacji z mieszkańcami zgłaszany był także problem niewystarczających form wsparcia dla młodzieży szkolnej, dostosowanej do wieku i

zainteresowań odbiorców. Okazuje się, że oferta lokalnych instytucji kultury jest nieurozmaicona, brakuje form aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego poza edukacją formalną.

Na dzień 31.12.2020 r. osoby młode do 25 roku życia liczyły 13 757 osób, tj. 25,3% z wszystkich mieszkańców obszaru działania LGD.

Główne problemy grupy:

- brak miejsc pracy dostosowanych do ludzi młodych,
- niekorzystna sytuacja finansowa,
- informacyjne – brak wiedzy o możliwościach wsparcia w zakresie rynku pracy i edukacji,
- brak dostępności komunikacyjnej,
- zróżnicowanie społeczne, kulturowe i statusowe w stosunku do rówieśników zamieszkujących miasta – wycofanie, niska samoocena,
- niewystarczająca darmowa oferta organizacji czasu wolnego skupiona na konkretnych zainteresowaniach odbiorców,
- ograniczone wsparcie ze strony najbliższych w kontynuacji edukacji,
- deficyt miejsc integracji z rówieśnikami – baza lokalowa.

Silne strony grupy:

- ciekawość poznawcza,
- nastawienie na nowe relacje,
- elastyczność,
- łatwość w przyswajaniu wiedzy, w tym nowinek technologicznych.

W ramach LSR będziemy zmierzać do wspierania równego dostępu młodzieży do dobrej jakości, kształcenia i szkolenia. Ponadto młodzież była aktywną grupą odbiorców działań prowadzonych przez LGD w poprzednim okresie programowania w latach 2014-2020. W związku z faktem, iż zapotrzebowanie na wieloaspektowe wsparcie jest nadal pożądane chcielibyśmy kontynuować działania dla powyższej grupy.

Przewidziane wsparcie:

- kluby młodzieżowe jako miejsca aktywizacji i edukacji ludzi młodych,
- realizacja projektów edukacyjnych,
- warsztaty poszerzające wiedzę uczestników na temat ginących zawodów,
- rozwój małej infrastruktury – miejsca spotkań dla młodzieży.

3. Przedsiębiorcy

Przedsiębiorcy (mikro, małe przedsiębiorstwa, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe wpisane jako przedsiębiorcy do KRS), osoby fizyczne, które mają zamiar rozpocząć własną działalność gospodarczą

Przedsiębiorczość jest jednym z ważniejszych czynników rozwoju gospodarczego i charakteryzuje się szczególnym typem aktywności lokalnego społeczeństwa, która generuje miejsca pracy dla mieszkańców, wpływając tym samym na poziom i jakości ich życia.

Według stanu na dzień 31.12.2020 r. na obszarze działania LGD Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” zlokalizowanych było 5 425 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Według danych z rejestru wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w powiecie aleksandrowskim najwięcej (264) jest stanowiących spółki handlowe z

ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. (Źródło https://www.polskawliczbach.pl/powiat_aleksandrowski#rejestr-region)

Główne problemy grupy:

- niespójne i zawile przepisy,
- brak wykwalifikowanych pracowników,
- wysokie koszty zatrudnienia,
- rosnące wydatki na prowadzenie firmy,
- wysoka konkurencja.

Silne strony grupy:

- duże doświadczenie i potencjał,
- chęć działania,
- przedsiębiorczość, zaradność.

W dobie kryzysu związanego z pandemią oraz wojną w Ukrainie małe i mikro przedsiębiorstwa, czyli podmioty które mają realny wpływ na rozwój regionu, poniosły największe straty. Dodać należy, iż małe firmy, w szczególności osoby samozatrudnione są odpowiedzialne za znaczne obniżenie stopnia bezrobocia na obszarze objętym LSR. Często wspierają lokalne przedsięwzięcia czy instytucje, takie jak szkoły, przedszkola czy kluby sportowe, przekazując darowizny, gdyż nierzadko w jakiś sposób są z nimi związane. Zadaniem LGD jest wspieranie osób aktywnych, przedsiębiorczych i sprawczych działających lokalnie na obszarze objętym LSR. Ponadto przedsiębiorcy byli aktywnymi odbiorcami działań prowadzonych przez LGD w poprzednim okresie programowania na lata 2014-2020. Należy mieć także na uwadze pośrednie korzyści ze wspierania przedsiębiorców dotyczące, np. działań mających na celu dostosowanie miejsc pracy do zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami oraz proces zmiany mentalności pracodawców i współpracowników (szkolenia) w podejściu do samego zatrudniania takich osób.

Przewidziane wsparcie:

- wsparcie osób w zakresie podejmowania działalności gospodarczej
- wieloaspektowe wsparcie rozwoju istniejących mikro i małych przedsiębiorstw.

4. Osoby w niekorzystnej sytuacji:

a) kobiety

Podczas konsultacji na etapie tworzenia LSR zgłaszane były także problemy i potrzeby kobiet zamieszkujących obszar działania LGD. Z pozyskanych danych wynika, iż podstawową różnicą w sytuacji kobiet na rynku pracy – w porównaniu z mężczyznami, jest ich mniejsze uczestnictwo w pracy zawodowej. Przygotowanie do podejmowania pracy w dużym stopniu zależy od posiadanego wykształcenia – im wyższe, tym gratyfikacje za prace są wyższe. Ponadto stwierdzić również można, iż w przeważającej liczbie przypadków w momencie pojawienia się dziecka, to kobieta decyduje się na rezygnację z pracy zawodowej na rzecz wychowywania dzieci. Biorąc pod uwagę diagnozę,

poziom wykształcenia kobiet i mężczyzn jest na podobnym poziomie, lecz to kobiety posiadają mniejsze doświadczenie zawodowe, co spowodowane jest przerywaniem pracy zawodowej i ograniczeniem czasu pracy w okresie natężonych obowiązków rodzicielskich i domowych. Powyższe powoduje trudności z powrotem na rynek pracy. Wszystko to wpływa na różnice w płacach pomiędzy kobietami a mężczyznami. Ponadto same kobiety wyceniają często swoje umiejętności niżej od mężczyzn – wynika to z obaw o połączenie życia zawodowego z rodzinnym.

Główne problemy grupy:

- gorsza niż mężczyzn sytuacja kobiet na rynku pracy (aktywność zawodowa, dezaktywizacja, mniejsze płace, profesje „kobiece” mają mniejszy prestiż i możliwości awansu),
- samoistne wykluczenia się z awansu z powodu obaw o łączenie obowiązków zawodowych i wychowawczych,
- stereotypy związane z płcią,
- obciążenie kobiet pracą zawodową i obowiązkami domowymi.

Przewidziane wsparcie:

- wzmocnienie pozycji kobiety na rynku pracy - wieloaspektowe wsparcie, np. prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości),
- wsparcie w zakresie godzenia życia zawodowego z rodzinnym,
- wyeliminowanie stereotypów dotyczących ról społecznych kobiet i mężczyzn i opartych na nich uprzedzeń – warsztaty, kursy.

b) osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie

Niepełnosprawność to trwała lub okresowa niezdolność do wypełnienia ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy.

Osoby niepełnosprawne to grupa bardzo zróżnicowana. Głównymi czynnikami różnicującymi jest rodzaj oraz stopień niepełnosprawności. Ważną cechą jest również to czy dana osoba jest niepełnosprawna od urodzenia czy stała jej niepełnosprawność wynika z wypadku lub rozwoju choroby.

Sytuacja osób z niepełnosprawnością na rynku pracy jest bez wątpienia niekorzystna. Wyraża się to niskim poziomem aktywności zawodowej i relatywnie wysokim bezrobociem. Wysoki poziom bezrobocia w tym środowisku w efekcie rodzi wiele negatywnych zjawisk - pogłębia izolację i bezradność, utrwała postawy roszczeniowe wobec pomocy ze strony Państwa, utrwała negatywne stereotypy społeczne dotyczące pracy osób z niepełnosprawnością. Analizując sytuację zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, należy wziąć pod uwagę problem uprzedzeń wśród pracodawców odnośnie zatrudniania tych osób – niewielka liczba pracodawców deklaruje chęć zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.

Z drugiej natomiast strony pracodawcy na otwartym rynku nie są w ogóle przygotowani do zatrudniania osób niepełnosprawnych. Istnieje tutaj wiele stereotypów, pogłębianych obserwowaną sytuacją na rynku. Osoba niepełnosprawna postrzegana jest z założenia jako niepracująca.

Dodatkową barierą ograniczającą dostęp osób z niepełnosprawnością do rynku pracy są bariery architektoniczne i transportowe, uniemożliwiające samodzielne poruszanie i przemieszczanie się. Dotyczy to nie tylko osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, ale również osób, poruszających się o kulach, czy też osób starszych, schorowanych. Bariery architektoniczne utrudniają dostęp do większości firm otwartego rynku pracy, jak również dostęp do szkół i placówek oświatowych, szczególnie na terenach wiejskich.

Bariery architektoniczne skutkują marginalizacją tej grupy osób – znaczna część osób w wieku produkcyjnym nie uczestniczy w pełni w życiu społeczno-zawodowym, stanowiąc jednocześnie znaczne obciążenie finansowe dla instytucji publicznych.

Partycypacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych jest w znacznym stopniu niska również ze względu na brak samodzielności tych osób, a także potrzebę pomocy innych osób. Opiekę nad osobą niepełnosprawną sprawuje zwykle najbliższa rodzina. Skutkuje to sytuacją ograniczenia mobilności zawodowej i społecznej zarówno samej osoby niepełnosprawnej, jak i jej opiekuna/opiekunki.

Cała sytuacja życiowa osób niepełnosprawnych i ich rodzin powoduje narastanie barier mentalnych tych osób i ich najbliższego otoczenia. Ponadto w dalszym ciągu brak jest wsparcia dla osób, które stają się niepełnosprawne w wyniku wypadków czy też chorób. Na obszarze objętym działaniem LSR zauważyć można nadal deficyt placówek rehabilitacyjnych czy dziennych domów opieki dla osób z niepełnosprawnością. Osoby te, jak również i ich rodziny, poza wsparciem czysto medycznym i rehabilitacyjnym wymagają bardzo dużego wsparcia psychologicznego oraz stworzenia warunków do integracji społecznej.

Główne problemy grupy:

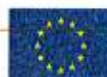
- brak pewności siebie;
- trudności w obiektywnej ocenie własnych możliwości;
- duża zależność od otoczenia;
- mała możliwość zdobywania doświadczenia;
- ograniczony dostęp do miejsc, przedmiotów i ludzi,
- mała mobilność,
- brak wsparcia w zakresie odciążenia opiekuna w sprawowaniu opieki nad osobą niepełnosprawną.

Silne strony grupy:

- chęć do kształcenia zawodowego i podjęcia pracy;
- duże możliwości kompensacyjne;
- możliwość pozyskania środków finansowych wspierających zatrudnienie (refinansowanie części kosztów zatrudnienia lub przygotowania miejsca pracy).

Przewidziane wsparcie:

- wyrównanie szans w dostępie do miejsc pracy,

- likwidacja barier mentalnych służąca przełamywaniu tendencji do generalizacji i tworzenia stereotypów,
- dostosowanie wsparcia do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych, np. szkolenia, rehabilitacja, dowóz,
- likwidacja barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych,
- wsparcie opiekunów osób niepełnosprawnych (psycholog, organizacja opieki nad podopiecznymi, itp.)

c) Osoby poszukujące pracy, w tym migranci

Poszukującym pracy w rozumieniu Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. nr 99, poz. 1001 z późn. zm.) jest osoba niezatrudniona, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 1 i 2, lub cudzoziemiec, członek rodziny obywatela polskiego, poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej oraz osoba zatrudniona zgłaszająca zamiar i gotowość podjęcia innej pracy zarobkowej lub zatrudnienia w wyższym wymiarze czasu pracy, dodatkowego albo innego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy. Natomiast migrantami są osoby przybyłe z zagranicy do kraju w celu osiedlenia - zamieszkania na stałe, lub na pobyt czasowy.

Podstawowym problemem, poza dezaktualizacją posiadanej wiedzy przez osoby pozostające bez zatrudnienia, jest utrata gotowości i nawyku pracy. Osoby te mają często silnie zachwiane poczucie własnej wartości. Towarzyszy temu brak motywacji do wprowadzenia w swoim życiu zmian – osoby takie są bierne w działaniu, a także brak im wiary we własne możliwości. W konsekwencji prowadzi to do zubożenia potrzeby na własny rozwój oraz stagnacja.

W ostatnim czasie wśród osób poszukujących pracy pojawia się coraz więcej migrantów, w szczególności z Ukrainy. Powodem tego zjawiska jest panujący na terenie Ukrainy konflikt zbrojny, który zmusił jej obywateli do ucieczki – migracji do sąsiadujących państw - w tym do Polski. W 2020 r. największy wzrost wśród obcokrajowców osiedlających się w Polsce dotyczył właśnie obywateli Ukrainy. Na obszarze działania LGD również zdiagnozowano taką tendencję.

Główne problemy grupy:

- ubóstwo, patologie społeczne,
- niski poziom kwalifikacji,
- stagnacja, niski poziom motywacji,
- brak dostępu do informacji oraz brak wiedzy wśród polskich obywateli na temat migrantów,
- bariera językowa,
- stereotypowe myślenie polskich obywateli przedkładające się na pogłębienie wykluczenia migrantów,
- niechęć pracodawców do zatrudnienia osób spoza Polski (niejasne regulacje prawne),
- problem psychologiczny - powiązany z przeżywaniem szoku kulturowego (stany depresyjne, poczucie wrogości do społeczeństwa polskiego, smutek, tęsknota za bliskimi i rodziną).

Silne strony grupy:

- motywacja do odnalezienia się w nowym otoczeniu,

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- potrzeba integracji,
- chęć do podjęcia zatrudnienia,
- dyspozycyjność.

Przewidziane wsparcie:

- praca z dziećmi („otwarte umysły”), wychowanie w nich tolerancyjnego zachowania wobec innych kultur,
- wsparcie zatrudnienia migrantów,
- prezentacja pozytywnego wizerunku migranta, jego kultury i obyczajów,
- kursy języka polskiego,
- działania szkoleniowo-doradcze,
- organizacja wydarzeń, których celem jest integracja migrantów z polskim społeczeństwem.

W związku z charakterem grup docelowych/defaworyzowanych premiowane będą w kryteriach bezpośrednio beneficjenci składający wnioski i równocześnie zakwalifikowanych do ww. grup jak również operacje zakładające zatrudnienie takich osób.

Rozdział V. Spójność, komplementarność i synergia.

Cele niniejszej LSR są niewątpliwie komplementarne z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami rozwoju wyższego szczebla. Są one zgodne i komplementarne z celami wskazanymi w pozostałych dokumentach planistycznych na poziomie lokalnym, regionalnym oraz krajowym. Analiza spójności Lokalnej Strategii Rozwoju z wybranymi dokumentami jest niezwykle istotna, ponieważ pozwala wskazać ścieżki dostępu do środków przewidzianych dla realizacji priorytetowych celów w dokumentach zewnętrznych, z drugiej natomiast strony – pozwoli korzystać z efektów synergii, wynikającej z uczestnictwa w programowaniu i realizacji zamierzeń w kooperacji z otoczeniem regionalnym i krajowym. LSR zawiera przedsięwzięcia – zakresy wsparcia, które są odpowiedzią na problemy konkretnej grupy odbiorców – mieszkańców obszaru LSR Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” wskazanych podczas intensywnego procesu konsultacji społecznych. Wskazuje ona, w jaki sposób osiągnane będą cele strategii wyższego poziomu, przy uwzględnieniu specyfiki i uwarunkowań, panujących w danym obszarze.

Porównanie celów LSR z celami innych dokumentów planistycznych oraz wykazanie ich spójności prezentuje poniższa tabela.

Nazwa dokumentu planistycznego	Cele wskazane w dokumencie planistycznym	Powiązany cel wskazany w LSR	Powiązane przedsięwzięcie określone w LSR	Opis planowanych działań	
<p><i>Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+</i></p>	21. Aktywność społeczna i rozwój społeczeństwa obywatelskiego		P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią	1. Podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniemami związanymi z płcią.	
	22. Rozwój wrażliwy społecznie		P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	2. Kluby rodzica - miejsca spotkań rodziców, zależnie od potrzeb ukerunkowane na: działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości;	
	25. Sport i aktywność fizyczna		P.3.4. Wsparcie integracji społecznej	4. Wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych,	4. Wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych,
	54. Współpraca dla rozwoju regionu	C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej			5. Wsparcie na realizację projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukerunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym);
24. Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe	C.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej		P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	6. Warsztaty w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski ginących zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym;	
41. Infrastruktura rozwoju społecznego	C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej		P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej	7. Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym:	
43. Przestrzeń kulturowa			P.3.1. Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	a) tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora; b) funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku; c) zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych;	
				1. Budowa, rozbudowa, przebudowa, remont, modernizacja i wyposażenie obiektów pełniących funkcje: - sportowe, - rekreacyjne, - turystyczne	
				2. Budowa, rozbudowa, przebudowa, remont, modernizacja i wyposażenie obiektów pełniących funkcje kulturalne	
				1. Budowa, rozbudowa, przebudowa, remont, modernizacja i wyposażenie obiektów w których świadczone będą usługi zapewniające społeczne włączenie mieszkańców.	

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

<p>31. Odbudowa gospodarki po COVID-19</p>	<p>33. Rozwój przedsiębiorczości</p>	<p>C.1. Rozwój przedsiębiorczości</p>	<p>P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej</p>	<p>1. Tworzenie nowych działalności gospodarczych, poprzez dofinansowanie nowych środków trwałych, budowę, rozbudowę obiektów przemysłowych na potrzeby utworzonej działalności gospodarczej.</p> <p>1. Wspieranie działań w zakresie rozwoju działających firm, poprzez dofinansowania zakupu nowych środków trwałych, budowy, rozbudowy obiektów przemysłowych na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej oraz wprowadzania nowej lub udoskonalonej usługi/produktu.</p> <p>1. Podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocu rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią.</p> <p>2. Kluby rodzica - młodsza spókań rodziców, zaliczenie od potrzeb ukierunkowane na:</p> <p>3. Zwiększenie udziału oraz wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości;</p> <p>4. Wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych.</p> <p>5. Wsparcie na realizację projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym);</p> <p>6. Warsztaty w obszarze gimnastyki zawodów (np. w ramach organizacji wioski gimnastycznych zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym;</p> <p>7. Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym:</p> <p>a) tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora;</p> <p>b) funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku;</p> <p>c) zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych;</p>
			<p>4(C) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczesnictwa na rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu</p>	
<p><i>Fundusze Europejskie dla Pomorza i Kujaw 2021-2027</i></p>		<p>4(L) Wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób</p>		

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

<p>Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027</p>	<p>najbardziej potrzebujących i dzieci</p> <p>SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</p> <p>SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia lokalnego i rozwoju wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa</p>	<p>C.1. Rozwój przedsiębiorczości</p> <p>C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</p>	<p>P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej</p> <p>P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią</p>	<p>1. Tworzenie nowych działalności gospodarczych, poprzez dofinansowanie zakupu nowych środków trwałych, budowę, rozbudowę obiektów przemysłowych na potrzeby utworzonej działalności gospodarczej.</p> <p>1. Podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy równościowej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią.</p> <p>2. Kluby rodzica - miejsca spotkań rodziców, zależnie od potrzeb ukerunkowane na:</p> <p>3. Zwiększenie udziału oraz wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości;</p>
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2030</p>	<p>1. Rozwój usług społecznych</p>	<p>C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</p>	<p>P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią</p> <p>P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną</p> <p>P.3.4 Wsparcie integracji społecznej</p>	<p>1. Podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy równościowej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią.</p> <p>2. Kluby rodzica - miejsca spotkań rodziców, zależnie od potrzeb ukerunkowane na:</p> <p>3. Zwiększenie udziału oraz wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości;</p> <p>4. Wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych,</p> <p>5. Wsparcie na realizację projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukerunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym);</p> <p>6. Warsztaty w obszarze giniących zawodów (np. w ramach organizacji wioski giniących zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym;</p> <p>7. Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające ochronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym:</p> <p>a) tworzenie i funkcjonowanie klubów seniorów;</p> <p>b) funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku;</p> <p>c) zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych;</p>

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

<p>2. Większa aktywność zawodowa, społeczna i obywatelska mieszkańców</p>	<p>1.1. Rozwój indywidualnej przedsiębiorczości</p>	<p>C.1. Rozwój przedsiębiorczości</p> <p>C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</p>	<p>P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej</p> <p>P.1.2. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej</p> <p>P.3.1. Poprawa infrastruktury</p>	<p>1. Tworzenie nowych działalności gospodarczych, poprzez dofinansowanie nowych środków trwałych, budowę, rozbudowę obiektów przemysłowych na potrzeby utworzonej działalności gospodarczej;</p> <p>2. Wspieranie działań w zakresie rozwoju działających firm, poprzez dofinansowania zakupu nowych środków trwałych, budowy, rozbudowy obiektów przemysłowych na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej oraz wprowadzania nowej lub udoskonalonej usługi/produktu.</p> <p>1. Podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy równieźniej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią;</p> <p>2. Kluby rodzica - miejsca spotkań rodziców, zależenie od potrzeb ukierunkowane na: działania wspierające rozpoznanie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości;</p> <p>4. Wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych,</p> <p>5. Wsparcie na realizację projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym);</p> <p>6. Warsztaty w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski ginących zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym;</p> <p>7. Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym:</p> <p>a) tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora;</p> <p>b) funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku;</p> <p>c) zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych;</p>
	<p>Strategia Rozwoju Powiatu Aleksandrowskiego na lata 2011-2020</p>	<p>1.2. Promowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców</p>	<p>C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i</p>	<p>P.3.1. Poprawa infrastruktury</p>

<p>II.3. Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych</p>	<p>integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</p>	<p>wspierającej włączenie społeczne</p> <p>P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią</p> <p>P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną</p> <p>P.3.4 Wsparcie integracji społecznej</p>	<p>1. Podnoszenie wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniemami związanymi z płcią;</p> <p>2. Kluby rodzica - miejsca spotkań rodziców, zaleźnie od potrzeb ukierunkowane na:</p> <p>3. Zwiększenie udziału oraz wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości;</p> <p>4. Wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych,</p> <p>5. Wsparcie na realizację projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym);</p> <p>6. Warsztaty w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski ginących zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym;</p> <p>7. Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym:</p> <p>a) tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora;</p> <p>b) funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku;</p> <p>c) zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych;</p>
<p>II.2. Rozwój kultury fizycznej i sportu</p>	<p>C.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej</p>	<p>P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej</p>	<p>1. Budowa, rozbudowa, przebudowa, remont, modernizacja i wyposażenie obiektów pełniących funkcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sportowe, - rekreacyjne, - turystyczne

Tabela 24. Porównanie celów LSR z celami innych dokumentów planistycznych - opracowanie własne.

Jak wynika z powyższej tabeli żaden z określonych przez LGD celów nie stoi w sprzeczności z celami powyższych dokumentów strategicznych wyższego szczebla a ich komplementarność w wymiarze terytorialnym i problemowym prowadzi do realizacji określonego celu – wieloaspektowego rozwoju obszaru. Należy zwrócić uwagę, iż komplementarność nie jest celem samym w sobie, ale jednym z warunków, który ma za zadanie spowodowania bardziej racjonalnego planowania i realizacji przedsięwzięć. Projekty spełniające warunek komplementarności wpisują się w szerszą logikę interwencji oraz stwarzają przemyślaną całość. Wdrażanie strategii na zasadzie współdziałania z innymi podmiotami daje możliwość kompleksowego rozwiązania zidentyfikowanych, nakładających się na siebie problemów.

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” zakłada realizację trzech celów oraz przypisanych im przedsięwzięć:

1. C.1. – Rozwój przedsiębiorczości (PS WPR)
 - Przedsięwzięcie P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej
 - Przedsięwzięcie P.1.2. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej
2. C.2. – Poprawa dostępu do małej infrastruktury (PS WPR)
 - Przedsięwzięcie P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej
 - Przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej
3. C.3. – Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej
 - Przedsięwzięcie P.3.1. Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne (PS WPR)
 - Przedsięwzięcie P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią (FE dKP)
 - Przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną (FE dKP)
 - Przedsięwzięcie P.3.4. Wspieranie integracji społecznej (FE dKP).

Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Powyższe przedsięwzięcia będą w sposób spójny, chociaż przy zastosowaniu zupełnie innych sposobów oddziaływania, przyczyniać się do kompleksowego niwelowania istotnych deficytów mieszkańców obszaru LSR wskazanych podczas prac nad strategią. Rozwiązania zaproponowane w LSR nie skupiają się na wszystkich problemach obszaru, przypisując im jednakowe wagi. Takie działanie przyczyniłoby się do niskiej efektywności zaplanowanych nakładów. Nacisk został położony na te obszary problemowe, których rozwiązanie przyniesie największy efekt w sposób kompleksowy oraz spójny. Zaplanowane działania zostały określone w taki sposób, aby wzajemnie się uzupełniać i tworzyć kompleksowy system poprawy warunków życia mieszkańców. Żadne z działań nie nakładają się na siebie, bądź nie wykluczają. Ich rezultaty stanowią realizację jednego, spójnego celu – rozwój obszaru.

Przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego C.3. polegać będą na realizacji różnego rodzaju działań aktywizujących społecznie oraz działań integrujących osoby z grup defaworyzowanych określonych w LSR ze społecznością lokalną. W realizacji tych przedsięwzięć zaangażowane będą z jednej strony sektor społeczny, z drugiej sektor gospodarczy i publiczny. Ponadto przewiduje się, iż przedsięwzięcia inwestycyjne realizowane przez podmioty publiczne (samorządy) z celu C.2. będą komplementarne z działaniami aktywizacyjnymi dla grup osób defaworyzowanych przewidzianymi w celu C.3.

Współpraca wskazanych obszarów odbywa się wewnątrz nich oraz pomiędzy nimi, a więc zachodzi integracja wewnętrzna oraz zewnętrzna. Działania realizujące integrację oraz aktywizację różnych środowisk społecznych pozwalają na zacieśnienie więzi pomiędzy poszczególnymi grupami społecznymi zmniejszając pomiędzy nimi dystans społeczny np. pracodawcami a osobami z grup

defaworyzowanych, np. bezrobotnymi. Jednocześnie wszelka działalność integracyjna jak np. organizacja lokalnych imprez, nie może się odbywać bez udziału organów samorządowych, społeczności oraz organizacji non – profit. Do wdrażania działań społecznych niezbędna jest mała infrastruktura zlokalizowana na obszarze LSR, której powstanie założono w celu C.2. Poprawa infrastruktury turystycznej, sportowej, rekreacyjnej oraz kulturalnej wymaga szerokiej współpracy podmiotów związanych z tymi dziedzinami.

Podczas realizacji celów LSR następuje również integracja wewnątrz sektora gospodarczego. Tworzenie warunków powstawania miejsc pracy wymaga współpracy instytucji z otoczenia biznesu, osób przedsiębiorczych, chcących założyć działalność gospodarczą jak i istniejących dotychczas przedsiębiorstw z różnych sektorów gospodarczych. Taka integracja pozwala również wspomagać grupę defaworyzowaną, którą tworzą m.in. osoby bezrobotne.

Poprawa infrastruktury turystycznej, sportowej, rekreacyjnej oraz kulturalnej wymaga kompleksowych metod wykorzystujących lokalne zasoby. Wśród nich szczególny nacisk kładziony jest na zasoby kulturalne, przyrodnicze, historyczne oraz ludzkie. Te ostatnie wykorzystywane są do realizacji wszystkich działań nakreślonych w LSR. W ramach realizacji celu C.3 niezbędne jest zaangażowanie instytucji kultury, kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń, gminnych domów kultury, rad sołeckich, itp.

Zarówno na poziomie celów szczegółowych, jak i przewidzianych przedsięwzięć zauważa się kompatybilność i komplementarność interwencji w ramach EFS i PS WPR. Zintegrowanie LSR przejawia się poprzez spójną i przejrzystą ofertę dla poszczególnych interesariuszy. Tak więc przedsiębiorcy będą skupieni na celu szczegółowym C.1., co gwarantuje im proste i jednolite zasady wsparcia. Ponadto planuje się premiowanie działalności gospodarczych otwieranych przez osoby ze zdiagnozowanych grup defaworyzowanych oraz działalności planujące w ramach swojego rozwoju zatrudnienie powyższych osób. Organizacje społeczne zaangażowane będą w działania w ramach celu C.3, natomiast samorządy skupią się na finalizacji działań z celu C.2., których realizacja będzie przyczyniała się także do wykonania przedsięwzięć z celu C.3.

Korzyści jakie daje podejście LEADER we wdrażaniu LSR jest wiele. Jedną z ważniejszych jest możliwość zaplanowania pomocy dla grup beneficjentów w sposób odmienny niż przewidują to inne instrumenty wsparcia. Istotną zaletą jest również brak dominacji sektora publicznego przy realizowanych zadaniach. LEADER gwarantuje podejście partycypacyjne co daje rzetelną diagnozę problemów na danym obszarze, a rozwiązanie problemów pozostawia samym mieszkańcom. To z kolei buduje wśród mieszkańców poczucie sprawczości i odpowiedzialności za realizowane działania. Zaletą realizacji instrumentu LEADER z perspektywy LGD jest wspieranie mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, możliwość „ożywienia” licznych obiektów infrastruktury a także wzrost rozpoznawalności LGD na obszarze.

Dobór sposobu i metod wdrażania operacji w ramach LSR został określony na podstawie doświadczenia LGD przy wdrażaniu dotychczasowych programów. Z racji specyfiki celu dotyczącego wsparcia dla przedsiębiorców (C.1.) i instytucji publicznych cel (C.2.) wdrażany będzie w trybie konkursowym – taka forma jest dla przewidzianych dla wnioskodawców najbardziej czytelna i skonkretyzowana. Biorąc powyższe pod uwagę podczas wdrażania LSR, LGD zastosuje harmonizację zakresów tematycznych następujących po sobie naborów wniosków.

Działania, które kładą nacisk na aktywizację społeczności lokalnej i integracji mieszkańców (C.3.) realizowane będą w formule grantowej. Jest to forma bardziej przyjazna dla „mniejszych” grantobiorców pod kątem dostępności środków, a następnie rozliczenia projektu. Przy okazji realizacji niniejszych projektów bez wątpienia budowany jest kapitał społeczny, który obserwowany jest poprzez widoczny wzrost aktywności organizacji społecznych działających na obszarze objętym LSR.

Osiągnięte efekty powyższych działań wymagają ciągłego ich podtrzymywania. Jest to możliwe dzięki partnerskiej, ciągłej współpracy między samorządami, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim. Takie inkluzywne partnerstwa powinny być budowane w oparciu

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

o zasady i wartości, wspólną wizję i wspólne cele, które stawiają człowieka w centrum działań. LGD poprzez swoje działania towarzyszące, wpisane w jej funkcjonowanie (szkolenia, promocje, animacje, itp.) będzie dążyło do wzmocnienia efektów zaplanowanych przedsięwzięć.

Rozdział VI. Cele i wskaźniki

1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób.

Jedną z głównych cech odróżniających LSR od innych strategii jest to, że nie dotyczy ona całego spektrum rozwoju danego obszaru, lecz skupia się na określonych obszarach strategicznych, kluczowych z punktu widzenia lokalnych uwarunkowań i możliwości realizacji przedsięwzięć w ramach Programu Leader.

Jak opisano w Rozdziale III LSR Partycypacyjny charakter LSR już na etapie wstępnych prac nad opracowaniem LSR, począwszy od jesieni 2022 r. LGD prowadziła szereg działań konsultacyjnych m.in. badanie ankietowe - anonimowe ankiety elektroniczne (ponad 100 ankiet), karty projektu, spotkania z mieszkańcami, spotkania zespołu partycypacyjnego, spotkania z różnymi środowiskami (przedsiębiorstwami, lokalnymi samorządami, instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, sołtysami), które miały na celu poznanie w jak największym stopniu lokalnych problemów, potrzeb i oczekiwań.

Poniżej zawarto najistotniejsze wnioski z konsultacji w tym zakresie:

- ✚ ukierunkowanie się na tworzenie miejsc pracy (wsparcie przedsiębiorczości),
- ✚ zaplanowanie działań aktywizujących mieszkańców, zwłaszcza poprzez środowiska lokalnych NGO, angażowanie do działań dzieci i młodzież, a także przygotowanie oferty dla osób starszych, których populacja systematycznie wzrasta, edukacja i wsparcie w zakresie równych praw kobiet i mężczyzn,
- ✚ Wspieranie działań ukierunkowanych na podnoszenie wiedzy i świadomości w zakresie równouprawnienia oraz kształtowanie świadomych postaw prowadzących do eliminowania stereotypów związanych z płcią,
- ✚ zaplanowanie działań infrastrukturalnych (infrastruktura turystyczna, rekreacyjna, sportowa oraz kulturalna) dla ogółu mieszkańców z uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, np. seniorów, ludzi młodych, kobiety, etc.

Na podstawie powyższych założeń zdefiniowano propozycję poszczególnych celów, przedsięwzięć oraz wskaźników rezultatu i produktu. Wypracowane założenia zostały zamieszczone na stronie internetowej www.ziemiakujawska.pl celem szerokiej konsultacji. Były one następnie weryfikowane i korygowane w powiązaniu z innymi elementami projektowanej LSR.

Przyjęte ostatecznie w LSR cele są konkretne oraz wynikają ze specyfiki obszaru i oczekiwań mieszkańców.

Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe uwarunkowania wyznaczono następujące cele do realizacji:

Cel I: Rozwój przedsiębiorczości – cel został zdefiniowany na podstawie przeprowadzonej analizy oraz konsultacji społecznych i wynika z następujących obszarów problemowych:

1. Niski poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (mało miejsc) pracy,
2. Trwale wysoki, poziom bezrobocia,
3. Niedostateczna liczba rozwijających się mikro i małych przedsiębiorstw,
4. Niskie zasoby finansowe mieszkańców na rozwój przedsiębiorczości,

5. Niedostateczna liczba rozwijających się mikro i małych przedsiębiorstw

Cel jest mierzalny i określony w czasie poprzez następujący wskaźnik rezultatu:

1. Do 2029 r. Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR – 16 etatów

Cel II: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej - cel został zdefiniowany na podstawie przeprowadzonej analizy oraz konsultacji społecznych i wynika z następujących obszarów problemowych:

- 1) Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna (ścieżki rowerowe, spacerowe, trasy biegowe, ścieżki dydaktyczne, obiekty sportowe, miejsca spędzania wolnego czasu, etc.).
- 2) związanych z utrudnionym dostępem do lokalnej infrastruktury kulturalnej, która niewątpliwie sprzyja lokalnym inicjatywom.

Cel jest mierzalny i określony w czasie poprzez następujące wskaźniki rezultatu:

1. Do 2029 r. Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR – 1300 osób

Cel III: Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej - cel został zdefiniowany na podstawie przeprowadzonej analizy oraz konsultacji społecznych i wynika z następujących obszarów problemowych:

1. Brak dostępu do wyposażonych i funkcjonalnych miejsc dedykowanych osobom w niekorzystnej sytuacji, seniorom, dzieci, młodzieży,
2. Trwały wzrost liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym,
3. Brak dostępu do różnorodnych i aktywnych form spędzania czasu wolnego,
4. Brak dostępu do oferty zajęć poza edukacją formalną,
5. Wiele rodzin korzystających z pomocy społecznej,
6. Niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych,
7. Niski status materialny rodzin,

Cel jest mierzalny i określony w czasie poprzez następujące wskaźniki rezultatu:

- 1) Do 2029 r. Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – 200 osób
- 2) Do 2029 r. Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie – 95 osób
- 3) Do 2029 r. Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu – 228 osób
- 4) Do 2029 r. Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu - 180 osób
- 5) Do 2029 r. Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku - 8 podmiotów

W efekcie wyznaczone kierunki rozwoju strategicznego wynikają z lokalnych uwarunkowań, stanowią wizję rozwoju obszaru LGD reprezentantów trzech sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego, dzięki czemu stanowią porozumienie interesów całego społeczeństwa Stowarzyszenia. Aktywność lokalnych społeczności będzie stymulowana poprzez szereg działań aktywizujących (zwłaszcza społeczności marginalizowane, wykluczone, osoby w trudnej sytuacji) oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi lokalnemu kierowanemu przez społeczność.

W ramach celów zaplanowano realizację następujących przedsięwzięć:

- P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej
- P.1.2 Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej
- P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej
- P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej
- P.3.1 Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne
- P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią
- P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną
- P.3.4 Wspieranie integracji społecznej

Kierunki działania wynikają również z możliwości realizacji zadań przez stowarzyszenie w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza 2021-2027.

Cele LSR zostały sformułowane z wykorzystaniem „metody problemowej”. Schemat konstrukcji celów przedstawiony został poniżej:

Fundusze Europejskie

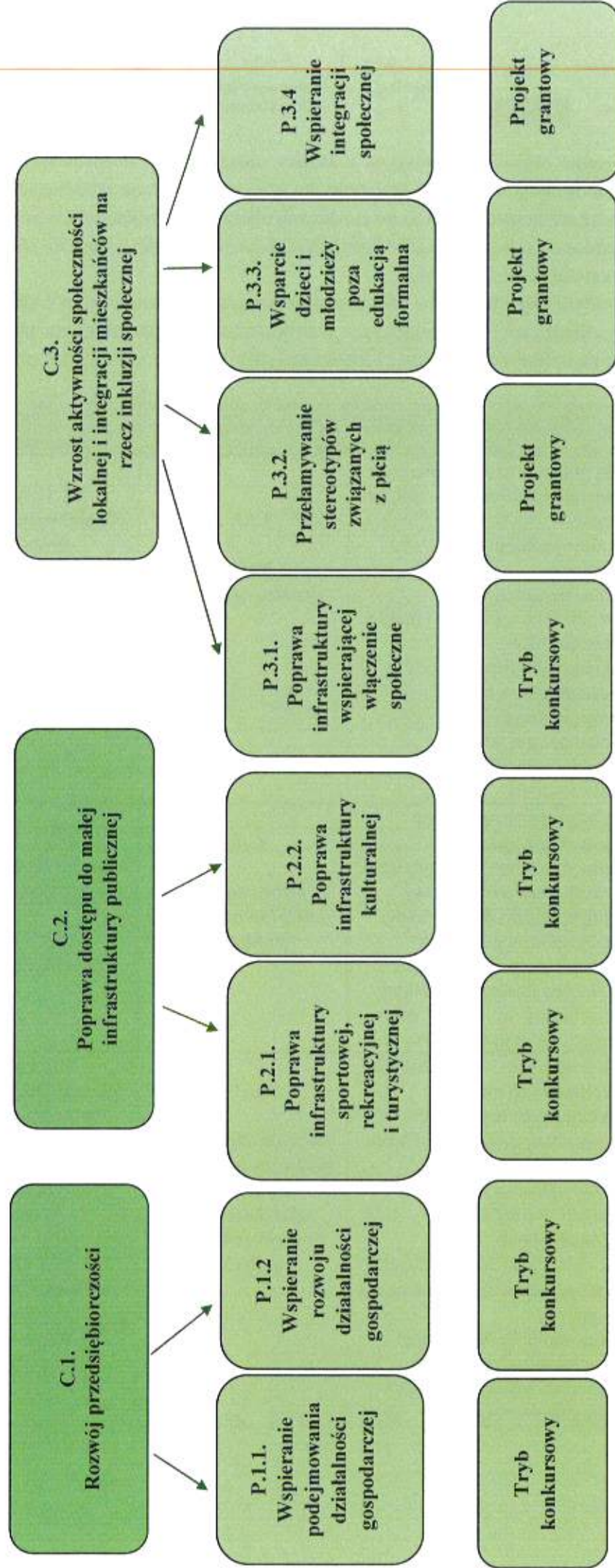

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Schemat celów:

Wykres 11. Schemat celów - opracowanie własne

Poniższe zestawienie danych wynikających z analizy obszaru LGD, licznych spotkań i konsultacji społecznych z założonymi w LSR celami dowodzi, że cele LSR oraz przedsięwzięcia służące ich realizacji wywodzą się ze specyficznych uwarunkowań obszaru LGD zidentyfikowanych w diagnozie i podnoszonych podczas szeregu spotkań i konsultacji. Wskazuje to na adekwatność i logikę planowania strategicznego w niniejszym dokumencie.

Skorelowanie polityki rozwoju LGD w przyszłości, w tym przedsięwzięć i celów LSR, z diagnozą oraz konsultacjami społecznymi i wynikającymi z nich kluczowymi, specyficznymi elementami będzie rzutowało na trafną i efektywną realizację LSR oraz zdynamizowanie rozwoju obszaru LGD.

Zidentyfikowany problem/wyzwanie	Cele	Planowane przedsięwzięcia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski poziom rozwoju lokalnej . przedsiębiorczości (mało miejsc) pracy, 2. Trwale wysoki, poziom bezrobocia, 3. Niedostateczna liczba rozwijających się mikro i małych przedsiębiorstw, 4. Niskie zasoby finansowe mieszkańców na rozwój przedsiębiorczości, 5. Niedostateczna liczba rozwijających się mikro i małych przedsiębiorstw 	<p>CEL 1</p> <p>Rozwój przedsiębiorczości</p>	<p>P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej</p> <p>P.1.2 Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowa, rekreacyjna, turystyczna (ścieżki rowerowe, spacerowe, trasy biegowe, ścieżki dydaktyczne, obiekty sportowe, miejsca spędzania wolnego czasu, etc.). 2. Utrudniony dostęp do lokalnej infrastruktury kulturalnej, która sprzyja lokalnym inicjatywom. 	<p>Cel 2</p> <p>Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej</p>	<p>P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej</p> <p>P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak dostępu do wyposażonych i funkcjonalnych miejsc dedykowanych osobom w niekorzystnej sytuacji, seniorom, dzieci, młodzieży, 2. Trwały wzrost liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, 3. Brak dostępu do różnorodnych i aktywnych form spędzania czasu wolnego, 4. Brak dostępu do oferty zajęć poza edukacją formalną, 5. Wiele rodzin korzystających z pomocy społecznej, 	<p>Cel 3</p> <p>Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</p>	<p>P.3.1 Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne</p> <p>P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią</p> <p>P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną</p> <p>P.3.4 Wspieranie integracji społecznej</p>

6. Niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych, 7. Niski status materialny rodzin,		
--	--	--

Tabela 25. Cele oraz przedsięwzięcia w powiązaniu z obszarami problemowymi – opracowanie własne.

2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania

Poniższa tabela prezentuje cele ogólne, cele szczegółowe i przedsięwzięcia z podziałem na źródła finansowania:

Cele	Przedsięwzięcie	Źródła finansowania
1. <i>Rozwój przedsiębiorczości</i>	P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej	Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 I 13.1. LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)
	P.1.2 Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej	
2. <i>Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej</i>	P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 I 13.1. LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)
	P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej	
3. <i>Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</i>	P.3.1 Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 I 13.1. LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)
	P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią	
	P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	
	P.3.4 Wspieranie integracji społecznej	

Tabela 26. Cele ogólne, cele szczegółowe i przedsięwzięcia z podziałem na źródła finansowania - opracowanie własne.

3. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem

Poniższe tabele prezentują uzasadnienie wyboru oraz sposoby realizacji przedsięwzięć określonych w LSR:

<i>PRZEDSIĘWZIĘCIE P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej</i>	
Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	<i>Cel 1: Rozwój przedsiębiorczości</i>
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia jest jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, podnoszenia poziomu aktywności zawodowej społeczeństwa, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego i społecznego regionów. Planowane przedsięwzięcie służyć będzie promocji oraz wspieraniu inicjatyw i rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy oraz budowy postaw kreatywnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia.

	<p>Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane głównie z wysokim bezrobociem, małą liczbą miejsc pracy i niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia przewidziano preferencje dla operacji innowacyjnych, tj. oryginalnych w skali lokalnej, co będzie miało swoje odzwierciedlenie w lokalnych kryteriach wyboru. Innowacja rozumiana jest jako: dostarczenie usługi lub produktu (w tym turystycznego); i/lub zrealizowanie inwestycji; i/lub nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów i surowców; i/lub wykorzystanie technologii w procesie produkcji /świadczenia usługi; i/lub rozwój nowych rynków zbytu dotychczas nie znanych/stosowanych na obszarze LSR.</p> <p>Przedsięwzięcie polegać będzie na wspieraniu działań w zakresie tworzenia nowych działalności gospodarczych, poprzez dofinansowania zakupu nowych środków trwałych, budowę, rozbudowę obiektów przemysłowych na potrzeby utworzonej działalności gospodarczej.</p>
Grupy docelowe:	- osoby fizyczne, które mają zamiar rozpocząć własną działalność gospodarczą
Sposób realizacji przedsięwzięcia	Konkurs – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.
Kwota wsparcia w ramach LSR	Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci jednorazowej premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej w wysokości 120 tys. zł.
ŚRODKI FINANSOWE	280 000,00 €

PRZEDSIĘWZIĘCIE P.1.2 Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej

Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	Cel 1: Rozwój przedsiębiorczości
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	<p>Polityka regionalna i strukturalna Unii Europejskiej szczególną uwagę kieruje na obszary słabiej rozwinięte, które nie dysponują odpowiednim potencjałem społecznym i ekonomicznym. Szczególne znaczenie ma wspieranie mikro i małych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach wiejskich, które ze względu na ograniczone możliwości działalności i niski poziom wyposażenia kapitałowego są najbardziej narażone na zmiany koniunktury w gospodarce. Mikro i małe przedsiębiorstwa, stanowią jeden z głównych podmiotów rozwoju gospodarczego. Wzrost poziomu wiedzy, kompetencji i innowacyjność są dziś podstawowymi czynnikami rozwoju gospodarczego.</p> <p>Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane głównie z wysokim bezrobociem, małą liczbą miejsc pracy i niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia przewidziano preferencje dla operacji innowacyjnych, tj. oryginalnych w skali lokalnej, co będzie miało swoje odzwierciedlenie w lokalnych kryteriach wyboru. Innowacja rozumiana jest jako: dostarczenie usługi lub produktu i/lub zrealizowanie inwestycji; i/lub nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów i surowców; i/lub wykorzystanie technologii w procesie produkcji</p>

	<p>/świadczenia usługi; i/lub rozwój nowych rynków zbytu dotychczas nie znanych/stosowanych na obszarze LSR.</p> <p>Przedsięwzięcie polegać będzie na wspieraniu działań w zakresie rozwoju działających firm, poprzez dofinansowania zakupu nowych środków trwałych, budowy, rozbudowy obiektów przemysłowych na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej oraz wprowadzania nowej lub udoskonalonej usługi/produktu.</p>
Grupy docelowe/beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> - mikro, małe przedsiębiorstwa - podmioty prowadzące działalność gosp. - organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, związki stowarzyszeń i fundacje, etc.) wpisane jako przedsiębiorcy do KRS
Metody realizacji przedsięwzięcia	<p>Konkurs – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.</p>
Kwota wsparcia w ramach LSR	<p>Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 65 %.</p> <p>Minimalna kwota dofinansowania operacji – 50 tys. zł;</p> <p>Maksymalna kwota dofinansowania operacji – 250 tys. zł</p>
ŚRODKI FINANSOWE	670 000,00 €

PRZEDSIĘWZIĘCIE P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej

Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	Cel 2: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	<p>Realizację inicjatyw związanych z infrastrukturą publiczną, przestrzenią do wspólnego spędzania czasu wolnego oraz podejmowania różnych inicjatyw społecznych zgłaszała na etapie spotkań i konsultacji większość zainteresowanych rozwojem lokalnym mieszkańców.</p> <p>Jednym z warunków spędzania wolnego czasu przez mieszkańców i turystów jest dostępność szeroko rozumianej infrastruktury publicznej, np. atrakcje turystyczne przy ścieżkach i szlakach rowerowych; siłownie zewnętrzne, place zabaw, wiaty, miejsca spotkań i wypoczynku, boiska do gier zespołowych, etc); Dużo takich obiektów nie jest obecnie wykorzystanych z powodu braku środków finansowych na utrzymanie obiektów, zatrudnienie personelu, stworzenie oferty działalności. Natomiast wielu sołtysów, liderów wiejskich zgłasza taką potrzebę.</p> <p>LGD chce stworzyć region atrakcyjny społecznie i turystycznie, czyli taki, w którym dba się o infrastrukturę i atrakcje turystyczne, ale również dba się o życie społeczne mieszkańców.</p> <p>Szczególnie dzieci wiejskie w okresie wakacyjnym nie mają bogatej i dostępnej oferty podmiotów, które mogłyby im zaoferować ciekawe i pożyteczne zajęcia.</p> <p>Poprawa infrastruktury służyć ma również poprawie bezpieczeństwa mieszkańców i turystów. Na obszarach wiejskich inwestycje w infrastrukturę podnoszą również atrakcyjność inwestycyjną oraz poprawiają poziom warunków życia mieszkańców.</p> <p>Przedsięwzięcie polegać będzie na wspieraniu działań w zakresie rozwoju infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej, poprzez</p>

	dofinansowanie inwestycji w zakresie budowy, rozbudowy, modernizacji i wyposażenia obiektów pełniących powyższe funkcje.
Grupy docelowe/odbiorcy:	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego LSR
Beneficjenci:	Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogli realizować praktycznie wszyscy partnerzy z wyłączeniem osób fizycznych (w tym: prowadzących działalność gospodarczą) oraz innych podmiotów gospodarczych. Projekty infrastrukturalne w ww. zakresie winny mieć charakter niekomercyjny.
Metody realizacji przedsięwzięcia	Konkurs – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.
Kwota wsparcia w ramach LSR	Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości: - jednostki sektora finansów publicznych – nie wyższe niż 75 % kosztów kwalifikowalnych - pozostałe podmioty – do 100% kosztów kwalifikowalnych Minimalna kwota dofinansowania operacji – 50 tys. zł; Maksymalna kwota dofinansowania operacji – 250 tys. zł
ŚRODKI FINANSOWE	500 000,00 €

PRZEDSIĘWZIĘCIE P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej

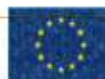
Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	Cel 2: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	<p>Realizację inicjatyw związanych z infrastrukturą publiczną, przestrzenią do realizacji przedsięwzięć kulturalnych i społecznych zgłaszała na etapie spotkań i konsultacji większość zainteresowanych rozwojem lokalnym mieszkańców. Brak funkcjonalnych i wyposażonych obiektów pełniących funkcje kulturalne wpływa na niską aktywność mieszkańców oraz brak możliwości organizacji wspólnych działań. Niski poziom rozwoju infrastruktury wiejskiej to jednocześnie niski standard życia jej mieszkańców. Rozwój infrastruktury kulturalnej, to w przypadku opisywanego przedsięwzięcia dostarczenie społecznościom lokalnym przysłowiowej wędki, która niewątpliwie sprzyja inicjatywie a także pobudzeniu społecznego zaangażowania i uczestniczenia w budowaniu własnego miejsca do życia i pracy.</p> <p>Dużo takich obiektów nie jest obecnie wykorzystanych z powodu braku środków finansowych na utrzymanie obiektów, zatrudnienie personelu, stworzenie oferty działalności. Natomiast wielu sołtysów, liderów wiejskich zgłasza taką potrzebę.</p> <p>Poprawa infrastruktury służyć ma również poprawie bezpieczeństwa mieszkańców i turystów. Na obszarach wiejskich inwestycje w infrastrukturę podnoszą również atrakcyjność inwestycyjną oraz poprawiają poziom warunków życia mieszkańców.</p> <p>Przedsięwzięcie polegać będzie na wspieraniu działań w zakresie rozwoju infrastruktury kulturalnej, poprzez dofinansowanie inwestycji w zakresie budowy, rozbudowy, modernizacji i wyposażenia domów kultury, świetlic wiejskich, bibliotek, itp.</p>

Grupy docelowe/odbiorcy:	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego LSR
Beneficjenci:	Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogli realizować praktycznie wszyscy partnerzy z wyłączeniem osób fizycznych (w tym: prowadzących działalność gospodarczą) oraz innych podmiotów gospodarczych. Projekty infrastrukturalne w ww. zakresie winny mieć charakter niekomercyjny.
Metody realizacji przedsięwzięcia	Konkurs – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.
Kwota wsparcia w ramach LSR	Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości: - jednostki sektora finansów publicznych – nie wyższe niż 75 % kosztów kwalifikowalnych - pozostałe podmioty – do 100% kosztów kwalifikowalnych Minimalna kwota dofinansowania operacji – 50 tys. zł; Maksymalna kwota dofinansowania operacji – 250 tys. zł
ŚRODKI FINANSOWE	200 000,00 €

PRZEDSIĘWZIĘCIE P.3.1 Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne

Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	Cel 3: Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	<p>Włączenie społeczne poprzez integrację i aktywizację mieszkańców obszaru, w szczególności osób w niekorzystnej sytuacji jest jednym z głównych założeń planowanych w LSR działań. Wdrażane Przedsięwzięcie będzie odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane w szczególności z brakiem dostępu do pełnej i funkcjonalnej infrastruktury wspierającej możliwość aktywizacji m.in. seniorów, ludzi młodych oraz innych osób w niekorzystnej sytuacji.</p> <p>Aktywizacja w środowisku zamieszkania ma głębokie uzasadnienie w postaci licznych korzyści psychologicznych, społecznych oraz ekonomicznych. Pozytywne konsekwencje działań społecznych przyczynią się do najdłuższego i jakościowo najlepszego zamieszkiwania ludności w swoim środowisku.</p> <p>Atrakcyjne miejsca do życia cechują się nie tylko zabezpieczeniem w infrastrukturę drogową, wodociągową, czy kanalizacyjną ale również w infrastrukturę społeczną, służącą mieszkańcom, a w szczególności osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, np. osobom z niepełnosprawnością, seniorom, dzieciom oraz młodzieży.</p> <p>Dlatego też w ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja operacji polegających m.in. na budowie, rozbudowie, remontach, modernizacji oraz zakupie wyposażenia obiektów, w których świadczone będą usługi zapewniające społeczne włączenie mieszkańców.</p>
Grupy docelowe/odbiorcy:	Seniorzy, ludzie młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji
Beneficjenci:	Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogli realizować praktycznie wszyscy partnerzy z wyłączeniem osób fizycznych (w tym: prowadzących

	działalność gospodarczą) oraz innych podmiotów gospodarczych. Projekty infrastrukturalne w ww. zakresie winny mieć charakter niekomercyjny.
Metody realizacji przedsięwzięcia	Konkurs – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.
Kwota wsparcia w ramach LSR	Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości: - jednostki sektora finansów publicznych – nie wyższe niż 75 % kosztów kwalifikowalnych - pozostałe podmioty – do 100% kosztów kwalifikowalnych Minimalna kwota dofinansowania operacji – 50 tys. zł; Maksymalna kwota dofinansowania operacji – 250 tys. zł
ŚRODKI FINANSOWE	100 000,00 €

PRZEDSIĘWZIĘCIE P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią	
Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	Cel 3: Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	<p>Przedsięwzięcie dotyczy eliminowania stereotypów dotyczących płci oraz wspierających równouprawnienie. Kobiety mieszkające na obszarach wiejskich są bardziej dyskryminowane i borykają się z większą liczbą stereotypów dotyczących płci niż kobiety mieszkające na obszarach miejskich. Stereotyp płci powoduje liczne problemy i spory o charakterze społecznym, politycznym oraz prawnym. Coraz wyższy poziom aktywizacji zawodowej kobiet i przekonanie o ich przydatności w pracy zawodowej od wielu lat traktowane jest jako zjawisko normalne. Coraz więcej kobiet legitymuje się wysokimi kwalifikacjami zawodowymi, sukcesywnie rośnie liczba kobiet na odpowiedzialnych stanowiskach. Umacnia się też powoli liczba kobiet na arenie życia politycznego. Na skutek zastanych stereotypów akceptacja społeczna aktywności zawodowej kobiet nie jest równoznaczna z akceptacją tego zjawiska przez rodzinę.</p> <p>Animowanie lokalnej społeczności w zakresie walki ze stereotypami we własnym gronie przyniesie długotrwałe efekty. Wybór tego przedsięwzięcia wynika z przeprowadzonych konsultacji oraz spotkań z mieszkańcami, jak również zorganizowanych spotkań branżowych.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja operacji polegających m.in. na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszeniu wiedzy i świadomości osób zajmujących się edukacją i pracą z dziećmi i młodzieżą nt. stereotypów płci i specyfiki potrzeb osób różnej płci w tym także przemocy rówieśniczej uwarunkowanej przekonaniami związanymi z płcią; 2. kluby rodzica - miejsca spotkań rodziców, zaleźnie od potrzeb ukierunkowane na: <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie dla kobiet (wymiana doświadczeń, warsztaty motywujące, psychologiczne, coaching, kręgi wsparcia) próbujących godzić życie zawodowe z rodzinnym, wzmacniające poczucie własnej wartości i

	<p>motywację do przełamywania stereotypów dot. roli kobiet i rozwoju osobistego;</p> <ul style="list-style-type: none"> wsparcie dla mężczyzn (wymiana doświadczeń, warsztaty motywujące, psychologiczne, coaching, kręgi wsparcia) próbujących przełamywać stereotypy związane z rolą mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie, zachęcające do większego zaangażowania w obowiązki opiekuńcze. <p>Kluby rodzica mogą przewidywać wspólne działania dla kobiet i mężczyzn, w zakresie wskazanym powyżej;</p> <p>3. Zwiększenie udziału oraz wzmocnienie pozycji kobiet na rynku pracy poprzez działania wspierające rozpoczęcie, utrzymanie lub powrót do zatrudnienia, takie jak: wsparcie prawne, z zakresu rozwoju osobistego, motywujące, psychologiczne, wzmacniające poczucie własnej wartości.</p>
Grupy docelowe/odbiorcy:	Wszyscy mieszkańcy /osoby dorosłe/ obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju
Beneficjenci:	- podmioty posiadające osobowość prawną
Metody realizacji przedsięwzięcia	Projekt grantowy – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.
Kwota wsparcia w ramach LSR	Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci grantu do 95 % kosztów kwalifikowalnych. Minimalna kwota dofinansowania operacji – 20 tys. zł; Maksymalna kwota dofinansowania operacji – 100 tys. zł
ŚRODKI FINANSOWE	200 000,00 €

PRZEDSIĘWZIĘCIE P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną

Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	Cel 3: Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	<p>Przedsięwzięcie dotyczy wsparcia dzieci i młodzieży w zakresie rozwijania kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań. Dotyczy szerokiego działania w edukację pozaformalną. Przedsięwzięcie obejmowały będzie możliwości organizacji pozalekcyjnych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży wykluczonych z takiej oferty ze względu na brak dostępnych zajęć w których chcą się dokształcać. Dzięki temu dzieci i młodzież nie będą zmuszone uczestniczyć w zajęciach, które są w okolicy prowadzone (bo tylko takie są dostępne) ale będą mogły same decydować, w jakim kierunku chcą się dalej szkolić. Aby zachować kontynuację tradycji i wyszkolić nowe pokolenia lokalnych twórców należy również wykształcić kolejne pokolenia fachowców, dlatego w ramach przedsięwzięcia możliwa będzie realizacja kursów i szkoleń związanych z tradycją i lokalną marką. Aktualnie brak oferty edukacyjnej w tym zakresie powoduje, że osoby chcące nabyć wiedzę i umiejętności powiązane z lokalną marką lub tradycją znajdują się w niekorzystnej sytuacji, w porównaniu z osobami chcącymi nabyć umiejętności w popularnych zawodach.</p>

	<p>Wybór tego przedsięwzięcia wynika z przeprowadzonych konsultacji oraz spotkań z mieszkańcami, jak również zorganizowanych spotkań branżowych i przeprowadzonych badań ankietowych.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja operacji polegających m.in. na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparciu na rzecz tworzenia i funkcjonowania edukacyjnych klubów młodzieżowych, w ramach których możliwa jest realizacja różnorodnego obszaru tematycznego, uwzględniającego zainteresowania, zdolności, potrzeby, predyspozycje dzieci i młodzieży w tym zajęcia filmowe, muzyczne, artystyczne, sportowe, z robotyki, programowania, nt. lokalnej tożsamości i kultury, wsparcie edukacji społecznej i obywatelskiej dzieci i młodzieży m.in. poprzez realizację spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych, 2. Wsparciu na realizację projektów edukacyjnych, umożliwiających rozwijanie uzdolnień dzieci oraz młodzieży i ukierunkowanych na osiągnięcie konkretnego celu edukacyjnego (np. przygotowanie i udział w krajowym lub międzynarodowym konkursie naukowym, 3. Warsztatach w obszarze ginących zawodów (np. w ramach organizacji wioski ginących zawodów) przyczyniające się do wzrostu wiedzy nt. tradycji regionu i nabywania umiejętności przydatnych w wyborze ścieżek kształcenia i w przyszłym życiu zawodowym
Grupy docelowe/odbiorcy:	Dzieci i młodzież uczące się z obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju
Beneficjenci:	- podmioty posiadające osobowość prawną
Metody realizacji przedsięwzięcia	Projekt grantowy – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.
Kwota wsparcia w ramach LSR	Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci grantu do 95 % kosztów kwalifikowalnych. Minimalna kwota dofinansowania operacji – 20 tys. zł; Maksymalna kwota dofinansowania operacji – 100 tys. zł
ŚRODKI FINANSOWE	852 519,00 €

PRZEDSIĘWZIĘCIE P.3.4 Wspieranie integracji społecznej

Realizacja przedsięwzięcia przyczynia się do realizacji:	Cel 3: Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia:	<p>Wybór przedsięwzięcia stanowi odpowiedź na zachodzące zmiany społeczno-demograficzne na obszarze objętym LSR, jak również w wyniku przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych, spotkań branżowych oraz badań ankietowych obszaru.</p> <p>Aby inkluzja społeczna istniała, konieczne jest zrozumienie korzyści, jakie przynosi i głęboki szacunek dla wszystkich grup społecznych w społeczeństwie.</p> <p>Środowisko ludzi starszych cechuje różnicowanie. Tworzą je osoby w różnym wieku, znajdujące się w różnym etapie życia i mające różnicowane potrzeby. Dlatego też seniorzy nie powinni być postrzegani jako jednolita grupa. Senioralna aktywizacja w dużej mierze</p>

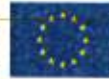
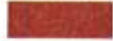
	<p>bazuje na metodach wyzwalających w osobach starszych ich własny potencjał do wprowadzania pozytywnych zmian w życiu. Podstawą metod i instrumentów wykorzystywanych do włączenia społecznego osób w podeszłym wieku są działania na rzecz ich integracji z otoczeniem w miejscu zamieszkania. Związane jest to przede wszystkim z ich osamotnieniem, pogarszającym się stanem zdrowia, niepełnosprawnością, etc.</p> <p>Proces starzenia się społeczeństwa będzie się pogłębiał i wydaje się być w obecnych uwarunkowaniach nieodwracalny, dlatego niezbędne jest podjęcie działań w kierunku aktywizacji zachęcenie seniorów do aktywności społecznej, poprzez zaoferowanie im możliwości spędzania czasu wolnego, umożliwienie kontaktu z innymi mieszkańcami wsi.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja operacji polegających na wspieraniu integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Działania na rzecz integracji seniorów, pozwalające uchronić tę grupę społeczną przed izolacją i wykluczeniem społecznym: <ol style="list-style-type: none"> a) tworzenie i funkcjonowanie klubów seniora; b) funkcjonowanie uniwersytetów trzeciego wieku; c) zajęcia aktywizacyjne w gospodarstwach opiekuńczych
Grupy docelowe/odbiorcy:	Wszyscy mieszkańcy /osoby dorosłe/ obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju
Beneficjenci:	- podmioty posiadające osobowość prawną
Metody realizacji przedsięwzięcia	Projekt grantowy – w konkursie, ogłoszonym przez LGD, o przyznanie pomocy będą mogły ubiegać się podmioty wskazane powyżej. Na podstawie kryteriów wyboru, organ decyzyjny, podejmie decyzję o przyznaniu dofinansowania.
Kwota wsparcia w ramach LSR	Wsparcie będzie obejmowało pomoc finansową w postaci grantu do 95 % kosztów kwalifikowalnych. Minimalna kwota dofinansowania operacji – 20 tys. zł; Maksymalna kwota dofinansowania operacji – 100 tys. zł
ŚRODKI FINANSOWE	868 500,00 €

3. Przepisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Niniejsza część zawiera opis wskaźników rezultatu, które posłużą do dokonania oceny osiągnięcia celów określonych w LSR, a także opis wskaźników produktu, będących miernikiem efektywności pojedynczych operacji realizowanych w ramach LSR.

Formułując wskaźniki produktu i rezultatu wykorzystano każdorazowo w pierwszej kolejności istniejący zestaw obowiązkowych wskaźników odpowiednio dla Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027.

Przyjęte wskaźniki są zatem zgodne z Programami, w ramach których finansowana jest LSR.

ADEKWATNOŚĆ WSKAŹNIKÓW DO CEŁÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ

CEL	PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIE	WSKAŹNIKI PRODUKTU	WSKAŹNIKI REZULTATU	UZASADNIENIE
CEL 1 Rozwój przedsiębiorczości	P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej	Liczba nowoutworzonych działalności gospodarczych	Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	Projekty ukierunkowane na tworzenie miejsc pracy poprzez wsparcie inwestycyjne lokalnych firm a także inicjowanie powstawania nowych. Zastosowano odpowiadające przedsięwzięciom wskaźniki obowiązkowe dla PS WPR 2023-2027 w obszarze przedsiębiorczość
	P.1.2. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie		
CEL 2 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	Projekty ukierunkowane na realizację inwestycji w zakresie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury sportowej, turystycznej, rekreacyjnej, lub kulturalnej. Zastosowano odpowiadające wskaźniki obowiązkowe dla PS WPR 2023-2027
	P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury kulturalnej		
CEL 3 Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej	P.3.1. Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	1.Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	1.Projekty ukierunkowane na realizację inwestycji w zakresie infrastruktury służącej włączeniu społecznemu. Zastosowano odpowiadające wskaźniki obowiązkowe dla PS WPR 2023-2027 . 2,Projekty grantowe ukierunkowane na aktywizację społeczności lokalnej i integrację mieszkańców poprzez organizację warsztatów, spotkań, kluby młodzieżowe, kluby seniora, itp. Zastosowano wszystkie wskaźniki (produkty i rezultaty) odpowiadające dla tego typu projektów wskazanych w Programie Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027
	P.3.2. Przetapowanie stereotypów związanych z płcią	Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn	2. Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie	
	P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza formalną	1. Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej 2. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem 3. Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem 4. Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i	3.Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu 4.Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu 5. Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i	

		edukacyjnych, objętych wsparciem	edukacyjnych, objętych wsparciem	
	P.3.4 Wsparcie integracji społecznej	1. Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku 2. Całkowita liczba osób objętych wsparciem	6. Liczba osób, których sytuacja uległa poprawie po opuszczeniu programu 7. Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku	

Tabela 27. Adekwatność wskaźników do celów i przedsięwzięć – opracowanie własne.

Szczegółowy zestaw wskaźników wraz ze wskazaniem jednostek miary i wartości docelowych zawiera poniższa tabela Cele i wskaźniki LSR.

CEL	WSKAŹNIK REZULTATU	Jednostka miary	Plan 2029 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
C.1 Rozwój przedsiębiorczości	W.1.1. Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	Liczba utworzonych miejsc pracy	16	Dane z wniosków o przyznanie pomocy; sprawozdania od beneficjentów; deklaracje ZUS DRA
PRZEDSIĘWZIĘCIA	GRUPY DOCELOWE	WSKAŹNIKI PRODUKTU		
		NAZWA	Jednostka miary	Wartość 2029 rok
P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej	osoby fizyczne, które mają zamiar rozpocząć własną działalność gospodarczą	SPOSÓB REALIZACJI (konkurs, projekt grantowy, operacja własna)		
		Konkurs	Szt.	10
P.1.2 Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej	- mikro, małe przedsiębiorstwa - podmioty prowadzące działalność gosp. organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, związki stowarzyszeń i fundacje, etc.) wpisane jako przedsiębiorcy do KRS	SPOSÓB REALIZACJI (konkurs, projekt grantowy, operacja własna)		
		Konkurs	Szt.	12
CEL	WSKAŹNIK REZULTATU	Jednostka miary	Plan 2029 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
C.2 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	W.2.1.Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	osoba	1300	Dane z wniosków o przyznanie pomocy, ankieta monitorująca

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

PRZEDSIĘWZIĘCIA	GRUPY DOCELOWE	SPÓSÓB REALIZACJI (konkurs, projekt grantowy, operacja własna)	Wskaźniki produktu			Źródło danych/sposób pomiaru
			NAZWA	Jednostka miary	Wartość 2029 rok	
P.2.1.Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego LSR	Konkurs	2.1.1.Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Szt.	9	Dane z wniosków o przyznanie pomocy, ankiet monitorujących
P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego LSR	Konkurs	2.2.1.Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury kulturalnej	Szt.	4	Dane z wniosków o przyznanie pomocy, ankiet monitorujących
CEL	WSKAŹNIK REZULTATU			Plan 2029 rok		Źródło danych/sposób pomiaru
C.3 <i>Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</i>	W.3.1.Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego		Jednostka miary			
			osoba	200	Dane z wniosków o przyznanie pomocy, ankiet monitorujących	
			osoba	95	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankiet monitorujących	
			osoba	228	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankiet monitorujących	
W.3.4.Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu			osoba	180	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankiet monitorujących	
			podmioty	8	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankiet monitorujących	
PRZEDSIĘWZIĘCIA	GRUPY DOCELOWE		Wskaźniki produktu			

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

		SPOSÓB REALIZACJI (konkurs, projekt grantowy, operacja własna)	NAZWA	Jednostka miary	Wartość 2029 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
P.3.1 Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	Seniorzy, ludzie młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji	konkurs	3.1.1.Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	Szt.	4	Dane z wniosków o przyznanie pomocy, ankieta monitorująca
P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią	Wszyscy mieszkańcy /osoby dorosłe/ obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	Projekt grantowy	3.2.1.Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn	osoba	157	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankieta monitorująca
P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	Dzieci i młodzież uczące się z obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	Projekt grantowy	3.3.1.Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej 3.3.2.Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem 3.3.3.Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem 3.3.4. Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i	osoba	570	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankieta monitorująca
				osoba	470	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankieta monitorująca
				osoba	0	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankieta monitorująca
				osoba	100	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankieta monitorująca

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

P.3.4 Wsparcie integracji społecznej	Wszyscy mieszkańcy /osoby dorosłe/ obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	Projekt grantowy	edukacyjnych, objętych wsparciem 3.4.1.Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku	osoba	450	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankieta monitorująca
			3.4.2.Calkowita liczba osób objętych wsparciem	osoba	600	Dane z wniosków o powierzenie grantu, ankieta monitorująca

Tabela 28. Cele i wskaźniki LSR.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Celem ustanowienia procedur jest zapewnienie niedyskryminującego, przejrzystego i pozwalającego uniknąć ryzyka konfliktu interesów procesu decyzyjnego. Opracowane procedury przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego oraz regulują sytuacje wyjątkowe, a także zapewniają spójność w ramach LSR i gwarantują wyselekcjonowanie takich operacji, które przyczynią się do najlepszej realizacji strategii.

Biorąc pod uwagę doświadczenie we wdrażaniu lokalnej strategii oraz diagnozę potrzeb opracowaną na podstawie podejścia partycypacyjnego w procesie tworzenia strategii określono sposób ustanawiania i zmiany kryteriów:

1. Kryteria wyboru przyjmowane są uchwałą Zarządu Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” na wniosek:

- a) członków Rady,
- b) członka Zarządu,
- c) Kierownika Biura LGD Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”,
- d) innego podmiotu z terenu objętego LSR (w tym członkowie LGD).

2. Do wniosku, o którym mowa powyżej, wnioskodawca załącza:

- a) propozycje kryteriów, które:
 - posiadają metodologię wyliczania punktów,
 - są mierzalne albo zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium, niebudzące wątpliwości interpretacyjnych,
 - posiadają dodatkowe opisy, definicje a sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości;
 - wynikają z diagnozy obszaru i są spójne z założonym celem i wskaźnikami.
- b) uzasadnienie każdego proponowanego kryterium.

3. Kryteria wyboru operacji zaproponowane we wniosku, o którym mowa w pkt. 2, przed posiedzeniem, na którym są przyjmowane, poddawane są konsultacjom z:

- a) Zarządem, w przypadku złożenia wniosku przez pracowników biura LGD, członków Rady lub innego podmiotu z obszaru objętego LSR,
- b) społecznością lokalną.

4. Konsultacje, o których mowa powyżej, ogłaszane są na stronie internetowej prowadzonej przez LGD co najmniej na 14 dni przed posiedzeniem Zarządu Stowarzyszenia, na którym podejmowana jest uchwała w sprawie przyjęcia kryteriów.

5. Przed podjęciem uchwały w sprawie przyjęcia kryteriów wyboru podczas posiedzenia Zarządu Stowarzyszenia przedstawiane są wyniki przeprowadzonych konsultacji zawierające w szczególności:

- a) sposób i termin ogłoszenia konsultacji,
- b) zestawienie uwag do proponowanych kryteriów ze wskazaniem imienia i nazwiska lub nazwy zgłaszającego.

6. Podmiotom uczestniczącym w konsultacjach, o których mowa powyżej, wysyłana jest informacja o przyjętych kryteriach wyboru.

7. Informacja o przyjętych kryteriach wyboru publikowana jest na stronie internetowej LGD Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”.

Kryteria nie mogą ulec zmianie w trakcie trwania naboru wniosków o dofinansowanie.

Ustanawianie i zmiana kryteriów są zgodne z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. Ponadto LGD oświadcza, iż projekty wskazane w LSR będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+ i EFRR, oraz promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus (praktycznej realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu w przestrzeni mieszkalnej).

INNOWACYJNOŚĆ

Innowacyjny charakter przedsięwzięć zaplanowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej związany jest z umacnianiem i upowszechnianiem działań, których realizacja rozpoczęła się w okresie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Większość dokumentów strategicznych UE kładzie nacisk na promowanie innowacyjności, a dodatkowo każde z państw członkowskich na swój sposób stara się wspierać innowacyjne projekty ze środków krajowych.

Innowacyjne podejście do realizacji operacji objętych LSR zastosowano w następujących przedsięwzięciach:

1. ***PRZEDSIĘWZIĘCIE P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej***
2. ***PRZEDSIĘWZIĘCIE P.1.2. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej***

Innowacyjność określono jako:

- ⇒ wytworzenie nowej usługi lub produktu, dotychczas nie oferowanego/produkowanego na obszarze LGD,
- ⇒ zastosowanie nowych sposobów organizacji lub zarządzania, wcześniej nie stosowanych na obszarze LGD,
- ⇒ zrealizowanie inwestycji, jakiej dotychczas nie było na obszarze LGD,
- ⇒ nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów i surowców, dotychczas nie stosowane na obszarze LGD,
- ⇒ wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych.

Realizacja operacji z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań zdefiniowanych powyżej przyczyni się do wzrostu konkurencyjności obszaru Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”.

Operacje innowacyjne realizowane w ramach powyższych przedsięwzięć przyczynią się do realizacji celu *C1. Rozwój przedsiębiorczości*.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” opracuje lokalne kryteria wyboru, według których wybierane będą operacje.

Dodatkowymi punktami premiowane będą operacje, które stosują innowacyjne rozwiązania wymienione powyżej.

Innowacyjność kryteriów wyboru operacji określonych w LSR Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” polega na zrealizowaniu nowych celów, identyfikacji nowych i obiecujących podejść, otwarciu nowych dróg do zatrudnienia (innowacyjność ukierunkowana na cel) dążących do rozwoju naszego obszaru działania poprzez współpracę i zaangażowanie lokalnych partnerów oraz wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych, historycznych i turystycznych. Poprzez ustanowione kryteria LGD będzie mało na celu wdrożenie na obszarze objętym LSR nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych. W tym celu LGD określiło dodatkowo punktowane kryteria wyboru operacji/przedsięwzięć, które będą oceniane pod kątem stopnia oryginalności wprowadzanych zmian, tj.

- zmiana kreatywna – powstająca w wyniku autorskiego pomysłu, dotycząca nowych produktów, usług, procesów i organizacji;

- zmiana imitująca – wzorowana na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji oraz dotycząca nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych;

- zmiana pozorna – brak innowacji w skali LSR, jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

W kryteriach dotyczących wyboru operacji do finansowania uwzględnione zostaną interesy grup, które na podstawie opracowanej diagnozy, wymagają szczególnego wsparcia, tj.:

1. ludzie młodzi (do 25 r. ż.),
2. seniorzy (60+),
3. grupy osób w niekorzystnej sytuacji:
 - kobiety,
 - osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie,
 - osoby poszukujące pracy, w tym migranci.

Rozdział VIII. Plan działania

Niniejszy rozdział zawiera plan działania przedstawiający harmonogram osiągania poszczególnych celów, przedsięwzięć i wskaźników produktu oraz rezultatu wskazując czas realizacji kluczowych efektów wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”. W przedmiotowym planie przedstawiono wartość wskaźników produktu i rezultatu oraz narastająco ich procentowy stopień realizacji w następujących terminach:

- ⇒ do 31 grudnia 2024 r.
- ⇒ do 31 grudnia 2025 r.
- ⇒ do 31 grudnia 2026 r.
- ⇒ do 31 grudnia 2027 r.
- ⇒ do 31 grudnia 2028 r.
- ⇒ do 31 grudnia 2029 r.

Dokumentem uzupełniającym do Planu działania jest Plan wykorzystania budżetu LSR, który przedstawia harmonogram kontraktacji środków finansowych z uwzględnieniem tzw. kamieni milowych:

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- ⇒ do 30 czerwca 2026 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 42% wysokości środków finansowych określonych w Umowie o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność,
- ⇒ do 31 grudnia 2027 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 80% wysokości środków finansowych określonych w Umowie o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność,
- ⇒ do 31 grudnia 2026 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 51% wysokości środków finansowych określonych w Umowie o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność,
- ⇒ do 31 grudnia 2028 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 100% wysokości środków finansowych określonych w Umowie o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Szczegółowy podział celów, przedsięwzięć i wskaźników oraz harmonogram ich realizacji został zaprezentowany w formularzu nr 2 Plan działania oraz formularzu nr 4 Plan wykorzystania budżetu LSR.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

Podstawą w zakresie ustalenia wysokości wsparcia finansowego z EFSI, które prezentuje niniejszy rozdział są następujące załączniki do *Regulaminu konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*: załącznik nr 2 „Warunki dostępu” oraz załącznik nr 4 „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR”. W proces planowania strategicznego została włączona społeczność lokalna. Przy opracowywaniu planu finansowego wzięto bowiem pod uwagę wyniki badania potrzeb społeczności lokalnej przeprowadzonego podczas spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami lokalnej społeczności reprezentujących interesy sektora publicznego, gospodarczego i społecznego.

Na kształt planu finansowego miały wpływ informacje pochodzące z fiszek projektowych, badań ankietowych i jak również zapisy EFSI stanowiących bezpośrednie źródło finansowania LSR:

- ⇒ Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021- 2027 - Priorytet FEKP.07 FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA ROZWÓJ LOKALNY
- ⇒ Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)– Interwencja LEADER/Rozwój Kierowany przez Społeczność (RLKS)

Prace nad budżetem podzielone zostały na 3 etapy:

1. Ustalenie wysokości dostępnych środków na realizację LSR w ramach programów: Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz w ramach programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 - EFS+
2. Przenalizowanie zakresów tematycznych – zgłaszanych propozycji działań przez społeczność lokalną i ich tematyczne pogrupowanie. Przypisanie propozycji projektów do obszarów tematycznych w ramach w/w programów

3. Ustalenie podziału środków w ramach poszczególnych celów i programów.

Poszczególne źródła finansowania są bezpośrednio powiązane z celami oraz przedsięwzięciami LSR, co przedstawia szczegółowo Plan działania – załącznik nr 2 do LSR.

Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.

Cel C.1. Rozwój przedsiębiorczości – z uwagi na potrzeby zdiagnozowane na terenie całego kraju, jak i na poziomie lokalnym w zakresie niedostatecznego dostępu do pozarolniczych miejsc pracy oraz potrzeby dywersyfikacji działalności na obszarach wiejskich poprzez rozwój przedsiębiorczości wprowadzenie do w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 przedmiotowego celu szczegółowego jest wręcz obowiązkowe. Mieszkańcy obszaru LGD również uważają że priorytetem powinna być przedsiębiorczość – tworzenie oraz rozwój mikro i małych przedsiębiorstw. W celu C.1. wyodrębniono dwa przedsięwzięcia, które pozwolą na realizację założonego celu:

- ⇒ P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej - budżet 280 000,00 €; źródło finansowania – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027,
- ⇒ P.1.2. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej - budżet 670 000,00 €; źródło finansowania – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Cel C.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej – modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej była wspierana w Polsce w ramach wsparcia rozwoju obszarów wiejskich od 2002 roku zarówno w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich (II filar WPR), jak i w oparciu o środki z funduszy strukturalnych (Polityka Spójności). Również w Strategii Rozwój Lokalnego Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” na lata 2014 – 2020 oraz 2007-2013 z powodzeniem realizowano projekty związane z tzw. małą infrastrukturą. Biorąc pod uwagę doświadczenie z lat ubiegłych, dynamiczny rozwój turystyki w Polsce, a także zdiagnozowane potrzeby w tym zakresie na poziomie lokalnym, w ramach LSR Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” na lata 2023-2029 przewidziano wsparcie dla poprawy infrastruktury sportowej, rekreacyjnej, turystycznej oraz kulturalnej. W celu C.2. wyodrębniono dwa przedsięwzięcia, które pozwolą na realizację założonego celu:

- ⇒ P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej – budżet 500 000,00 €; źródło finansowania – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027,
- ⇒ P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej – budżet 200 000,00 €; źródło finansowania – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Cel C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej – przedsięwzięcia na rzecz integrowania oraz aktywizacji społeczności lokalnej realizowane z powodzeniem w perspektywie finansowej 2014-2020. W obecnej perspektywie finansowej przedsięwzięcia na rzecz zintegrowania i aktywizacji społeczności lokalnych będą realizowane w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej i dodatkowo w ramach Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza, co pozwoli na większą koordynację i synergicę działań finansowanych z różnych funduszy. W ramach zadań przewidzianych w celu C.3. realizowane będą następujące operacje:

- ✓ na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego np. animujące, integrujące, dedykowane ludziom młodym
- ✓ na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego
- ✓ na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

W celu C.3. wyodrębniono cztery przedsięwzięcia, które pozwolą na realizację założonego celu:

- ⇒ P.3.1. Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne – budżet 100 000,00 €; źródło finansowania – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
- ⇒ P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią – budżet 200 000,00 €; źródło finansowania - Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 - EFS+
- ⇒ P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną - budżet 852 519,00 €; źródło finansowania - Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 - EFS+
- ⇒ P.3.4. Wspieranie integracji społecznej - budżet 868 500,00 €; źródło finansowania - Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 - EFS+

Powiązania poszczególnych źródeł finansowania z celami i przedsięwzięciami LSR zaprezentowano w poniższej tabeli.

Cel	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Źródło finansowania	
				PS WPR	EFSD
C.1. Rozwój przedsiębiorczości	P.1.1. Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	Liczba nowoutworzonych działalności gospodarczych – 10 szt.	Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR – 16 etatów	280 000,00 €	-
	P.1.2. Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie – 12 szt.		670 000,00 €	-
C.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej – 9 szt.	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR – 1300 osób	500 000,00 €	-
	P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury kulturalnej – 4 szt.		200 000,00 €	-
C.3. Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej	P.3.1. Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	Liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury wspierającej włączenie społeczne – 4 szt.	Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – 200 osób	100 000,00 €	-
	P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią	Liczba osób objętych wsparciem w zakresie równości kobiet i mężczyzn – 157 osób	Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie – 95 osób.	-	200 000,00 €
	P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	Liczba osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, objętych wsparciem w ramach edukacji pozaformalnej – 570 osób.	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu		-

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

P.3.4. Wspieranie integracji społecznej	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem – 470 osób.	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętego wsparciem – 0 osób.	programu – 228 osób.		
		Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem – 100 osób.			
P.3.4. Wspieranie integracji społecznej	Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuńczych i Uniwersytetach Trzeciego Wiek – 450 osób.	Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych i Uniwersytetów Trzeciego Wiek – 8 podmiotów.	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu – 180 osób		868 500,00 €
Razem PS WPR/ERDF+					
				1 750 000,00 €	1 921 019,00 €

Tabela 29. Powiązania poszczególnych źródeł finansowania z celami i przedsięwzięciami LSR.

Zgodnie z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 operacje jednostek sektora finansów publicznych mogą być finansowane ze środków Planu Strategicznego w ramach danej Lokalnej Strategii Rozwoju do limitu 40% tych środków. LGD Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” wdrażać będzie LSR wielofunduszową, co oznacza że będzie ona współfinansowana nie tylko ze środków Planu Strategicznego, ale także ze środków programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza. Podstawą ustalenia limitu 40% jest wówczas suma wszystkich środków współfinansujących daną LSR, przy czym tak ustalona kwota będzie limitowała jedynie wykorzystanie środków Planu Strategicznego wielofunduszowej LSR. Kwota przeznaczona dla jednostek sektora finansów publicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 wynosi 700 000,00 €.

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

WYKAZ KWOT WSPARCIA I INTENSYWNOŚCI POMOCY

Mechanizm wdrożeniowy	Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych		Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych					
	Podmioty wykonujące działalność gosp.		Pozostałe podmioty					
	Sposób finansowania	Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)	Sposób finansowania	Kwota wsparcia (zł)	Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)	Sposób finansowania	Kwota wsparcia (zł)	Maksymalna wysokość intensywności i wsparcia (%)
Konkurs	refundacja	75	refundacja	50 000,00 zł - 500 000,00 zł	65	refundacja	50 000,00 zł - 500 000,00 zł	100
Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej	---	---	premia	120 000,00 zł	100	---	---	---
Wsparcie na rozwój przedsiębiorstwa -PROW	---	---	refundacja	50 000,00 zł - 250 000,00 zł	65	---	---	---
GRANTY EFS+	refundacja/ zaliczka	95	refundacja/ zaliczka	20 000,00 zł - 100 000,00 zł	95	refundacja/ zaliczka	20 000,00 zł - 100 000,00 zł	95

Tabela 30. Wykaz kwot wsparcia i intensywność pomocy.

Rozdział X. Monitoring i ewaluacja

1. Ogólna charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania

Istotą wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jest poprawa sytuacji mieszkańców obszaru poprzez realizację założonych celów i przypisanych do nich wskaźników produktu i rezultatu.

Prowadzenie monitoringu i ewaluacji realizacji LSR w całym okresie jej wdrażania jest procesem koniecznym dla sprawdzenia czy udaje się skutecznie osiągnąć cele określone w Strategii.

Wyniki procesów zaplanowanych w ramach monitoringu mogą skutkować koniecznością ewaluacji LSR. Ewaluacja może zmierzać w kierunku aktualizacji lub zmiany planowanych w LSR działań i efektów. Dlatego proces ten będzie prowadzony w całym okresie przewidzianym na wdrażanie LSR, czyli w latach 2023 - 2029, ale również po roku 2029 w celu obserwowania dalszych efektów zrealizowanych operacji.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” będzie dokonywać systematycznej oceny LSR, jej założeń, przebiegu wdrażania oraz osiągniętych rezultatów z punktu widzenia adekwatności, efektywności, skuteczności, użyteczności i trwałości podejmowanych działań. Ewaluacja LSR dostarczać będzie rzetelnych i użytecznych informacji, które zostaną następnie wykorzystane w procesie decyzyjnym oraz we współpracy partnerów zaangażowanych we wdrażanie Strategii.

Ewaluacja i monitoring są ze sobą wzajemnie i rzeczowo powiązane.

Monitoring to część składowa szerszego procesu w strategii zarządzania nad realizowanym projektem. Polega na systematycznym, prowadzonym na bieżąco gromadzeniu, analizowaniu i wykorzystywaniu informacji o przebiegu wdrażania LSR. Uzyskane w ten sposób informacje mogą skutkować koniecznością wprowadzenia zmian w zaplanowanych działaniach. Proces monitoringu ma charakter ciągły.

Ewaluacja to natomiast działanie analityczne mające na celu dostarczenie informacji na temat skuteczności i przydatności podejmowanych działań podczas realizacji przyjętych celów strategicznych

i szczegółowych. Proces ewaluacji celów i wskaźników przyjętych w LSR LGD „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” będzie realizowany z zastosowaniem następujących rodzajów ewaluacji:

- 1) Ewaluacja wewnętrzna (ewaluacja on-going) – bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR. Kulminacyjnym punktem realizowanej w cyklu rocznym ewaluacji wewnętrznej będzie spotkanie z mieszkańcami przeprowadzane na początku każdego roku kalendarzowego;
- 2) Ewaluacja zewnętrzna (ewaluacja ex-post) – realizacja badania zostanie przeprowadzona jednokrotnie w latach 2027 – 2029, tak aby była możliwość włączenia wyników badania do systemu LGD w kolejnym okresie programowania. Ocenie (ewaluacji) podlegać będzie także każdorazowo jakość oraz sprawność funkcjonowania Partnerstwa, tj. znajomość LGD w środowisku i jej skuteczność w oddziaływaniu na rzeczywistość lokalną. Badanie ewaluacyjne ex-post wykonane zostanie przez podmiot zewnętrzny, niezależny wobec LGD.

2. Opis elementów podlegających ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Funkcjonowanie LGD				
✓ pracownicy biura LGD	zewnętrzni, niezależni	1. analiza przeprowadzona	Ewaluacja zewnętrzna	✓ rzetelne i terminowe

<ul style="list-style-type: none"> ✓ organ decyzyjny ✓ działalność komunikacyjna (plan komunikacji) ✓ skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej ✓ konsultacje i nabory wniosków ✓ doradztwo i szkolenia ✓ zadowolenie beneficjentów w ze świadczonego doradztwa ✓ ocena przebiegu konkursów 	<p>eksperci (ocena zewnętrzna)</p> <p>ocena pracowników i przedstawicieli organów LGD (ocena własna)</p>	<p>przez ekspertów na podstawie badań:</p> <p>a)IDI/FGI z pracownikami i przedstawicielami organów LGD</p> <p>b)ankiet wśród mieszkańców obszaru LGD</p> <p>c)IDI/FGI wśród beneficjentów i wnioskodawców</p> <p>d)spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami i przedstawicielami sektorów partnerstwa</p> <p>e)danych zastanych</p> <p>2. rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora, Zarządu i Komisji Rewizyjnej</p> <p><i>KRYTERIA EWALUACYJNE:</i> <i>trafność,</i> <i>efektywność,</i> <i>skuteczność,</i> <i>użyteczność,</i> <i>trwałość</i></p>	<p>czas pomiaru: 2027-2029</p> <p>okres objęty pomiarem – od rozpoczęcia wdrażania LSR do 31. 12.2027 r.,</p>	<p>wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ realizacja LSR zgodna z harmonogramem ✓ uczestnictwo w posiedzeniach ✓ przestrzeganie regulaminu ✓ jakość świadczonych usług ✓ rozpoznawalność LGD wśród mieszkańców ✓ podnoszenie kompetencji przez pracowników LGD ✓ skuteczność działań promocyjnych i aktywizujących lokalną społeczność ✓ skuteczność działań komunikacyjnych (planu komunikacji)
Wdrażanie LSR				
<ul style="list-style-type: none"> ✓ stopień realizacji celów LSR ✓ stopień realizacji wskaźników ✓ harmonogram rzeczowo finansowy LSR ✓ budżet LSR ✓ jakość stosowanych kryteriów wyboru 	<p>zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna)</p> <p>ocena pracowników i przedstawicieli organów LGD (ocena własna)</p>	<p>1. analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie badań:</p> <p>a)IDI/FGI z pracownikami i przedstawicielami organów LGD</p> <p>b)ankiet wśród mieszkańców obszaru LGD</p> <p>c)IDI/FGI wśród beneficjentów i wnioskodawców</p> <p>d)spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami i przedstawicielami sektorów partnerstwa</p> <p>e)danych zastanych</p>	<p><i>Ewaluacja zewnętrzna</i></p> <p>czas pomiaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ 2027-2029 <p>okres objęty pomiarem – od rozpoczęcia wdrażania LSR do 31. 12.2027 r</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ powszechność dokumentu na obszarze LGD ✓ stopień realizacji poszczególnych celów ✓ stopień wykorzystania budżetu ✓ zgodność z harmonogramem ✓ opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji

<p>operacji i procedur</p> <p>✓ kapitał społeczny mieszkańców</p>		<p>2. rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora, Zarządu i Komisji Rewizyjnej</p> <p>KRYTERIA EWALUACYJNE: <i>trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność, trwałość</i></p>	<p>✓ opinia pracowników i przedstawicieli organów LGD o skuteczności, jakości wdrażania LSR i realizowanych operacji, a także kryteriów wyboru i innowacyjności</p> <p>✓ ocena kapitału społecznego mieszkańców (oszacowanie wskaźników zmiany społeczne w zakresie realizowanych celów)</p> <p>✓ ocena mieszkańców, pracowników i przedstawicieli organów LGD nt. długotrwałych efektów, skuteczności i efektywności</p>
---	--	--	---

Tabela 31. Elementy ewaluacji.

3. Elementy podlegające monitoringowi

Odpowiedzialność za bieżący monitoring przez cały okres wdrażania LSR spoczywać będzie bezpośrednio na Zarządzie LGD. Zarząd winien jednak ściśle współpracować w tym zakresie z Radą odpowiedzialną za ocenę i wybór operacji w ramach LSR oraz Dyrektorem oraz Pracownikami Biura LGD.

ELEMENTY PODLEGAJĄCE MONITORINGOWI				
Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
stopień realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźników LSR	Biuro LGD	ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	Na bieżąco	stopień realizacji, celów, przedsięwzięć i wskaźników
harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD	rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność z harmonogramem, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR

budżet LGD	Biuro LGD	rejestr danych LGD	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
zainteresowanie stroną internetową LGD	Biuro LGD	licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania informacji na temat działalności LGD, efektywność promocji obszaru
funkcjonowanie biura LGD, jakość świadczonego doradztwa	Zarząd	anonimowe ankiety od beneficjentów korzystających z doradztwa, opinia dyrektora biura nt. podległego personelu, opinia Zarządu, opinia Komisji Rewizyjnej	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa
stopień zainteresowania ogłaszanymi konkursami, szkoleniami i inną działalnością LGD	Biuro LGD	rejestr danych LGD	Na bieżąco	Liczba wnioskodawców/beneficjentów korzystających z pomocy/składających wnioski
wykorzystanie partycypacyjnych metod wdrażania LSR	Biuro LGD	analiza raportów i sprawozdań z lokalną społecznością, przeprowadzonych ankiet tradycyjnych i on line, dane od administratora strony internetowej	Na bieżąco	Zaangażowanie społeczności lokalnej w proces realizacji LSR
monitorowanie realizacji operacji zgodnie z Planem Działania	Biuro LGD	analizy własne pracowników biura, ankiety monitorujące, rejestry danych LGD	Na bieżąco	Stopień i jakość realizacji operacji, poprawność realizacji harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników

poziom osiągnięcia zaplanowanych wskaźników w Planie Komunikacji	Biuro LGD	analiza ankiet tradycyjnych i on line, wywiadów bezpośrednich przeprowadzanych podczas spotkań i konferencji, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach	Na bieżąco	Poprawność realizacji zaplanowanych celów i zadań komunikacyjnych, efekty działań komunikacyjnych oraz stopień ich realizacji
--	-----------	---	------------	---

Tabela 32. Elementy podlegające monitoringowi.

4. Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych

Wyniki ewaluacji i monitoringu będą istotnym źródłem informacji, jakie obszary zarówno z punktu widzenia wdrażania LSR, jak i funkcjonowania samej LGD i jej organów wymagają wsparcia lub też modyfikacji.

Wyniki ewaluacji mogą posłużyć zatem do:

- 1) podjęcia decyzji o konieczności aktualizacji LSR;
- 2) podjęcia decyzji o uwzględnieniu w LSR tzw. Projektów własnych LGD (w sytuacji zagrożenia niezrealizowani złożonych w LSR wskaźników przez beneficjentów innych niż LGD);
- 3) zmiany procedur oceny i weryfikacji wniosków o przyznanie pomocy;
- 4) zmiany lokalnych kryteriów wyboru;
- 5) sformułowania zaleceń w celu poprawy efektywności pracy Biura LGD oraz jego organów;
- 6) modyfikacji środków komunikacji z lokalną społecznością oraz prowadzonych działań animacyjnych;
- 7) uwzględnienia prowadzonych działań monitoringowych i ewaluacyjnych do planowania kolejnego okresu programowania.

Wykaz wykorzystanej literatury:

1. A. Łuczyszyn – Innowacje społeczne jako determinanta rozwoju lokalnego – Biblioteka Regionalisty nr 12 (2012).
2. W. Klimczak, G. Kubiński, E. Sikora-Wiśniewska – Wykluczenie społeczne w Polsce. Wybrane zagadnienia, 2017 r.
3. J. Polcyn, K. Pająk - Determinanty rozwoju regionalnego w Polsce.
4. A. Szewczuk, M. Kogut-Jaworska, M. Ziolo - Rozwój lokalny i regionalny.
5. A. Sztando – Innowacje i innowacyjność lokalna w ponadlokalnej perspektywie zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym małych miast.

Wykaz tabel:

1. Reprezentatywność sektorów w radzie LGD.
2. Reprezentatywność grup interesu w Radzie LGD.
3. Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD.
4. Wykaz gmin tworzących obszar objęty LSR.
5. Ludność - opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.
6. Harmonogram konsultacji z mieszkańcami
7. Zestawienie odpowiedzi udzielonych przez respondentów – spotkania stacjonarne.
8. Zestawienie odpowiedzi udzielonych przez respondentów – ankiety on-line.
9. Ludność w wieku przedprodukcyjnym.
10. Ludność w wieku produkcyjnym.
11. Ludność w wieku poprodukcyjnym.
12. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym i zagranicznym na 1000 mieszkańców.
13. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.
14. Bezrobotni zarejestrowani w podziale na płeć (dane za 2020 rok).
15. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w procentach)
16. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.
17. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium.
18. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki na dzieci.
19. Kwota świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku 2015 oraz 2020.
20. Turystyczne obiekty noclegowe.
21. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.
22. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.
23. Wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych działań konsultacyjnych.
24. Porównanie celów LSR z celami innych dokumentów planistycznych.
25. Cele oraz przedsięwzięcia w powiązaniu z obszarami problemowymi.
26. Cele ogólne, cele szczegółowe i przedsięwzięcia z podziałem na źródła finansowania.
27. Adekwatność wskaźników do celów i przedsięwzięć.
28. Cele i wskaźniki LSR.
29. Powiązania poszczególnych źródeł finansowania z celami i przedsięwzięciami LSR.
30. Wykaz kwot wsparcia i intensywność pomocy.
31. Elementy ewaluacji.
32. Elementy podlegające monitoringowi.

Wykaz wykresów:

1. Powierzchnia gmin powiatu aleksandrowskiego tworzącego LGD Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”.
2. Ludność w poszczególnych gminach tworzących obszar LGD „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”.
3. Ludność na 1 km² w poszczególnych gminach według danych na dzień 31.12.2020 r.
4. Bezrobotni według wieku (% ogółu bezrobotnych).
5. Porównanie udziału bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2015-2020.
6. Wskaźnik zatrudnienia w poszczególnych gminach tworzących obszar objęty LSR.
7. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w latach 2015/2020.
8. Turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów.
9. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON na terenie objętym LSR wg klas wielkości (stan na 31.12.2020 r.).
10. Struktura przedsiębiorstw według PKD 2007 według stanu na dzień 31.12.2020 r.
11. Schemat celów.

Wykaz map:

1. Obszar objęty LSR.
2. Powiat aleksandrowski na tle podziału administracyjnego województwa kujawsko-pomorskiego - „Powiat aleksandrowski-obraz statystyczny 2012”.
3. Położenie powiatu aleksandrowskiego na tle sąsiadujących powiatów.

Załączniki do LSR:

1. Cele i przedsięwzięcia.
2. Plan działania.
3. Budżet LSR.
4. Plan wykorzystania budżetu LSR.

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 <i>Rozwój przedsiębiorczości</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
280 000,00	P.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej	Osoby fizyczne planujące rozpocząć działalność gospodarczą	konkurs
670 000,00	P.1.2. Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej	- mikro, małe przedsiębiorstwa - podmioty prowadzące działalność gosp. - organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, związki stowarzyszeń i fundacje, etc.) wpisane jako przedsiębiorcy do KRS	konkurs

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 <i>Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
500 000,00	P.2.1. Poprawa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego LSR	konkurs
200 000,00	P.2.2. Poprawa infrastruktury kulturalnej	Wszyscy mieszkańcy obszaru objętego LSR	konkurs

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 <i>Wzrost aktywności społeczności lokalnej i integracji mieszkańców na rzecz inkluzji społecznej</i>	Grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
100 000,00	P.3.1. Poprawa infrastruktury wspierającej włączenie społeczne	Seniorzy, ludzie młodzi, osoby w niekorzystnej sytuacji	konkurs
200 000,00	P.3.2. Przelamywanie stereotypów związanych z płcią	Wszyscy mieszkańcy /osoby dorosłe/ obszaru objętego LSR	Projekt grantowy
852 519,00	P.3.3. Wsparcie dzieci i młodzieży poza edukacją formalną	Dzieci i młodzież uczące się z obszaru objętego LSR	Projekt grantowy
868 500,00	P.3.4. Wspieranie integracji społecznej	Wszyscy mieszkańcy /osoby dorosłe/ obszar objętego LSR	Projekt grantowy

Przedsięwzięcie P. 3.4 Wspieranie Integracji społecznej		75 osób	17%	75 osób	34%	75 osób	50%	75 osób	67%	75 osób	83%	75 osób	100%
Liczba osób starszych objętych wsparciem w klubach seniora, gospodarstwach opiekuncyjnych i Uniwersytetach Trzeciego Wieku		75 osób	17%	75 osób	34%	75 osób	50%	75 osób	67%	75 osób	83%	75 osób	100%
Całkowita liczba osób objętych wsparciem		100 osób	17%	100 osób	34%	100 osób	50%	100 osób	67%	100 osób	83%	100 osób	100%
Wskaźnik rezultatu W.1.1 Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR		0		0		0		0		5		3	
Wskaźnik rezultatu W.2.1 Odbierek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR		0		0		0		800		500		0	
Wskaźnik rezultatu W.3.1 Liczba osób objętych wspieraniem projektami włączenia społecznego		0		0		100		0		100		0	
Wskaźnik rezultatu W.3.2 Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy w zakresie równości kobiet i mężczyzn dzięki wsparciu w programie		0		0		32		32		31		0	
Wskaźnik rezultatu W.3.3 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu		0		46		46		46		46		44	
Wskaźnik rezultatu W.3.4 Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu		0		36		36		36		36		36	
Wskaźnik rezultatu W.3.4 Liczba objętych wsparciem klubów seniora, gospodarstw opiekuncyjnych i Uniwersytetów Trzeciego Wieku.		0		1		2		2		2		1	

P5 WPR

FEW

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 750 000,00	0,00	1 921 019,00	3 671 019,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	412 500,00	0,00	134 471,00	546 971,00
Razem	2 162 500,00	0,00	2 055 490,00	4 217 990,00

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania a budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania a budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania a budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania a budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania a budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania a budżetu LSR
EFROW	0,00	0%	525 000,00	30%	222 000,00	42%	200 000,00	54%	468 000,00	80%	335 000,00	100%	0,00	100%
EFS+	330 000,00	17%	330 000,00	34%	165 000,00	42%	165 000,00	51%	466 000,00	75%	465 019,00	100%	0,00	100%
EFRR	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
RAZEM	330 000,00	8%	855 000,00	32%	387 000,00	42%	365 000,00	52%	934 000,00	78%	800 019,00	100%	0,00	100%

